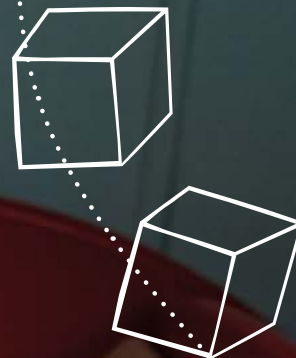

FØRSTE STEG

NR 1.2019

Et tidsskrift for
barnehagelærere fra
Utdanningsforbundet

TEMA

PSYKISK HELSE

Nye lekemiljø skal forebygge
psykiske plager hos barna

EQ-barnehage: Ansatte
trener på å takle følelser

4 faktorer som fremmer
barns livsmestring

I DENNE
BARNEHAGEN
FÅR BARNA
SVINGE ØKSA

De stille barna

an er en stille og rolig gutt, som du nesten ikke merker at er der». En uttalelse mange kan kjenne seg igjen i både hjemme og i barnehagen. Ofte er dette et velfungerende barn, men det kan også være et varsku om et utrygt barn som ikke har det bra. «Mens vi har hatt fokus på de utagerende barna i mange år, har de triste og redde barna systematisk blitt oversett», ifølge studien Tidlig Trygg i Trondheim. Grunnen er at barn med atferdsvansker blir sett, fordi de skaper uro, mens de stille barna ikke gjør det. Sju prosent av alle barnehagebarn har alvorlige psykiske lidelser. «For å kunne ta engstelige barn på alvor er det viktig at voksne tar innover seg at små barn kan være betydelig plaget av angst», viser en annen studie du kan lese om i denne utgaven.

Heldigvis har norske barnehagebarn færre psykiske vansker enn barn i andre land, ifølge en ny studie blant 1430 barnehagebarn i Midt-Norge. Likevel sliter minst 1 av 10 barnehagebarn med vanskelige følelser som frykt, tristhet og sinne. Et interessant funn er at det er like mange gutter som jenter som er triste og redde. Det betyr at du finner gutter med innadrettet atferd som sliter, ikke bare jenter. Ofte er det lett å overse de stille barna fordi de ikke skaper uro, men det er like viktig å fange dem opp. Forskere advarer oss mot å tenke at vanskene går over, og det skal vi ta til oss. For noen barn går det over, men vi vet ikke hvem. Det er alltid en grunn til at barn utagerer, eller er stille, og vi voksne bør være opptatt av å finne ut hvorfor barna gjør som de gjør. Psykiske vansker oppstår ikke bare hos barnet alene, men i samspill mellom barnet og miljøet. Det er ikke barnet som må endre seg, men miljøet rundt.

Smedhusåsen barnehage og åtte andre barnehager lager nye lekemiljø, endrer leke-praksis og er tettere på barna for å fremme barnas psykiske helse. De har innsett at det å jobbe med psykisk helse handler om hvordan voksne er i møte med barna. Jeg håper det de gjør kan være til inspirasjon for andre barnehager. Barn gjør ikke som vi sier, de gjør som vi gjør. Gode relasjoner smitter, gjør barna trygge og skaper nærhet. Gode relasjoner og hjelp til å forstå egne følelser bidrar til å forebygge psykisk vansker hos barn. Mye glede og positive opplevelser gjør også barna robuste, ifølge forskere. Så jo tidligere du fanger opp at de stille barna er engstelige og redde, og anerkjenner engstelsen som noe alle kan kjenne på i perioder, jo større er sjansen for at barnet vil klare seg helt fint seinere i livet. Barnehageansatte kan gjøre en forskjell. Det er et stort ansvar.

Line

LINE FREDHEIM STORVIK

Ansvarlig redaktør
linsto@udf.no

FØRSTE STEG PÅ FACEBOOK

Her får du nyheter, forskning og debatter innen barnehagefeltet, mens du venter på neste utgave av tidsskriftet. Gå inn og følg oss!

FØRSTE STEG NR 1.19

ANSVARLIG REDAKTØR

Line Fredheim Storvik
linsto@udf.no
930 42 094

ANNONSER

Mona Jørgensrud
mj@hsmmedia.no
91173473

ABONNEMENT

Hilde Aalborg
ha@utdanningsnytt.no
911 99 989

KONTAKT OSS

forstesteg@udf.no
Post: Første steg, Utdanningsforbundet,
Postboks 9191 Grønland, 0134 Oslo
Besøk: Hausmanns gate 17, Oslo
På nett: utdanningsnytt.no/forste-steg

GRAFISK DESIGN

Tank Design
www.tank.no

TRYKK

Ålgård Offset AS
Opstadveien 7, 4330 Ålgård
ISSN 1504-1891

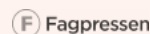
Bekreftet opplag: 29 793 ifølge
Fagpressens Mediekontroll
Utgiver: Utdanningsforbundet
Utgivelsesdato: Første Steg
nr. 1 2019: 28. februar

Første steg er medlem av Fagpressen og redigeres etter Redaktørplakaten og Vær Varsom-plakatens regler for god presseskikk. Den som likevel føler seg urettmessig rammet oppfordres til å ta kontakt med redaktøren. Pressens Faglige Utvalg, PFU, behandler klager mot pressen.

Stoff i tidsskriftet kan bare gjengis etter tillatelse fra redaktøren og med kildehenvisning.

Vi forbeholder oss retten til å lagre og utgi stoffet i elektronisk form fra vårt redaksjonsarkiv eller andre databaser som vi har avtale med, herunder å utgi stoffet via internett.

Forsiden: Oliver Bekken
Foto: Geir Dokken

Første steg nr. 2 2019 kommer
28. mai

Innhold

Tema Psyisk helse

- 4 Nye lekemiljø skal hindre psykiske plager hos barna
- 12 EQ-barnehage: Her trener de voksne på å takle egne følelser
- 18 Gamle uteleker gir barna bedre fysisk og psykisk helse

Reportasjer

- 21 De vil ha flere med i debatten om barnehagens fremtid
- 23 Barna får ikke tak i lekene i barnehagen, viser ny forskning fra GoBaN
- 26 Åtte kjennetegn ved fremtidens barnehagestyrere
- 30 Berit Bae: – Barn trenger voksne som er til stede i barnehagen hele dagen
- 36 De premature tvillingene Jesper og Ada (2) har fått en helt spesiell tilrettelagt barnehagehverdag

Fag og forskning

- 41 Lekegrupper før barnehagestart ble en suksess
Marianne Jones
- 42 Livsmestring er ikke et så enkelt begrep som det kan se ut som
Line Ottesen Bjærke, Yvonne Huth og Iselin Aandstad
- 46 Psykiske vansker hos norske barnehagebarn
May Britt Drugli og Kenneth Stensen
- 50 4 faktorer som fremmer barns livsmestring
May Britt Drugli og Ratib Lekhal
- 54 Dette bør du vite om separasjonsangstlidelse
Hanne Melien Heitkøtter

58

4

Debatt og kommentarer

- 64 **Med etikkblikk:** Hvilket barn er du mest glad i?
Morten Solheim
- 66 Barn er så flinke, hele tiden!
Yvonne Huth
- 70 Debatter fra idebroen for barnehagen
Svein Helge Grødem

36

Hver gang

- 2 Leder
- 10 **Sideblikk:** Linn Chatrin Hansen
- 16 Nyhetsblikk
- 22 **Studentblikk:** Nathalia Salman Butt
- 24 **Mitt barnehageminne:** Zahid Ali
- 28 **Lekelyst:** Lek med Lille-larven Aldrimett
- 31 **Kontaktforum barnehage:** Barnehagelærerne anerkjennes i ny rapport
Ingvild Aga
- 32 **Portrett:** Elin Eriksen Ødegaard
- 58 **Barnehagen min:** Småtjern naturbarnehage
- 62 Nye bøker
- 68 **Juss:** Dine rettigheter når den kommunale barnehagen blir privat
Endre Lien
- 69 **Med styrerblikk:** Barnehageansatte kan gjøre en forskjell
Unni Garbom

TEKST:
Line Fredheim Storvik
redaktør
linsto@udf.no

FOTO:
Geir Dokken
fotograf
geirdokken@gmail.com

Nye lekemiljø skal hindre psykiske plager hos barna

Større nærhet til barna og nye lekemiljø skal bidra til at færre barn får psykiske problemer. Minst 1 av 10 barnehagebarn sliter med vanskelige følelser, viser studie.

Smedhusåsen barnehage i Rygge er en av ni barnehager som skal jobbe for å fremme barnas psykiske helse gjennom et forskningsprosjekt. Det er i regi av STYD kommunikasjon og går frem til 2020. Norske barnehagebarn har færre psykiske vansker enn barn i andre land, ifølge en ny studie blant 1430 barnehagebarn i Midt-Norge. Likevel sliter minst 1 av 10 norske barnehagebarn med vanskelige følelser som frykt, tristhet, sinne og oppmerksomhetsvansker, ifølge studien.

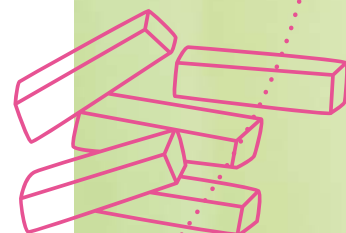
– Vår studie viser at en mindre gruppe av barna har et høyt nivå av psykiske vansker, men selv om det er få som sliter, er det viktig å fange opp barna tidlig, understreker May-Britt Drugli, professor i pedagogikk ved Regionalt kunnskapssenter for barn og unge – psykisk helse og barnevern (RKBU) Midt-Norge. Hun har ledet studien.

BARNES RETTIGHETER VIKTIG

– Målet er at barnehageansatte skal bli mer bevisste på hvor viktig det er at alle barn blir møtt med aksept og forståelse, og at det å ivareta barns rettigheter er fundamentet i arbeidet, sier Line Melvold i STYD kommunikasjon. Målet er å lage et system for å heve kompetansen rundt psykisk helsefremmende arbeid, etter at livsmestring kom inn i rammeplanen. De ni pilotbarnehagene får opplæring og veiledning. Personalets relasjonskompetanse, kunnskap om omsorgssvikt og overgrep, det fysiske rommet og tilgjengelig materiell påvirker barns psykiske helse, ifølge Melvold. To av tiltakene er å gjøre noe med det. Melvold mener det bidrar til å flytte perspektivet fra de voksnes behov til barns rettigheter og behov.

FLERE STRESSEDE BARN ENN FØR

– Å jobbe med psykisk helse handler om oss voksne; hvordan vi er i møte med barna. Fysisk og mental tilstedeværelse er viktig for

⬆ Elise Herheim (2) har det bra i Smedhusåsen barnehage som jobber med psykisk helsefremmende arbeid, som å endre lekemiljø ved at den fastmonterte dukkekroken er erstattet av en kube med tyll og farger.

å fange opp barn som sliter psykisk, sier daglig leder Royne Berget i Smedhusåsen barnehage. Han sier de ser flere barn som sliter nå enn tidligere. Barna er mer stresset, urolige og slitne enn før.

– Det viktigste for oss er å unngå at barn får psykiske problemer. Da må vi være til stede for barna, sier assisterende styrer Gunn Melby Refsnes.

– Har vi små barn det er vanskelig å få kontakt med, som sutrer, gråter og ikke finner roen blir vi bekymret. Vi forsøker å bli kjent med barna, og

finne ut hva det kan være. Får vi også informasjon fra foreldre, så forstår vi barnets reaksjonsmønstre bedre, sier pedagogisk leder Hanne Thorsen.

– En av våre viktigste oppgaver er å ruste barn til å takle livets små og store utfordringer. Ved å være tilstedeværende voksne og veilede barna hjelper vi dem godt på vei, sier pedagogisk leder Lise Bunæs Pedersen. To av tiltakene i forskningsprosjektet er nye lekemiljø og mer tilstedeværelse blant ansatte.

NYE LEKEMILJØ

Nye lekemiljø betyr blant annet lave puffer og fargerike madrasser i stedet for høye bord og stoler. Kjøkkenkroken er erstattet av en kube med fargerik tyll barna kan leke gjemsel bak. Mange plastleker med en forhåndsdefinert funksjon er byttet ut med ekte kjøkkenredskaper og matemballasje.

– Vi så at enkeltleker førte til kranling og konflikter. Løsningen ble å kjøpe inn store mengder av få ting, slik at det er nok til alle. Da slipper barna følelsen av å bli avvist, når de

1. Den fastmonterte dukkekroken er erstattet av en kube med tyll og farger, som Elise Herheim (2) kan gjemme seg bak, men likevel se tilkallingsvikar Stine Trondsen utenfor for å føle seg trygg. 2. Fordi innemiljøet er viktig for barns psykiske helse er plastgarasjen til biler byttet ut med planker og lave bord som barna som Oliver Bekken (1) og barne- og ungdomsmedarbeider Jolanta Andersen kan forandre hele tiden. 3. Barnehagen har kjøpt inn få og heller mange av hver leke, slik at Elija Haugland Kliger (1) nå kan gå rett inn i lek, i stedet for å stå i ro og vente.

PSYKISK HELSEFREMMEDE BARNEHAGER

- 3-åring forskningsprosjekt fra 2018–2020 i regi av STYD kommunikasjon.
- 9 pilotbarnehager er med.
- Målet er å utvikle et digitalt verktøy som gjør det enklere for styrere og fagledere å jobbe systematisk med å heve kompetansen for ansatte, og omsette teori om helsefremmende tiltak til ny praksis.
- Ansatte får opplæring i psykisk helsefremmende arbeid.
- Ingen kartlegging av barn.
- Får ikke forskningsmidler, men refundert 20 prosent av utgiftene gjennom Skattefunnordningen.

Kilde: Styd.no

ønsker å leke med en leke, forteller Refsnes.

– Det beste kjøpet vi har gjort er baljer fra IKEA. Vi kjøpte mange og nok til de yngste barna. De fyller dem med leker, eller drar dem etter seg, forteller Thorsen. Når barnehagen samler inn klær, vesker og sko barna kan kle seg ut i, ønsker de at det skal være nok til alle barna på samme avdeling. Barnehagen har ikke bare kastet og byttet ut leker, de har også endret lekepraksis.

KØLAPP VED HUSKA

– Jeg husker jeg sto med en kølapp på huska i lomma. Ved siden av meg sto en jente på to år helt i ro i stedet for å leke. Det ble en oppvekker, for det gjør

noe med et barn når det må vente i kø mange ganger, sier Thorsen. De la en presenning over huska, slik at det ble et telt med plass til mange barn i stedet. De har fjernet en spesiell sykkel, fordi barna skyndte seg å spise og ville ikke på do for å komme raskt ut til sykkelen.

Barnehagen jobber ut fra sju psykologiske helserettigheter, som å gi barn trygghet, mestring, fellesskap og følelsen av å ha noen å dele følelser og erfaringer med. (se liste). Gjennom forskningsprosjektet får personalet også systematisk kompetanseheving via en digital håndbok.

– Det beste for samfunnet er å jobbe forebyggende i barnehagen. De 14 milliardene vi trenger til full bemanning er lite i forhold til de 185 milliardene

7 PSYKOLOGISKE HELSERETTIGHETENE

Barnehagene som er med i studien om helsefremmende arbeid i barnehagen jobber etter disse sju punktene:

1. Identitet og respekt: Følelsen av at du er noe verdt.
2. Mening i livet: Følelsen av at du er del av noe større enn deg selv, at det er noen som trenger deg.
3. Mestring: Følelsen av at du duger til noe.
4. Trygghet: Følelsen av at du kan tenke, føle og utfolde deg uten å være redd.
5. Deltakelse: Følelsen av at det spiller noen rolle for andre hva du gjør, eller ikke gjør.
6. Fellesskap: Følelsen av å ha noen du kan dele tanker, følelser og erfaringer med, noen som kjenner deg som bryr seg om deg og som vil passe på deg når du trenger det.

Kilde: Professor i helsepsykologi Arne Holte og styd.no

4. Et av tiltakene som betyr mye for barns psykiske helse er å bytte ut forhåndsdefinerte plastleker med ekte ting som klær, vesker, briller og sko, som Thilie Schmidt Høgberg (3) (t.v.) og Vie Upsaker (3) i Smedhusåsen barnehage kan leke med. 5. Det er også viktig å ha nok ting til alle på en avdeling, slik at Thilie og Vie slipper følelsen av å bli avvist fordi de må vente. Pedagogisk leder Kristin Brogård-Olsen hjelper gjerne til. 6. Smedhusåsen barnehage er en av ni barnehager som skal jobbe for å fremme barns psykiske helse: Daglig leder Royne Berget med pedagogisk leder Lise Bunæs Pedersen (f.v.), assisterende styrer Gunn Melby Refsnes og pedagogisk leder Hanne Thorsen.

Norge bruker per år i reparasjon av psykisk helse, mener Royne Berget.

GUTTER LIKE REDDE SOM JENTER

Guttene har større problemer, ifølge Midt-Norge-studien. De har større utagerende vansker med sinne og oppmerksomhet enn jentene, men like mye innadrettede vansker, som frykt, angst og tristhet.

– Det er et interessant funn og viser at du kan være en trist og redd gutt like mye som en trist og redd jente, sier forsker May-Britt Drugli. Flesteparten av barna i studien (30 prosent), har innadrettede vansker, som at de lett blir såret.

– Det er like mange gutter som jenter som sliter med angst, depres-

jon og tilbaketrukkethet, sier Drugli. Både kjennetegn ved hjemmemiljø, som omsorgssvikt og negative livshendelser, og barnehagemiljø, som negative relasjoner, vansker i lek og mobbing, kan bidra til at barn utvikler psykiske vansker, ifølge Drugli.

IKKE TENK AT DET GÅR OVER

– Når vanskene går ut over barnas fungering i hverdagen er det snakk om psykiske vansker, eller psykiske lidelser, sier professoren. Hun mener det er viktig at barnehageansatte fanger opp barn som er ekstra stille, engstelige eller trekker seg unna, og barn som er ofte sinte, svirrer rundt og ikke klarer konsentrere seg. Hvor ofte skjer det? I hvilke situasjoner? Drugli råder barne-

Ⓢ Professor i pedagogikk May-Britt Drugli sier det er viktig at barnehageansatte ikke tenker at det går over, hvis de ser engstelige, triste eller sinte barn. – For noen barn vil det gå over, men vi vet ikke hvem. Og det er alltid en grunn til at barn utagerer, sier forskeren.

⌚ Nok leker til alle barn hindrer at de blir avvist fordi de må vente på tur. Det er positivt for barnas mestring og psykiske helse. Elise (2) og Elija (1) har det bra sammen med pedagogisk leder Hanne Thorsen, som har sørget for nok baljer og leker til alle barna.

DETTE SKAL DU SE ETTER

Tegn på at barnet kan ha psykiske vansker:

- Barnet fungerer ikke i leken eller i hverdagsaktiviteter.
- Barnet strever i overgangssituasjoner.
- Barnet viser ikke glede, tør ikke eller er redd når andre barn synes det er gøy.
- Barnet er fortsatt like redd etter at det har fått støtte og hjelp.
- Barnet er aggressivt og utagerende.
- Barnet blir avvist i lek.
- Drøft med kollegaer og foreldre: Hvorfor har barnet vanskene og hva kan gjøres for å hjelpe barnet?

Kilde: Styd.no

OM STUDIEN

- Studie om barns psykiske helse i barnehagen. En del av utviklingsprosjektet Barn i Midt-Norge (BiM)
- Målet er å gi barnehageansatte økt kunnskap, slik at de lettere ser det enkelte barnet, og kan gi god hjelp så tidlig som mulig.
- Omfatter 1430 barn fra 1–6 år i tre kommuner i Midt-Norge.
- Bruker spørreskjemaet Caregiver-Teacher Report Form (C-TRF) for måling av psykiske symptomer, som benyttes i svært mange studier i verden og av PPT, Barnevernet og BUP.
- Eksternaliserte vansker (aggresjon og oppmerksomhetsvansker): 4,9 prosent jenter og 7 prosent gutter
- Internaliserte vansker (emosjonelle vansker, angst, depresjon, tilbaketrukkethet): 3,3 prosent jenter og 3,5 prosent gutter

Kilde: May-Britt Drugli, professor i pedagogikk ved Regionalt kunnskapssenter for barn og unge – psykisk helse og barnevern (RKBU) Midt-Norge.

“

MENS VI HAR HATT FOKUS PÅ DE UTAGERENDE BARNA I MANGE ÅR, HAR DE TRISTE OG REDDE BARNA SYSTEMATISK BLITT ØVERSETT

hageansatte til å ta bekymringen på alvor, snakk med kollegaer, foreldrene og søk råd hos PPT eller BUP.

– Ikke tenk at det går over, for noen barn vil det gå over, men vi vet ikke hvem. Og det er alltid en grunn til at barn utagerer, så vær opptatt av å

forstå hvorfor barna gjør som de gjør, sier Drugli.

– En god barnehage kan forebygge og reparere, gjennom trygghet, glede, mestring, positive relasjoner og erfaringer og fysiske aktiviteter, påpeker professoren. Hun sier psykiske vansker hos barn ikke må sees på som et individuelt problem.

– Vanskene oppstår i et samspill mellom barnet og barnets miljø, og det er der endringene må gjøres, sier Drugli.

BEDRE I NORGE ENN ANDRE LAND

Norske barnehagebarn har færre psykiske vansker enn barn i mange andre land, sammenlignet med en internasjonal studie ledet av psykologiprofessor Leslie Rescorla. Kosovo, Litauen, Iran og Romania har flest barn med psykiske vansker, mens Island, Danmark og Østerrike har færrest. Norge har nest færrest sammenlignet med disse

tallene. Professoren tror lang foreldrepermisjon, syke barn-dager, relativt gode barnehager og at barnesyn som tar barn på alvor, kan forklare hvorfor norske barn har mindre psykiske vansker enn barn i andre land.

SER IKKE DE ENGSTELIGE

Studien Tidlig Trygg viser at sju prosent av alle barnehagebarn har alvorlige psykiske lidelser, som gir diagnoser som ADHD, atferdsvansker, depresjon og angst. 1000 barn har vært med i studien fra de var 4 til 14 år.

– Mens vi har hatt fokus på de utagerende barna i mange år, har de triste og redde barna systematisk blitt oversett, sier professor Lars Wichstrøm. Han leder studien i regi av Institutt for psykologi og samfunnsforskning ved NTNU og Trondheim kommune. Årsaken er at barn med atferdsvansker blir sett, fordi de skaper utfordringer rundt seg.

– Barnehageansatte rapporterer om mindre tristhet og engstelse enn foreldrene gjør, noe som tyder på at de ikke ser, eller identifiserer disse psykiske utfordringene, sier Wichstrøm. Han sier det er viktig at disse barna får hjelp ved at foreldre samarbeider med hjelpeapparatet.

DE 10 MEST VANLIGE PSYKISKE SYMPTOMENE

Blir lett såret	30,7
Ønsker mye oppmerksomhet	27,9
Skifter raskt fra en aktivitet til en annen	27,8
Ønsker må oppfylles umiddelbart	25,7
Trassig	24,4
Svarer ikke når andre snakker til han/henne	24,1
Har vanskelig for å følge rettledning	23,3
Tåler ikke å vente, må ha alt med en gang	22,6
Kan ikke konsentrere seg	22,1
Uoppmerksom, blir lett distraheret	21,2

Tabellforklaring: Tabellen viser hvor mange barnehagebarn mellom 1–6 år som har symptomet noen ganger, av og til eller ofte. Tallene er i prosent. De fleste av barna har disse symptomene av og til. Rundt 5,5 prosent har en eller flere av disse symptomene ofte.

Kilde: May-Britt Drugli, professor i pedagogikk RKBU Midt-Norge.

ANNONSER

**FØRSTE
STEG**

Bli med og følg oss du også!

Over
7.000
følger
Første steg
på Facebook

facebook.com/forresteg

Foto: Fotolia

Vi tar leken på alvor!

Norskproduserte lekeapparater og utemøbler.
Vedlikeholdsfrie og Miljøvennlige.

www.lekogpark.no

Foto: Line Terese Ulvnes

TEKST:

Lene Chatrin Hansen, barnehagelærer, forfatter og prosjektmedarbeider i STYD Kommunikasjon. Jobber for å øke oppmerksomheten om volds- og overgrepssatte barn.
lenechatrin@styd.no

BARN'S RETTIGHETER ER VÅRT ANSVAR

Å utvikle barnehager med høy kvalitet er verken magi, eller trylleformler.

Det handler om å jobbe ut fra barns rettigheter, faget og mandatet vårt – og bruke tiden, sammen med barna.

Jeg brenner for menneskerettigheter – for anerkjennelsen av menneskets iboende verdighet – i ord og handling. Det er nettopp barns rettigheter vi jobber sammen om i forskningsprosjektet «Psykisk helsefremmende barnehager».

HVORDAN GJØRE BARN'S RETTIGHETER?

Pilotbarnehagene våre er i ulike prosesser. Hvordan *gjør* vi barns rettigheter hos oss? Hvordan få alt vi vet og kan ut i hendene på hver enkelt ansatt? Hvem er vi, hvordan er vi, hvem og hvordan vil og kan vi bli? Sammen – og hver for oss. Gir arbeidet vårt mening, for barna, for oss og for foreldrene? Fasiten på disse spørsmålene finnes ikke, fordi svarene endrer seg fra øyeblikk til øyeblikk, og henger uløselig sammen med hvem vi har foran oss – og rundt oss. Etter et års arbeid med forskningsprosjek-

tet vårt om psykisk helsefremmende barnehager – mennesker og miljøer, skal dette snart ut i bokform.

KAN IKKE SNU RYGGEN TIL

Samarbeid og samarbeidets utviklingsmuligheter – kunnskap og erfaringer vi deler mellom oss, er både viktig og nødvendig prosessarbeid. Det å vite mer, og forstå mer vil alltid kreve mer. Kunnskap krever handling. Når vi vet bedre, kan vi ikke lenger snu ryggen til det vi har erfart, forstått og lært. Og vi må gå den veien sammen. Det å få teoriene, alle de fine ordene, det å få rammeplanens gode intensjoner ut i hendene, og la dette komme til uttrykk i en fortettet hverdag i hver enkelt ansatt – det krever samarbeid.

Nå i 2019 fyller FNs barnekonvensjon 30 år. Jeg har arbeidet med og i barnehager like lenge. Jeg har erfaringer med hva som er mulig, og hva som kan gjøre ting umulig. I dag har jeg arbeidsplassen min utenfor barnehagen, men er like fullt deltaker i mange barnehageliv, gjennom forskning, undervisning og foredragsvirksomhet. I barnehager der barns rettigheter legger føringen for hvordan persona-

let må arbeide med både seg selv og andre, der det finnes faglig integritet, der det finnes vilje – der er alt mulig.

PRIORITERER BARN'S RETTIGHETER

Det å utvikle høykvalitetsbarnehager er verken magi eller trylleformler. I høykvalitetsbarnehager finner vi mennesker som tar bærekraftige valg på vegne av den neste generasjon. Der prioriteres barns rettigheter og autonomi. Der prioriteres også det etiske fremfor det effektive. Alltid.

Det handler om å møte det menneskelige med verdighet og respekt, og å huske kraften som ligger i det å være helt til stede i livet, både i sitt eget, og til dem som til enhver tid befinner seg i det. Tid er vårt viktigste materiale.

Og vi er her, i tiden. La oss bruke den, godt.

I hvert nummer inviterer vi fagfolk som jobber opp mot barnehager til å skrive om et tema de brenner for.

GODE MATVANER STARTER TIDLIG

Mat for minsten er et abonnement på frukt og ferdiglagde lunsjretter for barnehager. Menyen er variert, smakfull og ernæringsmessig godt sammensatt av sesongens råvarer. Måltidene bidrar til et variert og sunt kosthold, inspirerer til aktivitet og matglede som skal skape et godt grunnlag for de minste.

Bestill enkelt på matforminsten.no

AISIKO
SERVERING

– Når barn får hjelp til å anerkjenne sine egne følelser, merker vi at de også begynner å anerkjenne andres, sier pedagog Golstan Kareemi i Oddenskogen barnehage i Oslo som gjerne bruker dukketeater for å snakke om følelser med Tiril Berntsen og Nadia Zhou.

JA TIL ALLE FØLELSER

TEKST OG FOTO:
Kristin Tanderø Brekke
Frilansjournalist og fotograf
kristinbrekke@gmail.com

I denne barnehagen har de fått nærere relasjoner og tydeligere barn. Hemmeligheten er voksne som trener på å takle egne følelser for å hjelpe barna.

Oddenskogen barnehage på Høvik utenfor Oslo er EQ-sertifisert. Det betyr at flertallet av de voksne har tatt en 1-årig delstidsutdanning hvor de har jobbet med å sortere og sette ord på egne følelser og bearbeide sine egne historier.

– Vi har alltid hatt fokus på relasjonsarbeid i barnehagen, men at denne utdanningen har fokus på den voksne, ga den en ny dimensjon. Resultatet er at personalet har fått det bedre med seg selv, og at barna står igjen som vinnerne, sier Gunn Malmstrøm, styrer i barnehagen.

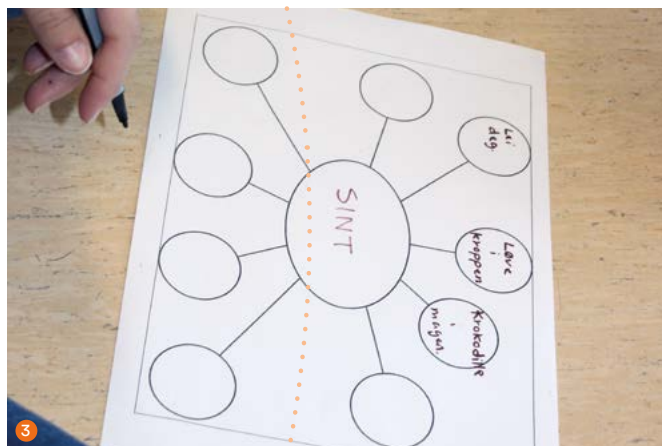
BARN ER FØLELSESVESENER

– Vi vet at barn speiler de voksne. Utfordringen ligger i at barn fram til ca. 7 års alderen konstant lever i følelsene sine, sier barnehagelærer Herdis Palsdottir. Hun er også spesialpedagog, familieterapeut og grunnlegger av EQ Institute som sertifiserer EQ-barnehager.

– Barn skiller ikke mellom hvem de er, og hva de kjenner. Dermed tror de på alt de voksne sier, og tar det personlig.

1. – Hvordan ser dere ut når dere er sinte? spør pedagog Golstan Kareemi. – Sånn, sier Tiril Berntsen og Lars Oftedal. **2.** Refleksjonskortene fra FuelBoks er flittig brukt i barnehagen. – Hva gjør deg glad? Hvert av barna svarer, mens de andre lytter. **3.** Barnehagelæreren hjelper barna å løfte opp følelser ved å skrive dem i sirkelen på et ark. I dag får hvert barn si noe som gjør dem sint, før de reflekterer høyt sammen.

Samtidig kan de voksne lett bli trigget av barn og reagere rasjonelt hvis de ikke kjenner seg selv godt. Da kan barnet føle seg avvist og konkluderer med at: Jeg er feil – jeg er ikke god nok. Et barn som begynner på skolen med en slik programmering vil lettere falle utenfor både sosialt og faglig, sier Palsdottir.

DE VIKTIGE ORDENE

Styrelsen forteller at hun merker store forandringer i barnehagen etter EQ-utdanningen.

– Før rasjonaliserte de voksne mer. Nå møter de heller barnet i følelsen. Et eksempel er et barn som er lei seg fordi pappa må gå. Da kan vi si «Er du lei deg nå som pappa skal gå på jobben? Det forstår jeg godt. Men jeg skal være her og passe på deg». Når du bruker et hjertespråk fremfor et hodespråk føler barnet seg anerkjent og sett.

Hun forteller at de voksne hjelper barna med å sette ord på følelsene sine og å bruke et jeg-språk. For eksempel «Jeg er redd» eller «nå er jeg lei meg».

– Når barnet kan uttrykke hvordan det har det, kan det

⬆ – Vi får mange henvendelser fra pedagoger og assistenter som ønsker å jobbe hos oss fordi vi er EQ-sertifisert. Det er gøy, sier Gunn Malmstrøm, styrer i Ødenskogen barnehage.

⬆ – Grunnlaget for emosjonell intelligens formes i barnehagealderen, sier barnehagelærer og spesialpedagog Herdis Palsdottir, som sertifiserer EQ-barnehager.

HVA ER EQ OG HVORFOR ER DET SÅ VIKTIG?

EQ betyr emosjonell intelligens. EQ er vår evne til å gjenkjenne hvilken følelse som banker på til enhver tid, kunne ivareta den på en god måte og klare å gjenkjenne følelser hos andre.

EQ-BARNEHAGEN

Visjon:

Å fremme barnas emosjonelle intelligens og dermed styrke deres språkutvikling og evne til relasjonsbygging.

Hvem kan bli EQ-barnehage?

Alle eksisterende barnehager. Uansett profil på barnehagen, vil måten den voksne møter seg selv på avgjøre hvordan han eller hun møter barna. Se mer på Eqi.no

5 MÅTER DU KAN HJELPE BARN Å UTTRYKKE FØLELSER PÅ

1. Sett ord på egne følelser når det er naturlig. For eksempel: «Jeg blir så glad når jeg ser deg!»
2. Vær opptatt av å undre deg over barnets følelser. Si: «Ble du redd?» istedenfor «Nå ble du redd».
3. Snakk gjerne om følelsene som personene i bøkene viser, når du leser for barn. For eksempel: «Jeg tror at gutten ble lei seg nå. Hva tror du?»
4. Slutt å tro at du vet, spør heller: «Hva skjedde nå? Er du sint?» Unngå å spørre: «Hvorfor?» – det oppleves lett som avvisning.
5. Ha tillit til at det kun er den som eier følelsen som vet hva det handler om, og at alle følelser er riktige.

Kilde: Herdis Palsdottir

1. I Oddenskogen barnehagen øver barna på å uttrykke ulike følelser via kroppsspråk og ansiktsuttrykk. Her er Tiril Berntsen (5) (t.v), Lars Oftedal (5), Nadia Zhou (5), Ava Sommer Stange-Rognøy (4) og Maja Lejdelin-Andersen (5) i aksjon.

også be om å få det de trenger. Dette gir mestringsfølelse, gjør dem tydelige for andre barn og voksne, og danner grunnlaget for god psykisk helse, sier styreren.

IKKE-DØMMENDE HOLDNING

– Før kunne jeg tenke: «Den ungen er så masete». Nå tenker jeg heller: «Hei lille venn. Hvordan er det å være deg i dag?» Dermed nærmer jeg meg barnet på en undrende og ikke-dømmende måte. Det er alltid en årsak til at du er deg, sier styreren.

Pedagog Golstan Kareemi i samme barnehage, forteller at det viktigste hun har lært på utdanningen er å ta seg tid i møte med barna.

– Når jeg setter meg ned og møter barnet i den følelsen det er i, så skjer det er skifte. Jeg merker hvor trygt barnet blir på meg. Det skaper en helt unik og tillitsfull relasjon, sier hun.

PERSONLIG SPRÅK

Styrer Gunn Malmstrøm forteller at de voksne i barnehagen velger bort ord som må, skal, eller bør når de snakker med barna.

– Tidligere sa vi: «Nå må dere gå i garderoben». Nå sier vi heller: «Nå ønsker jeg at dere går i garderoben». Når vi bruker et personlig språk oppleves kommunikasjonen nærmere og tydeligere. Det blir mindre kommandopreg, og da samarbeider vi bedre.

ØKT TRIVSEL BLANT PERSONALET

EQ-kunnskapen har gjort personalet tryggere, modigere og mer endringsvillige ifølge Malmstrøm.

– Nå løser vi konflikter med et jeg-språk fremfor å peke utover og forteller hva slags følelser den andres adferd vekker i oss, sier styreren. Hun forteller at i takt med at trivselen har økt, har sykefraværet også gått ned.

FORDELER MED Å UTTRYKKE FØLELSER

Barn som lærer å uttrykke følelsene sine får disse fordelene i oppveksten og voksenlivet:

- De er godt rustet til å kunne skape nære, kjærlige og slitesterke relasjoner med andre.
- De kan ta godt vare på seg selv, noe som skaper en følelse av trygghet og inndre ro.
- De er gode til å ivareta og uttrykke egne behov og blir dermed tydelige. Dette skaper mindre rom for feiltolkning og konflikter med andre.
- De har lettere for å kunne konsentrere seg over tid.
- De er enkle å forstå og være rundt. Derfor blir de ofte populære.

Kilde: Herdis Palsdottir

2. Når barnehagelærer Golstan Kareemi leser høyt, stopper hun opp og snakker med barna om følelsene som dukker opp i boken:– Jeg tror mammaen er sint. Hva tror dere? Tiril og Nadia følger med.

OPPSØKER LETTERE VOKSNE

Gode relasjoner gjør at barna opplever barnehagehverdagen som mindre stressende, ifølge Ragnhild Gerhardsen, psykologspesialist i klinisk barne- og ungdomspsykologi.

– Barn trenger spesielt hjelp til å håndtere vonde følelser uten å møte sinne, eller avvisning. Dette kan være utfordrende. Jo mer de voksne kjenner sine egne følelser og reaksjonsmønstre, desto større forutsetninger har de for å klare det på en god måte. Barn som blir møtt på sine følelser oppsøker lettere de voksne når de trenger det, sier psykologspesialisten.

– I vårt transparente samfunn er det nå sosialt akseptert å vise følelser. Til og med toppledere klemmer hverandre og gråter en skvett. Det er naturlig at disse samfunnsverdiene former barnehagetilbudet, sier trendforsker Gunn-Helen Øye.

⬆ – I vårt transparente samfunn er det nå sosialt akseptert å vise følelser. Til og med toppledere klemmer hverandre og gråter en skvett, sier trendforsker Gunn-Helen Øye. Foto: Marianne Otterdahl-Jensen.

⬆ – Jo mer de voksne kjenner egne følelser og reaksjonsmønstre, desto større forutsetninger har de for å hjelpe barna å håndtere sine følelser, sier psykologspesialist Ragnhild Gerhardsen.

“
NÅR VI BRUKER ET PERSONLIG
SPRÅK OPPLEVES KOMMUNIKASJONEN
NÆR OG TYDELIG.

Tips oss om ny forskning og
nyheter på forstesteg@udf.no

TEKST:
Line Fredheim Storvik

FOTO:
Fotolia.com

SLIK KAN DU HØRE DE STILLE BARNA

Hvordan bør jeg møte og hjelpe de stille barna i barnehagen? Nå kan du få gode tips og råd på nettsiden stillebarn.no. Her får du kunnskap om alt fra de introverte, sjenerte og sensitive barna til barn med selektiv mutisme. Nettstedet er startet av barnehagelærer Ina Helgesen som selv har et barn med selektiv mutisme. Tema er tilvenning, skolestart og hvordan barnehagelærere og lærere kan bidra til at disse barna har det bra. Les mer på stillebarn.no.

«HVIS DU ØNSKER Å SE HVA
BARN KAN UTRETTE, MÅ DU
SLUTTE MED Å GI DEM TING.»

NORMAN DOUGLAS,
BRITISK FORFATTER

SLUTT PÅ FEIL SKO

Barnehageassistent Andreas Rolland fra Bergen la merke til at barna hadde store problemer med å få rett sko på rett fot. Barna fikk også vondt i føttene når de lekte ute. Rolland utviklet derfor noen klistremerker som kan settes fast i barnas sko for å vise hvilken sko som passer hvilken fot. Han startet firmaet Rett sko og får bestillinger fra hele landet. *(Bergensavisen)*

11.000

2-åringer kan få gratis kjernetid i barnehagen fra 1. august i år. Tidligere har 3-5-åringer fått det. Ordningen gjelder familier med samlet årsinntekt under 533.500 kroner. Totalt 46.500 barn får da gratis kjernetid. *(regjeringen.no)*

BARNEHAGER SOM GJØR EN FORSKJELL

Utviklingsforum, Pedagogisk Forum og Habitus har startet kampanjen «Barnehager som gjør en forskjell». Målet er å bidra til at sårbare og utsatte barn blir sett og forstått, får et bedre tilbud og at barnehagene gjør en positiv forskjell for disse barna. På nettsiden nordiskeimpulser.no finner du tekster av ulike fagpersoner fra Skandinavia som skriver om hva de mener barnehagene kan gjøre for disse barna. Kampanjen er knyttet opp mot konferansen Nordiske impulser i mai 2019 som har tema sårbare og utsatte barn. *(nordiskeimpulser.no)*

JENTER MER AKTIVE ENN GUTTER

Guttene deltar mindre i aktiviteter enn jentene i barnehagen, viser ny forskning fra Stavangerprosjektet. De har fulgt 1000 barn fra barnehagealder til 5. klasse. Guttene er mindre aktive enn jentene i aktiviteter som lesing, sangleker, språkaktiviteter og lek. Jenter har rikere lekerepertoar, tar mer initiativ til lek og er mer populære å leke med enn gutter. Jentene har også bedre ferdigheter enn guttene i språk og matte. Studien viser også at barn med svak motorikk har svake matematiske ferdigheter. Barn som har svake ferdigheter i matte, språk, motorikk og sosial kompetanse gjennom hele barnehagealderen ender også opp i de svake gruppene i skolen. *(barnehage.no)*

Barn som lærer seg å spise bitter mat, spiser mindre søtt

Barn som lærer seg å spise oliven, mørk sjokolade, valnøtter og andre bitre smaker, velger i større grad ting som smaker mindre søtt seinere i livet, viser forskning. 155 barnehagebarn fra 4–6 år har vært med i forskningsprosjektet «Barn og smak».

– Da barna var seks år trengte de høyere sukkerinnhold for å kjenne søthet enn som 4-åringer. De som fikk mye søtt var de som ville ha de søtteste tingene, sier forsker Frida Felicia Vennerød-Disen ved Universitetet i Oslo. Hun sier barn trenger søtt, men i moderate mengder. *(utdanningsnytt.no)*

Vil fange opp evnerike barn allerede i barnehagen

Mellom ti og femten prosent av alle barn er såkalt evnerike, som betyr at de har akademisk talent, er høyt begavet eller svært intelligente. Nå skal Utdanningsdirektoratet se på hvordan disse barna kan bli bedre ivaretatt både faglig og sosialt også i barnehagen. Det kan være å gi barnehageansatte veilednings- og informasjonsmateriell. Mange av barn føler seg dumme og utenfor, og finner først ut i voksen alder at de har følt seg annerledes fordi de er evnerike, ifølge forsker Jørgen Smedsrud som har tatt doktorgrad på temaet. *(barnehage.no)*

92

prosent av norske og danske 2-åringer går i barnehage. På Island er tallet 95 prosent. Gjennomsnittet i OECD er 39 prosent. *(Education at a Glance)*

Barnehelse i hver bevegelse

Gamle uteleker sørger for aktive barnehagebarn i Alta. Målet er bedre helse og samspill i barnehagen.

TEKST:
Ann-Mari Gregersen
frilansjournalist Finnmark
amg@argusmedia.no

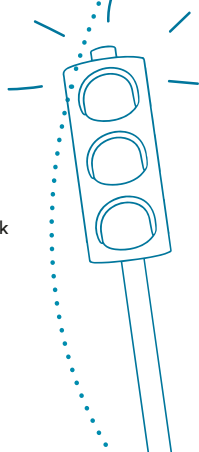

FOTO:
Alf Ove Hansen
fotograf Finnmark

Fysisk aktivitet har vært et satsingsområde i Sentrum Barnehage i Alta i flere år, og de har gjort mange tiltak for å øke barnas bevegelse. En av dem er å ta i bruk klassiske, gamle uteleker som «Rødt lys» og «Haien kommer».

– For å kunne gi barna et best mulig utgangspunkt for å ha gode fysiske vaner og god helse, satser vi på fysisk aktivitet. Hver dag har vi et fast tids-

1. Pedagogisk leder Karoline Hykkerud Aas i Sentrum Barnehage i Alta sier de tradisjonelle barnelekene har påvirket barnas fysiske og psykiske helse positivt. 2. Barnehagen bruker aktivitetskort for å få ideer til gamle uteleker. Pedagogisk leder Karoline Hykkerud Aas antar at noen barnehageansatte vil tenke at «vi har allerede mye unødvendig tull som støver ned», men hun sier kortene er veldig konkrete og ikke krever planlegging.

LEKER

Marihønesiste

En eller flere har sisten. Den eller de som har sisten løper og prøver å fange de andre barna som løper rundt. De som blir tatt må legge seg på rygg og sprelle med armer og bein, som en marihøne på rygg. De blir befridd ved at en annen ruller dem tilbake på magen, da kan de fortsette å løpe. Barna bytter på å ha sisten. Her er barna i aktivitet hele tiden, også når de har blitt tatt.

Tigerball

Alle barna stiller seg i en ring. En er tiger. Tigeren stiller seg inne i ringen og skal prøve å snappe ballen når de andre kaster den mellom seg. Det er ikke lov å lobbe eller spille til sidemannen. Dersom tigeren snapper ballen, eller en i ringen gjør kast- eller grepsfeil, blir den som feilet tiger. Kan også spilles med en fotball, der en sparker ballen til hverandre.

Fisken i det røde hav

Leken går ut på å komme seg fra den ene siden av Rødehavet til den andre, uten å bli tatt. På den ene siden av banen står en fisk. Resten står på den andre siden og roper i kor: «fisken i det røde hav, hvilken farge må vi ha, for å komme over, selv når fisken sover». Fisken på den andre siden roper en farge. Alle som har på seg klær med denne fargen kan da trygt gå over, mens de andre må løpe over uten å bli tatt av fisken. De som blir tatt blir til fisker, mens de andre går tilbake og roper på nytt.

punkt for kjente barneleker, sier pedagogisk leder Karoline Hykkerud Aas, som også er nestleder i barnehagen.

MER SELVSTENDIGE

De ansatte ser mange positive effekter. Barna har større bevegelsesglede og er mer selvstendige i leken. Denne dagen blir barna enige om å leke «Rødt lys».

– Vi ser at enkelte leker skaper et veldig godt samhold i gruppa og virker inkluderende. Barna har fått et svært godt repertoar av fysiske

aktiviteter og leker, og de har blitt selvdrevne. Dette håper vi vil ha en positiv effekt når de blir eldre og er mer overlatt til seg selv, sier Hykkerud Aas. Barnehagen har også faste turdager som er preget av utfordring, mestring, glede og utforskning. De bruker også digitalt verktøy til fysiske aktiviteter, som GPS og tidtaking. Sentrum barnehage benytter også aktivitetskort fra Alta-firmaet Lekelykke, utviklet av to tidligere barnehagelærere.

GAMLE FAVORITTER

– Lekene gir en enkel vei til fysisk aktivitet, og til et godt samspill mellom store og små. Å le og ha det gøy har også en innvirkning på psykisk helse. Målet er at barna får utfordre seg og føle mestring, samtidig som de lett kan fryde seg i kroppslig lek, sier barnehagelærer og medeier Cecilia Johansen i Lekelykke. Hun jobber ikke lengre i barnehagen, men husker godt hvordan det var.

– Ofte velger en den enkle løsningen. Nemlig å se på når barna leker. Det

1. – Fysisk aktivitet hjelper på humøret, gir energi og reduserer stress. Den mentale helsen påvirkes i positiv retning ved fysisk aktivitet, sier barnehagelærer og gründer Cecilia Johansen i Lekelykke. **2.** Ved at vi voksne er med på leken skapes det et grunnlag for gode relasjoner, mener pedagogisk leder Karoline Hykkerud Aas.

“

DE GAMLE LEKENE SKAPER INKLUDERING OG SAMHOLD I GRUPPA.

SENTRUM BARNEHAGE

Eies og drives av Alta kommune. Bygget i 1973. Renovert og utvidet med to avdelinger i 1993, og med en avdeling i 2011.

LEKELYKKE

Eies av de to tidligere barnehagelærerne Cecilia Johansen og Liss Guddingsmo fra Alta. Tilbyr pedagogisk materiell til barnehage og skole. Deres visjon er å skape verktøy som fremmer aktivitet og glede i hverdagen.

som skiller oss fra andre, er at lekene appellerer både til barn og voksne. Mange husker godt de fleste fra egen barndom, sier Johansen.

Rødt lys, Haien kommer, Stubb-stå og Alle mine barn kom ned fra fjellet er barnas lekefavoritter.

– For å utfordre barna mer, forandrer vi gjerne leken litt, sier Karoline Hykkerud Aas.

BEDRE PSYKISK HELSE

Barn kan bli deprimerte, eller ha utfordringer med den mentale helsen akkurat som voksne. En studie i prosjektet «Tidlig trygg» i Trondheim viser at fysisk aktivitet har betydning for barns mentale helse.

– Forskningen vår viser at det å være aktiv og bli svett også beskytter mot depresjon, sier doktorgradsstudentiat Tonje Zahl ved NTNU. Studien har fulgt nesten tusen barn annethvert år siden de var fire år, og er publisert i anerkjente *Pediatrics* og omtalt i *Time Magazine Health*.

I barnehagen ser de at barnas psykiske helse også påvirkes av de tradisjonsrike barnelekene. Barn som har slitt med å ta initiativ til lek, blir nemlig lettere med.

– De gamle lekene skaper inkludering og samhold i gruppa. Ved å møtes i leken og dele glade øyeblikk, skapes et solid grunnlag for et fint samspill og gode relasjoner, sier Hykkerud Aas.

⬆ – Målet vårt er ikke å ha mindre rollelek, men å berike barns fysiske aktivitet i det daglige ved de gamle barnelekene, sier pedagogisk leder Karoline Hykkerud Aas.

De vil ha flere med i debatten om barnehagens fremtid

Disse tre mener flere barnehagelærere bør ta del i debatten om hvordan fremtidens barnehagelæreryrke skal bli. De får støtte av Utdanningsforbundets leder.

TEKST OG FOTO:
Line Fredheim Storvik
linsto@udf.no

Vi må stå opp for oss selv som profesjonssutøvere og barna vi har ansvar for, sier daglig leder Royne Berget i Smedhusåsen barnehage. Han deltok på seminaret om barnehagelærerrollen i regi av Utdanningsforbundet. Der ble den nye rapporten om barnehagelærernes rolle presentert for 135 barnehagefolk og 7.000 som fulgte seminaret på nett.

FLERE BØR LESE RAPPORTEN

Royne Berget sier rapporten bra beskriver alle spenningsfeltene barnehagelærerne står i, som hvordan barnehagelærerne kan beholde sin autonomi når de stadig blir pålagt å bruke nye programmer. Han er frustert over hvorfor ikke flere engasjerer seg. Også pedagogisk leder Birgitte Fjørtoft i Ankerskogen barnehage er opptatt av å få flere med i diskusjonen om barnehagens fremtid, og at flere argumenterer faglig dersom det er noe de ikke ønsker, i stedet for bare å si «dette vil vi ikke ha».

– Rapporten vil være til stor støtte for våre barnehagefaglige vurderinger, dersom vi velger å bruke den, sier Fjørtoft. Styrrer Caroline Brandth i Fridtjovsgate og Etterstadgata barnehage mener det er viktig å fortelle politikerne at det er sider ved barnehagelæreryrket som ikke kan detaljstyres.

– Vår profesjonsetiske plattform forplikter oss til å ta ansvar når ting blir uforutsigelig og varsle om det, sier Brandth. Leder Steffen Handal i Utdanningsforbundet mener det er viktig at barnehagelærere engasjerer seg.

BARNAS BESTE VIKTIGST

– At barnehagelærerne er med å prege den profesjonsetiske plattformen er avgjørende for hvordan barnehagelærerrollen kommer til å utvikle seg, sier Handal. Han sier det er bra med mange stemmer gjennom Barnehageoppøret og Foreldreoppøret, men mener det er viktig at barnehagelærerne også bruker Utdanningsforbundet til å bli sterke sammen.

– Men vi må huske på at det som er best for barna er det viktigste, sier Handal. Han mener barnehagesektoren også må tåle uenighet internt.

STILLINGER KAN BLI ENDRET

Hvordan barnehagene skal organisere seg fremover vil bli et aktuelt tema, ifølge professor og leder Kjetil Børhaug for ekspertgruppa som har lagt frem rapporten om barnehagelærerrollen.

– Vi ser det skjer en utvikling fra små enheter med flat struktur til større enheter med hierarki og spesialisering. Dersom det er et ønske i sektoren om å ha små enheter må kommunene legge til rette for det, sier Børhaug. Han sier innholdet i jobben som pedagogisk leder kan bli endret. Det kan være at en pedagogisk leder har ansvar for små barnegrupper med en teamleder over seg, eller er på nivået over med ansvar for flere grupper.

6 PUNKTER FRA RAPPORTEN

1. Den helhetlige pedagogiske tilnærmingen bør videreføres og fagområdene bør integreres i pedagogikken.
2. Barnehagelærerutdanningen må vurderes på nytt.
3. Økt behovet for faglig og profesjonell kompetanse hos eierne, fordi de stadig får større rolle.
4. Masterkrav for styrere
5. Sikre nok bemanning, hele dagen.
6. De pedagogiske lederne har falt i hierarkiet og fått ansvar for ganske små barnegrupper. Behov for teamledelse med riktig kompetanse.

Les mer: utdanningsnytt.no/forste-steg

Pedagogisk leder Birgitte Fjørtoft (f.v.) og styrerne Caroline Brandth og Royne Berget håper flere vil være med å påvirke barnehagelæreryrket.

TEKST:

Nathalia Salman Butt
3. året barnehagelærerstudent
ved Universitetet i Sørøst-Norge,
campus Drammen
nathalia4salman@gmail.com

JEG VILLE BLI KJENT MED GUTTEN SOM SJELDEN LOT EN VOKSEN KOMME TETT PÅ

Gutten i barnehagen slo, snakket frekt og løy mens han så oss i øynene. Noe skjedde, da jeg ble godt kjent med ham.

Etter ni år i barnehageyrket og to år som barnehagelærerstudent møter jeg fremdeles folk som spør meg om hvorfor jeg valgte akkurat denne utdanningen. Og hver gang svarer jeg det samme, «på den andre siden står verdens mest givende jobb og venter på meg».

IKKE LÆRER, MEN VENN

Tittelen min som barnehagelærer rettferdiggjør ikke rollen min der ute i møte med barna. For dem vil jeg aldri være en lærer, jeg vil aldri være en pedagog. Jeg vil være Nathalia, deres venn, deres rollemodell, deres trygge base og mye, mye mer. Men alle disse barna får også en betydning for meg og mitt liv. De er ikke bare noen jeg skal tilbringe mange timer sammen med om dagen, men de blir en del av livet mitt, som jeg bærer med meg videre. Fordi i denne profesjonen lærer vi å kjenne hverandre på godt og vondt, vi deler latter og glede, vi tørker tårer og trøster, vi kommer veldig tett på. Profesjonens grunnfundament er omsorg, å anerkjenne det enkelte barn, og behandle det med respekt og likeverd er en av mange begreper som faller inn under dette.

«I barnehagen skal alle barna oppleve å bli sett, forstått, respektert og få den hjelp og støtte de har behov for. Barnehagen skal aktivt legge til rette for omsorgsfulle relasjoner mellom barna og personalet og mellom barna, som grunnlag for trivsel, glede og mestring.» (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 11)

FORSØKER Å SE BARN

Jeg har alltid vært opptatt av å danne gode relasjoner til alle barn. For meg er det viktig også å kunne se de barna som kanskje i en hektisk barnehagehverdag ikke får den nærheten de så sår trenger. Det kan være barn som er stille og rolige og som til tider ikke krever så mye av de voksne, fordi de leker så fint. Men det kan også være de barna som tuller og tøyser, og som finner på mange rampestreker.

Det er derfor jeg husker denne gutten spesielt godt, han kunne finne på å slå, å snakke frekt tilbake, og til og med se deg i øynene og si en liten løgn. Jeg ville bli bedre kjent med denne gutten som nesten aldri tillot en voksen få komme tett på. Jeg investerte mye av tiden min til å søke kontakt med ham, og passet på at han opplevde mye god lek i små grupper. Det er ingen tvil om at han testet mine grenser så ofte han

kunne, og det var dager jeg kjente jeg ble litt oppgitt. Men jeg ga meg ikke, jeg skulle få bedre kontakt med ham.

SE HVILKEN FLOTT GUTT HAN ER

Jeg så hvor omsorgsfull og kjærlig han var i smågrupper med de barna han ofte kunne komme i konflikter med, når han var omringet av hele avdelingen. Han delte, han hjalp og han trøstet. Det var denne gutten jeg ville synliggjøre mer, jeg ville at alle skulle se hvilken flott gutt han var. Etter mange dager med bevisst jobbing fikk jeg den største tillitserklæringen av ham. Han ramlet og slo seg foran mange barn og var tydelig lei seg og litt flau. Men da jeg gikk bort til han for å trøste ham ble jeg ikke møtt med avslag, men en liten kropp som omfavnet meg for aller første gang. Denne klemmen oste av kjærlighet og trygghet. Jeg hadde klart å bygge en solid bro mellom oss to. Og nettopp derfor er denne jobben den mest givende jobben jeg kan tenke meg. Fordi jeg tar vare på det kjæreste noen andre har.

I hvert nummer inviterer vi en student til å skrive om et tema studenten brenner for.

Barna får ikke tak i lekene i barnehagen

Norske barnehager har mange leker, men de er ofte plassert på hyller, i skap eller i boden, slik at barna ikke får tak i dem, viser ny studie.

TEKST OG FOTO:
Line Fredheim Storvik
linsto@udf.no

Lekene er ofte plassert på hyller og bak lukkede skapdører, slik at de barnehageansatte må hente frem lekene til barna.

– Barnehagene har mye lekemateriell, men det er ofte lagret utenfor barnas rekkevidde, sier doktorgradsstipendiat

Tone Rove Nilsen ved Nord Universitet i Bodø. Hun forsker på lekemateriell i barnehagen og la frem sine foreløpige resultater fra doktorgraden på sluttkonferansen for det store, norske forskningsprosjektet Gode barnehager for barn i Norge (GoBaN) ved Oslo Met.

LITE KLOSSER OG INSTRUMENTER

Norske barnehager skårer 3,5 for små barn og 3,2 for store barn på aktiviteter i barnehagen, der utvalg av leker innendørs inngår. Det betyr at de skårer middels på de internasjonale skalaene for måling av kvalitet i barnehagen, ITERS-R og ECERS-R, der 7 er høyest.

I noen barnehager er lekene ryddet vekk i boden.

– Intensjonen er at lekene skal rullere, slik at barna opplever dem som nye, men skjer det i praksis og hvor lett er det å hente frem leker fra boden? spør Nilsen. Hun jobber ved Nasjonalt kunnskaps-senter for barnehagen, under Private barnehager landsforbund (PBL). Studien omfatter åtte små og store barnehager i fire fylker, både tradisjonelle- og basebarnehager. Hun

⬆ – Får barna nok lekemateriell varer rolleleken lenger, og utvikler leken, sier doktorgradsstipendiat Tone Rove Nilsen ved Nord Universitet i Bodø.

Det er spesielt i frilek at lekene er utilgjengelige for barna. Illustrasjonsfoto: Fotolia.com

er ferdig med datainnsamlingen, men ser allerede noen tendenser. Det er spesielt i frilek som lekene er utilgjengelige for barna.

– Det betyr at voksne må bruke tid på å finne frem lekene, i stedet for at barna gjør det selv, påpeker Nilsen. Det er også lite av klosser, musikkinstrumenter, naturfag- og mattemateriell i barnehagene.

ROLLELEKEN VARER LENGRE

– Får barna nok lekemateriell varer rolleleken lenger, og utvikler leken, ifølge Nilsen. Er møblene i barnehøyde, bruker barna dem i rolleleken.

– Små stoler brukes til tog, og en duk blir til en restaurant, sier Nilsen. Hun påpeker at det antakelig ikke finnes en riktig praksis med lekemateriell, men at barnehageansatte bør bli mer bevisste på å ha lekene tilgjengelig for barna. Forskeren tror økt fokus på lekemateriell i utdanningen og nok bemanning til at ansatte kan være med i leken, kan bidra til bedre lekemiljø.

– Gode barnehager har høy voksen-barn-tetthet og tilstedeværende pedagoger. Mindre gode barnehager kan bli bedre på hygiene, sikkerhet, samspill, språk, tilsyn ved soving og barns tilgang til leker og materiell, sier prosjektleder Elisabeth Bjørnstad i GoBaN om resultatene av studien. Hun sier personalet er gode rollemodeller, men kan være mer involvert i barnas lek og aktiviteter.

SPISTE OPP SNØMANNEN

Komiker Zahid Ali og vennene i barnehagen avtalte å spise opp snømannen de lagde etterpå. Da Zahid hadde spist av hodet, stakk de andre av.

TEKST OG FOTO:

Kjersti Salvesen
frilansjournalist
godkommunikasjon@gmail.com

eg elsket å perle! Akkurat som en vakthund blir satt ut av spill, hvis noen kaster et kjøttstykke til den, var det med

meg og perling. Jeg gikk inn i en egen boble når jeg satt med perlebrettet foran meg, sier komiker Zahid Ali.

Han legger til at interessen for perling gikk over da han sluttet i barnehagen.

SLUTTET DA LILLEBROR KOM

Zahid gikk i Askeladden barnehage på Torshov i Oslo til han var drøyt fire år gammel. Nærmere bestemt frem til 2. oktober 1980. Den dagen ble broren hans født, og Zahid måtte slutte i barnehagen. Kanskje handlet det om at moren synes det var nødvendig

Komiker Zahid Ali elsket å perle og tegne i barnehagen, men måtte slutte da han fikk en lillebror. Kanskje var det fordi moren synes det var nødvendig når hun uansett skulle være hjemme.

med barnehageplass, siden hun likevel skulle være i permisjon med lillebroren.

MAMMA I GRÅ FRAKK

Det sterkeste minnet Zahid har fra barnehagen på Torshov, går fortsatt igjen i drømmene hans, nesten 40 år senere.

– Jeg sitter på en trehjuls sykkel utenfor porten til barnehagen – og ser moren min i en grå frakk. Hun står på den andre siden av veien og venter på meg. Jeg vet ikke om dette faktisk har skjedd, men jeg tror dette bildet kan knyttes til det at jeg måtte slutte i barnehagen.

Det var imidlertid faren om hentet Zahid den siste dagen hans i barnehagen. Faren sa de skulle til sykehuset. Zahid skjønte ikke helt hva det dreide seg om, før han fikk se babyen i morens armer på sykehuset. Han hadde fått en lillebror.

LAGET ØLBRIKKER

Zahid har veldig gode minner fra årene i barnehagen.

– Jeg trivdes godt og minnes gleden over å lage ting, som å sette sammen små keramiske fliser til ølbrikker. Det var kanskje egentlig gryteunderlag, humrer han. Zahid husker også at han frydet seg da han fikk spenne på seg skiene.

– Jeg ser for meg at jeg rant ned en liten bakke sammen med en haug med andre barn.

Zahid har bare ett dårlig minne fra tiden i barnehagen.

SNØMANNEN

– Vi var noen barn som laget en snømann. Vi hadde avtalt å spise den opp etterpå. Jeg startet med hodet. Men hodet var stort – og da det var fortært, orket jeg ikke gulroten. Da jeg var ferdig med å spise «min del», stakk de andre barna av. Zahid ble sint. Han reagerte med å fortsette og spise på

NÅ LÆRER VI BARNA Å LØSE KONFLIKTER. FØR PLASTRET DE UNGENE ETTER AT DE HADDE LØST KONFLIKTENE SELV.

egenhånd. Han holdt på med skulderen da en barnehagetante omsider stoppet etegildet. Så vidt Zahid husker, var det en trend å spise opp snømennene i barnehagen på Torshov vinterein 1979.

Zahid har ikke kontakt med noen av vennene fra barnehagedagene i dag.

– Jeg meldte seg inn i en Facebook-gruppe for noen år siden, men dro ikke kjensel på en eneste en, sier han med et smil.

– GI BARNA MASSE KJÆRLIGHET

Zahid tenker at det viktigste man kan gi barna, for at de skal bli trygge og få en god selvfølelse, er masse kjærlighet. Han tror også at gode relasjoner er avgjørende.

– Gi barna den oppmerksomheten og responsen de trenger. Og viktigst av alt; unngå stress. Høyt stressnivå i kroppen er utgangspunktet for mye negativt, sier han.

Zahid har ett barn som går i barnehage i Horten. Det Zahid setter størst pris på ved barnehagen, er at det er lett å kommunisere med de ansatte. Dessuten er de kreative, noe som kommer barna til gode. Ingen av barna til Zahid har arvet farens besettelse for perling.

– Jeg har aldri hørt dem si at «perling er livet» eller at perling er det som får dem opp om morgenen, så deres interesse for perling er nok høyst normal.

Men begge barna er glade i å tegne.

– Det har de kanskje arvet etter meg. Jeg tegnet masse da jeg var liten, og var veldig god.

IKKE ALT VAR BEDRE FØR

Zahid opplever at de som jobber i barnehager i dag er dyktigere og mer bevisste sammenlignet med tidligere, men synes likevel at noe var bedre før.

– I dag spares det inn over alt. De som jobber i barnehagene får ofte ikke utrettet det de kan, fordi de er overarbeidet og underbemannet – med planer herfra til Gruffalo. Som liten opplevde han at alle i barnehagen var en stor familie.

– I dag er de pedagogiske veiledere, og det er en lang utdanning for å lære om lek. Før satt de voksne og drakk kaffe og så på at barna lekte, mens de voksne i dag er mer lekne og deltar i aktiviteter, ifølge Zahid.

– Nå lærer vi barna å løse konflikter. Før plastret de ungene etter at de hadde løst konfliktene selv, sier Zahid Ali.

ZAHID ALI (42)

- Komiker
- **Fra:** Skien
- **Bor:** Horten
- **Familie:** Samboer og to barn (tre og ni år)
- **Aktuell med:** Dansebandet Innvandrarne, som kan høres på YouTube.

Barnehagestyrerne vil i fremtiden få nye oppgaver og krav. Fagutvikler, nettverksbygger og politisk aktivist er tre av åtte kjennetegn på den nye rollen.

TEKST OG FOTO:
Line Fredheim Storvik
linsto@udf.no

Fremtidens barnehagestyrer vil trolig ikke bare ha ansvar for å lede og organisere barnehagen, men også å være en nettverksbygger, en politisk aktivist og en som leder endringer.
Illustrasjonsfoto: Fotolia.com

8 kjennetegn ved FREMTIDENS BARNEHAGESTYRERE

Styrerrollen er i ferd med å omformes til en ny rolle. Å være barnehageleder vil bety å være både leder for egen barnehage og del av et større system, sier professor Kjetil Børhaug ved Institutt for administrasjon og organisasjonsvitenskap ved Universitetet i Bergen. Han deltok på en konferanse for nesten 500 barnehagestyrere i Trondheim i regi av Utdanningsforbundet. Den nye styreren vil trolig ikke bare ha ansvar for å lede og organisere barnehagen, men også å være en nettverksbygger utad, en politisk aktivist, en som leder endringer og møter konkurranse. Det kan også bli krav til at styrere skal ha mastergrad.

JOBBE MED UTVIKLING

– Styrerrollene vil bli mer og mer forskjellige avhengig av hvor du jobber, sier Kjetil Børhaug. Han ledet også ekspertutvalget som har sett på hvordan barnehagelæreren skal utvikles.

Styrerne vil i fremtiden i større grad lede et profesjonsfellesskap enn i dag, siden barnehagelærerne på sikt vil være i flertall. 43 prosent av de ansatte i barnehagen vil være barnehagelærere, ifølge ny pedagognorm. Det betyr, ifølge professoren, at styrerne vil jobbe mer med intern faglig utvikling, men også å dele kunnskapen eksternt til andre barnehager.

ENDRINGSLEDELSE

Fremtidens styrer må se på organisering som ledelse, som hvordan

lederne mellom styrer og avdelingene skal fungere, og om det er behov for spesialisering. Styreren vil også bli en IKT-leder som må avgjøre blant annet IKT-løsninger når trykket om digitalisering i barnehagen kommer. Hun vil også være en endringsleder, som leder endringer i barnehagen.

– Det er viktig å tenke på styring og forandring ikke bare er noe negativt, sier professoren. Fremtidens styrer vil også måtte forholde seg til politiske prosesser i større grad enn før.

– De blir politiske aktivister, som må balansere mellom ansvaret for barn og de demokratiske prosessene. Politikk og fag vil alltid bryte inn i hverandre, sier Børhaug. Å være en konkurranseleder som må forholde seg til konkurransen mellom barnehagene vil også bli viktigere.

FLERE MED MASTERGRAD

Styrerrollen vil også bli ulik avhengig av hvilket eiersystem den er en del av.

– Store organisasjoner trenger ikke bare være negativt. Den kan også bidra til å løfte barnehagen og få til mye, mener Børhaug. Professoren tror også styreren etter hvert vil ha mastergrad, og at styrerutdanningen kan bli endret.

– Teori er ikke bare til for å hjelpe deg i praksis, men også for å begrunne og sette ord på det du driver med. Det vil en master gi, og derfor er den viktig, mener professoren.

KREVER EN STYRER PER BARNEHAGE

– En kampsak for oss er en styrer i hver barnehage, sier nestleder Hege Valås i Utdanningsforbundet. De siste 10 årene er det, ifølge Utdanningsforbundet, blitt 725 færre styrere i norske barnehager, samtidig som antallet ansatte har økt.

– Styreren er nøkkelen til å følge opp den pedagogiske utviklingen i

barnehagen og må være utdannet barnehagelærer. En styrer som ikke er daglig til stede gir en dårligere barnehage, mener Valås. Hun påpeker at det ikke bare er barna som formes i barnehagen, men også de ansatte.

① – Det er viktig å tenke at styring og forandring ikke bare er noe negativt, sier professor Kjetil Børhaug ved Universitetet i Bergen. Han har sett på hvordan fremtidens styrerrolle kan bli.

KJENNETEGN PÅ DEN NYE STYRERROLLEN

- 1. Lede et profesjonsfellesskap** med et flertall av barnehagelærere. Delta i intern og ekstern faglig utvikling.
- 2. Organisering som ledelse:** Hvordan skal mellomlederne mellom styrer og avdelingene organiseres, og er det behov for spesialisering?
- 3. Nettverksdeltaker:** må forholde seg til barnevern, skole, eiere og andre instanser i oppvekstfeltet.
- 4. IKT-leder:** vil bli et trykk på digitalisering også i barnehagen.
- 5. Endringsleder:** å lede lokale endringer.
- 6. Politiske aktivister:** må forholde seg til politiske prosesser lokalt og nasjonalt.
- 7. Konkurranselider:** Hva gjør du som styrer når du møter konkurranse?
- 8. Ulike eiere fører til ulike lederroller.** Eks: En styrer kan få en administrasjonsleder og utviklingsleder under seg, eller over seg.

Kilde: Professor Kjetil Børhaug ved Institutt for administrasjon og organisasjonsvitenskap ved Universitetet i Bergen

ANNONSE

**10 000 barn kan ha cøliaki
- uten å vite det!**

Kanskje du kjenner noen?

Vanlige symptomer hos barn:

- Barnet er ofte slapt, trøtt
- Har ofte magesmerter
- Mangel på jern, vitamin B12 eller folsyre
- Hyppig kvalme og/eller oppkast
- Dårlig høydevekst
- Barnet virker utilpass, sutrete
- Har hyppig diaré, forstoppelse eller oppblåsthet

- ✓ **Ta symptomtesten på finncøliaki.no**
- ✓ **Gå til lege for videre utredning**

NORSK
CØLIAKIFORENING

Lek med Lille-larven

La noen av barnas favoritter fra bøker og fortellinger flytte inn i lekerommet, slik som «Lille larven Aldrimett».

I ÅR ER DET 50 år siden den klassiske bildeboken ble skrevet og illustrert av Eric Carle. De gjenkjennelige bildene fra boka om Lille larven kan gjenspeiles i farger og lekemateriell i rommet. På den måten kan de yngste barna være i fortellingen og erfare boka med hele seg. La dem bli med å mate larven og oppleve hans forvandling til en «vidunderlig vakker sommerfugl». De sultne Lille-larvene her er laget av malte Pringles-rør. Koselarven kan man lage selv, eventuelt kjøpe på nettet (et eksempel er Viliker.no).

TEKST OG FOTO:
TRUDE ANETTE BRENDLAND
 Barnehagelærer, forfatter
 og foredragsholder som
 fantasifantasten.no. Jobber i
 «Eventyrhuset lekeverksted»
 i samarbeid med Fantoft gård
 studentbarnehage, Bergen.
trubrende@hotmail.com

SMÅ KROPPER LIKER OFTE tomme baljer. Med slike kan du skape små bokbad som forlokkende elementer i rommet. Her kan barna sette seg ned og nyte historien om larven og andre favoritter.

LILLE LARVEN KAN INSPIRERE til å lage ei krabbeløype med noe for alle sanser. Her kan barna finne noe å lukte og kjenne på – som duftposer og roseblader. Variasjon i stoffene, materialer og teksturer er spennende og gir barna ulike sanseerfaringer. La barna møte installasjonen intuitivt og leke fritt med det de finner interessant. Du kan også velge å legge elementer fra fortellingen i boka i tur og orden og invitere til mer voksenstyrt aktivitet, der dere følger kronologien i fortellingen. Da kan dere finne jordbær, epler, appelsiner og smake dere gjennom løypa. I enden kan barna få silkeskjerf-vinger og få fly rundt som vidunderlige, vakre sommerfugler.

«OM NATTEN I MÅNESKINN LÅ ET LITE EGG PÅ ET BLAD» Eggets form er både vakker, god å ta i og kan trille. Samle alle egg dere kan finne – fra rytmeegg til vattegg og påskeegg. Har dere ikke så mange, kan dere bruke baller. Lag en installasjon der eggene kan trille, rulle og settes i bevegelse. Samhandling og utforskende aktivitet garanteres.

EKSTRATIPSET **Bokkuben**

LAG EN KUBE om til et ekstra vakkert sted for presentasjon og lesing av bøker. Kuben skrues enkelt sammen av materialer og vinkler fra byggevarehandelen. Bøkene kan åpnes og henges på snorer fra stolpe til stolpe. Med noen gode madrasser og puter i bunnen har dere et hyggelig krypinn, der bøkene kan nytes til fulle.

TEKST OG FOTO:
Line Fredheim Storvik
linsto@udf.no

– Barn trenger voksne som er til stede i barnehagen hele dagen

Skal barn bli møtt med respekt og ha medvirkning i barnehagen, slik de ifølge loven har krav på, må det være nok voksne til stede hele tiden. Det er det ikke ennå, mener Berit Bae.

Politikerne er på gli, men de er ikke i mål når det gjelder bemanningsnorm og pedagognorm. Det må følge med penger. Barnehagene regner ut en gjennomsnittlig bemanning, men barn har ikke glede av gjennomsnittlig tilstedeværelse. Barn trenger voksne som er til stede om morgenen og hele dagen, sa professor emerita Berit Bae ved Oslo Met til rundt 500 styrere på Styrerkonferansen i Trondheim i regi av Utdanningsforbundet.

TRE TING Å TA VARE PÅ

Barns rett til medvirkning, rett til lek og læring på barnehagens premisser er de tre viktigste tingene å ta vare på i barnehagen, mener Berit Bae. Barn har rett til medvirkning ifølge både FNs barnekonvensjon, Grunnloven og den nye rammeplanen.

– Hvis barn skal bli møtt med respekt og ha medvirkning, må barnehagene ha en bedre personalsituasjon, spesielt for de yngste barna, sier Bae. Hun påpeker også at det er viktig at det fysiske miljøet ikke hindrer barn i deltakelse og medvirkning, som

for eksempel at de stadig må spørre om lov for å komme seg rundt, eller at leker er utilgjengelige. Hun er også skeptisk til enkelte trivselsundersøkelser, som stort sett er rettet mot foreldre og eiere. Det er viktigere å få frem barnas stemme gjennom samtaler i små grupper.

TA VARE PÅ LEKEN

Ifølge barnehagens formålsparagraf er det viktig å anerkjenne barndommens egenverdi.

– Barndommens egenverdi kan bli truet fremover. Jeg skulle ønske styrerne kunne bli en advokat for barndommens egenverdi, sier Bae. Det samme med barns rett til lek, som mangler i den nye rammeplanen, men som står i FNs barnekonvensjon (art. 31).

– Det viktigste barn gjør i barnehagen er å leke med venner. Det skaper trivsel, tilknytning og gode relasjoner, sier professoren, som mener det er viktig at det er plass til både risikolek og boltrelek. Læring bør, ifølge Bae, skje på barnehagepedagogiske premisser. Det betyr at ansatte må ta hensyn til barns medvirkning, omsorg og lek i læringsprosesser.

DISKUSJON OM INNHOLDET

– Alle barn skal oppleve å bli sett, og barnehagene skal tilpasse tilbudet til det enkelte barn. Vi har innført en bemanningsnorm, og det er en god start, sa statssekretær Rikke Høistad Sjøberg i Kunnskapsdepartementet på konferansen. Hun opplever at den nye rammeplanen har ført til en diskusjon om innholdet i barnehagen, og at det er viktig at styrerne sørger for at alle ansatte får kunnskap om den. Derfor er det satt av 430 millioner kroner for å gi barnehageansatte mer kompetanse.

⬆ – Alle barn skal oppleve å bli sett i barnehagen. Vi har innført en bemanningsnorm, og det er en god start, sier statssekretær Rikke Høistad Sjøberg i Kunnskapsdepartementet.

TEKST:**Ingvild Aga**leder Kontaktforum barnehage
i Utdanningsforbundetingvild.aga@utdanningsforbundet.no

BARNEHAGELÆRERNE ANERKJENNES I NY RAPPORT

Vi må engasjere oss i arbeidet med den nye rapporten om barnehagelærernes rolle, for å være med å påvirke hvordan denne rollen skal utvikle seg.

E

kspertgruppen har levert en stor og mangfoldig rapport om barnehagelærerrollen.

Den er en solid anerkjennelse av barnehagelæreren, men det gjenstår fortsatt arbeid. Det er viktig at vi er med og påvirker hvordan fremtidens barnehagelærerrolle, profesjon og profesjonsfellesskap kan utvikles.

EN GRUNDIG RAPPORT

Ekspertgruppa har hatt som oppgave å dokumentere barnehagelærerrollen som en profesjonsrolle, og å drøfte hvordan barnehagelærerrollen kan utvikles. Det er første gang barnehagelærerrollen behandles på en så grundig måte og den rommer mye stoff til mange viktige diskusjoner. Ekspertgruppen om barnehagelærerrollen ble oppnevnt av Kunnskapsdepartementet i 2017. Utvalgets leder og professor Kjetil Børhaug leverte rapporten 5. desember i fjor.

Noe av det rapporten trekker frem er at barnehagelærerrollen er kompleks, og at barnehagelærerne må utøve faglig skjønn i spenninger

mellom ulike hensyn. Barnehagelæreren møter flere ulike forventninger fra barn, foreldre, myndigheter, forskere og politikere. En av rapportens viktigste budskap er at barnehagelærerprofesjonen må styrke seg faglig, for å kunne omsette de ulike forventningen til en praksis som er god for alle barn. Ekspertutvalget kommer ikke med noe svar på hvordan vi barnehagelærere skal løse disse spenningene, men det krever både kunnskap og godt faglig skjønn.

VEIEN VIDERE

Vårt ønske er at alle parter nå setter seg sammen og diskuterer ekspertutvalgets rapport, og at det kommer noe konkret ut av rapporten. I hovedtariffoppgjøret på kommunalt området ble det avtalt at det skal settes ned et partssammensatt utvalg når rapporten kom. Det aller viktigste er at vi barnehagelærere engasjerer oss i dette arbeidet. Det er viktig at vi som har skoen på deltar i prosessen og kommer med gode forslag til løsninger. Vi må ikke falle for fristelsen til å komme med enkle løsninger på disse komplekse utfordringene, som hvordan vi skal styrke oss faglig fremover. Rap-

porten kan bli et godt utgangspunkt for en felles virkelighetsforståelse mellom de ulike partene, og at vi i neste omgang kan komme et skritt videre ved å finne gode løsninger på felles utfordringer.

LØNNS- OG ARBEIDSVILKÅR

Det er mye som skjer på barnehageområdet; innføring av pedagognorm, bemanningsnorm og implementering av rammeplanen. Ambisjonene er store, og det skal vi være glad for. Men disse ambisjonene handler også om ressurser til sektoren og lønns- og arbeidsvilkår for barnehagelærere. Vi har hatt en god lønnsutvikling de senere årene, men lønnsnivået er fremdeles for lavt. Fullfinansiering av bemanningsnormen, og at normen skal gjelde hele dagen er viktig for oss. Det samme er kravet om økt planleggingstid, slik at vi får tid til hvert enkelt barn og tid til for- og etterarbeid. Ønske fra politisk hold om flere barnehagelærere med mastergrad i barnehagen er bra, men det må legges til rette for at denne kompetansen blir verdsatt også lønsmessig. Så det gjenstår mye arbeid også på dette området.

– Sektoren vår trenger ny kunnskap om sosiale utfordringer og bærekraftig praksis i barnehagen, sier professor Elin Eriksen Ødegaard. Hun leder det nye forsknings-sentret *Barnkunne* i Bergen som har fått 25 millioner til ny barnehageforskning.

Brobyggeren

TEKST:
Trine Melheim Næss
frilansjournalist Bergen
trinme@hotmail.com

FOTO:
Silje Holte
fotograf Bergen
silje@siljeholte.no

Som ung barnehagelærerstudent var Elin Eriksen Ødegaard naturverner og deltok i Alta-aksjonen. Nå styrer hun 25 millioner kroner til forskning på danning og bærekraftige barnehager.

Da meldingen kom, arrangerte vi umiddelbart en feiring med bobler. Midt i arbeidstiden! Akkurat her i kaffebaren på høgskulen. Professor i barnehagepedagogikk, Elin Eriksen Ødegaard, humrer mens hun skildrer scenene som utspant seg på Høgskulen på Vestlandet (HVL) noen måneder tilbake, da de fikk 25 millioner kroner til barnehageforskning.

TO HARDE SØKNADSRUNDER

Ødegaard og forskningsteamet hennes hadde vært gjennom to harde søknadsrunder. Forskningsrådets utdanningsprogram, FINNUT, fikk inn seks søknader fra ulike utdanningsinstitusjoner i landet, men bare to nådde helt til topps; Teamet til Ødegaard på HVL og Universitetet i Stavanger. Til sammen får de to sentrene 50 millioner kroner. Aldri før har det blitt bevilget så mye penger til barnehageforskning.

– Jeg tok imot beskjeden med vantrø og skrekkblandet fryd. Prosjektet vårt er stort og ambisiøst. Mye ansvar følger med bevilgningen, sier professoren og nikker bekreftende til sine egne ord, mens hun snakker. Rundt henne summer vestlandsstudentene. Noen over livets trivialiteter, andre over akademiske problemstillinger.

FORSKER PÅ DANNING

– Hva gjør forskningsmiljøet på HVL spesielt?

– Vi er særlig opptatt av barns meningsskaping. Hvordan former mennesket seg under visse vilkår? Hvordan skaper barnehagen vilkår for menneskets dannelsesprosess? Vi har jobbet systematisk i mange år for å operasjonalisere begrepet «danning», og gjøre det forskbart.

Senteret som Ødegaard skal lede har fått navnet *Kindergarten Knowledge (Kindknow)* – *Centre for Systemic Research on Diversity and Sustainable Futures*. På norsk; *Barnkunne* – Senter for barnehageforskning. De skal

praksis i barnehagen. Dette er svært aktuelt internasjonalt, og en viktig del av den nye rammeplanen for barnehagene, sier Ødegaard engasjert.

KJÆRLIGHETENS SYNDROM

Barnehagelærer Ødegaard følte seg godt voksen før hun tok steget inn i academia med hud og hår. Hun hadde tre barn på hjemmebane, et av dem med utviklingshemming, eller kjærlighetens syndrom som hun skriver på sin egen Twitter-profil **@Sereptine**, der hun er over gjennomsnittlig aktiv.

– Barna hadde fått hovedfokus i mange år, og jeg hadde jobbet deltid. Jeg var kun ute av huset et par ganger om ettermiddagene for å synge i kor, eller i sammenheng med et av mine styreverv. Hvis jeg skulle klare å ta en doktorgrad, måtte jeg kutte all egentid og gjøre helt andre prioriteringer.

– Hvorfor tok du det valget?

– Det handlet kanskje om en jakt etter meningen med livet. Jeg liker ikke urett og ønsker å gjøre en forskjell for barn som strever. Den følelsesmessige opprørtheten ble en motiverende faktor for meg, forteller professoren.

STUDIEPENDLER TIL SVERIGE

Egentlig var hun innrullert på et doktorgradsprogram i Norge, men endte opp som studentpendler over grensen.

JEG LIKER IKKE URETT OG ØNSKER Å GJØRE EN FORSKJELL FOR BARN SOM STREVER.

forske på mangfold og utdanning for en bærekraftig fremtid i barnehagen, både nasjonalt og internasjonalt.

– Sektoren vår trenger ny kunnskap om sosiale utfordringer og bærekraftig

Professor i barnehagepedagogikk, Elin Eriksen Ødegaard, ved Høgskulen på Vestlandet liker å gå på sopp- og fjelltur, lese bøker og oppdage nye steder.

– Jeg var så sugen på å være i et miljø som virkelig kunne barnehage, og leste en evaluering av doktorgradsutdanningene. Göteborg kom best ut innen lærerutdanningsfeltet. De jobbet også mer kollektivt enn her hjemme.

Ofte tok hun nattoget fra Bergen til Oslo, før hun reiste videre til Göteborg med dagtoget.

– Jeg rakk akkurat frem til et kurs, så fulgte gjerne tre overnattinger før jeg vendte hjem igjen med nattoget. Det var supereffektivt å jobbe på toget.

NATURVERNER OG VEGETARIANER

Skinnetransporten ga ikke bare en konsentrert arbeidstid for doktorgradsstudenten med full familiekalender hjemme i Bergen. Det trigget også den miljøbevisste nerven i henne. Som ung barnehagelærerstudent var hun aktiv naturverner, blant annet i Alta-aksjonen. I flere år var hun vege-

tarianer og opptatt av dyrking.

– Jeg tilpasser meg omgivelsene, og nå er jeg nok mer pragmatisk.

Nå skal hun lede barnehageforskning for en mer rettferdig og bærekraftig fremtid for barna våre. Noen av overskriftene for forskningsarbeidet ved senteret er: «Å være og bli en øko-borger», «Hva kan vi gjøre for at barn skal spise mer grønnsaker og fisk?

«Hvilke utfordringer står barnehagene over for, og hvordan kan de best ledes i et samfunn i endring?».

– Å rette søkelys på problemområder som vil gi framtidige generasjoner muligheter for en framtid på jorden er det store blikket til forskningssenteret, forklarer Ødegaard. For å få det til, må de sette overordnede og konkrete mål og delegere oppgaver.

– Vi må også skape møtepunkter. Og ikke minst feire og ha det kjekt. Jeg tror mange forskere har en forestilling

om at forskning handler om å lese og skrive aleine, men min erfaring er at det er vel så mye administrasjon og logistikk. Det handler om å arbeide helhetlig, sier professoren. Hun er veldig sosial, liker å lese og bli inspirert, så vel som å skrive og publisere for å dele og se responsen på arbeidet sitt.

GOD TIL Å BYGGE NETTVERK

Multikompetansen stråler ut av Ødegaards CV, med bakgrunn fra ulike posisjoner i barnehagesektoren som barnehagelærer, barnehagelærerutdanner, forsker og forskningsleder. Etter doktorgraden har hun virkelig speedet opp. Hun har vært norsk leder av *Verdensorganisasjonen små barns utdanning, oppvekst og danning* (OMEP) og ledet NFR-prosjektet *Barnehagen som dannelsesarena* og ledet rammeplangruppa som laget utkast til deler av ny rammeplan i 2014.

I en periode var hun også forsker for *Følgegruppa for Barnehagelærerutdanning* og sekretariatsleder for *Nettverket Barnekultur i Norden*.

Elin blir beskrevet som en tydelig stemme, både i å videreutvikle sektoren og synliggjøre betydningen av den nordiske barnehagemodellen. Hun har en spesiell evne til å bygge nettverk, både nasjonalt og internasjonalt.

– Utvikling og samarbeid må ikke bare skje horisontalt, blant fagfeller, men også vertikalt, i samarbeid mellom akademia og praksisfelt. Kunnskap er ikke utelukkende akademisk. Jeg tror jeg får respekt fordi jeg kommer fra feltet, sier Ødegaard, mens hun tar et sveipende blikk over kafélokalet.

MÅ SE MENNESKENE FØRST

En god barnehage for professoren er raus og fleksibel.

– Man må følge regelverk og

prosedyrer, men menneskene i barnehagen må bli sett først, ikke reglene. Ansatte må være engasjerte og få utvikle seg. Jeg trives der det er åpne rom. Det preger meg veldig, sier Ødegaard. Hun liker å bli utfordret og setter pris på åpenhet og kreativitet. En god kombinasjon av planlegging og spontanitet.

Professoren beskrives som en som er flink til å motivere, som verdsette godt arbeid, men også stiller krav til resultat og levering. Hun får lett nye og mange ideer, gjerne samtidig, og det kan noen ganger oppleves noe frustrerende for dem rundt henne i en hektisk arbeidsdag.

GIR ALLTID FART PÅ HUSKA

Oppvokst i Florø, fikk Ødegaard gleden av å starte i den første barnehagen i Sogn- og Fjordane som hadde en utdannet barnehagelærer. En opplevelse fra barnehagen har imidlertid brent seg fast i hukommelsen.

– Jeg satt på dissen (husken, journ.anm.), og spurte om noen kunne gi meg fart. Jeg fikk som svar at jeg kunne gi farten selv.

Ødegaard fikk en vond følelse av ikke å klare selv.

– Det har blitt et narrativ som jeg har med meg fra barndommen. Jeg gir alltid fart hvis noen spør meg.

Ikke bare gir hun fart til andre. Hun har definitivt lært å dytte seg selv. Hun har skrevet over 117 artikler og bokkapitler om barnehagepedagogikk, alene og sammen med andre. I ti år har hun ledet forskergruppen *Barnehagen som (ut) dannelsingsarena*. Hun har vært sentral i utviklingen av masterutdanningen og doktorgradsutdanningen ved HVL og har vært opptatt av å knytte internasjonale nettverk.

SITERTE KONGEN

– Jeg må ha en åpenhet. Og utforskning. Alle kan oppleve å jobbe i miljøer der du ikke kan ha spontanitet, fordi det går ut over kapasiteten. Det har jeg forståelse for. Og aksepterer det. Men jeg trives ikke. Jeg søker etter et større rom, med mer fleksibilitet. Da gir jeg også mer tilbake.

I fjor høst gjenga Ødegaard følgende twitter-melding fra HM Kong Harald.

«Tenk selv, jobb i team og ager internasjonalt».

Mer konsist kan vel neppe Ødegaards arbeidsliv oppsummeres. Men det største prosjektet i karrieren hennes har så vidt startet.

ELIN ERIKSEN ØDEGAARD (60)

- **Vokst opp:** i Florø
- **Jobb:** Senterleder for BARNkunne – Senter for barnehageforskning, professor i barnehagepedagogikk ved HVL og professor II ved UiT – Norges arktiske universitet
- **Bakgrunn:** Utdannet barnehagelærer og har arbeidet som barnehagelærer, praksislærer og styrer.
 - Har vært skribent og redaksjonsmedlem i tidsskriftet Barnehagen.
 - Har doktorgrad i utdanningsvitenskap fra Göteborgs Universitet om hvordan barn og personalet i barnehagen sammen skaper barnehagens innhold og om barns deltakende handlingsrom.
 - Norsk leder av Verdensorganisasjonen små barns utdanning, oppvekst og danning (OMEPI) 2009–2013.
 - Ledet NFR prosjektet Barnehagen som dannelsesarena 2009–2014.
 - Ledet rammeplangruppa som laget utkast til deler av ny rammeplan i 2013/2014.
 - Forsker for Følgegruppa for Barnehagelærerutdanning.
 - Har vært prodekan for forskning ved avdeling for lærerutdanning og sekretariatsleder for Nettverket Barnekultur i Norden 2012–2018.
 - Var med å utvikle masterutdanningen Barnehagekunnskap, og doktorgradsutdanningen Danning og didaktiske praksiser ved HVL.
 - Har skrevet over 117 artikler og bokkapitler om barnehagepedagogikk, alene eller med andre.
 - Har, sammen med Thorolf Krüger, utviklet et rammeverk for studier om Barnehagen som en arena for danning.
 - Har i ti år ledet forskergruppen *Barnehagen som (ut) dannelsesarena* som står bak nettsiden Barnehagepionerer og som forsker på barnehagelærerutdanning og på vilkår for barn i den norske og den kinesiske barnehagen.
- **Bor:** i Bergen
- **Familie:** mann, tre barn og to barnebarn
- **Liker:** Å være sammen med familie og venner, gjøre litt hagearbeid, gå på sopp- og fjelltur, lese biografier, naturbøker, barnelitteratur og faglitteratur, oppdage nye steder, filmer og musikk. Hun må ha sløve dager uten planer innimellom.
- **Aktuell:** Leder for det nye forskningssenteret BARNkunne ved Høgskulen på Vestlandet som har fått 25 millioner av Norges forskningsråd til barnehageforskning

TEKST:

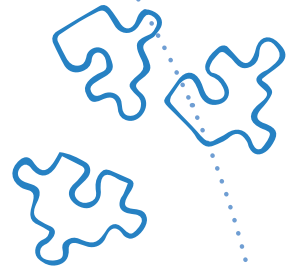
Merete Sillesen
frilansjournalist
ramesil@hotmail.com

FOTO:

Marianne Otterdahl-Jensen
fotojournalist
marianne.fotograf@gmail.com

– En så «normal» hverdag som vi har nå, trodde jeg nesten ikke kunne bli mulig

Tvillingene Jesper og Ada (2) er ekstremt premature, og har vært gjennom livstruende operasjoner. Takket være god tilrettelegging i barnehagen har de fått en mye bedre hverdag.

Mamma Trine Hogstad (39), forteller om to tøffe år som alenemor for ekstremt premature tvillinger. Hun og barna levde ganske isolert i halvannet år, kun sammen med pleiere. Trine synes det var både godt og litt skummelt å sende først Ada og så Jesper i Klosterskogen barnehage i Skien.

– Men takket være fantastiske ansatte og et nært samarbeid, har både barna og jeg fått en mye bedre hverdag. Nye utfordringer løser vi underveis. Nærheten til sykehuset, og opplæringen de ansatte i barnehagen har fått der, er med på å gjøre meg trygg som mor, forteller Trine

FØDT I UKE 23

Trine fødte en jente på 495 gram og en gutt på 575 gram i uke 23+1.

– Begge barna måtte gjennom livstruende operasjoner for å overleve, og jeg var både sliten og redd, forteller Trine. Heldigvis var både Ada og Jesper noen tøffinger, som ikke ga opp så lett.

Mamma Trine bodde sammen med barna i nesten fem måneder på Rikshospitalet, deretter fem nye måneder på sykehus og institusjon i Skien, før de kunne flytte hjem, med helsehjelp 24/7. Jesper ble etter lang tids respiratorbruk trakeostomert. Det betyr at han puster gjennom en kanyle i luftrøret, noe som krever ekstra stell og tiltak i forhold til hygiene og smittefare.

Jesper har trakeostomi og puster gjennom en kanyle i luftrør og følges opp 1:1 i barnehagen fordi det krever ekstra stell og tiltak i forhold til hygiene og smittefare.

“

FORDI VI HAR FÅTT
GOD OPPLÆRING OG HAR NOK
RESSURSER, ER DET GUTTEN
JESPER VI HAR I BARNEHAGEN,
IKKE GUTTEN MED «TRAK».

1. Ada var bare 495 gram da hun ble født i uke 23 og henger litt etter med språk og finmotorikk. 2. Spesialpedagog Monica Weberg (t.v.) har ansvar for å følge opp Jesper (2) i barnehagen sammen med barnehagelærer May-Liss Bergland og flere andre. Jesper trenger ro rundt seg også når han skal pusle.

**TAKKET VÆRE FANTASTISKE
ANSATTE OG ET NÆRT SAMARBEID,
HAR BÅDE BARN OG JEG FÅTT EN
MYE BEDRE HVERDAG.**

TRAKEOSTOMI

- Er kunstig åpning i luftrøret.
- En trakeostomi betyr at det lages en åpning fra halsen og settes inn en kanyle i luftrøret. Personen puster gjennom kanylen i stedet for gjennom munn og nese.
- Åpningen på halsen kalles trakeostoma (trakea=luftrør, stoma=åpning).

Kilde: Helsenorge.no

– Vi har et stort team rundt oss, og det er mye som skal følges opp. En så «normal» hverdag som vi har nå, trodde jeg nesten ikke kunne bli mulig, sier Trine, og ser takknemlig på de tre barnehageansatte: styrer Åshild Kollstad, spesialpedagog Lise Grindheim, som har ansvar for Ada og spesialpedagog Monica Weberg, som har ansvar for Jesper.

ANSATTE FIKK OPPLÆRING

– Vi er vant til barn med ulike behov, men ingen av oss hadde den nødvendige helseopplæringen for å kunne ta vare på Jesper. Han må passes på hele tiden på grunn av trakeostomien, sier styrer Åshild Kollstad. De ansatte har fått grundig opplæring, både i daglig stell, og hva de skal gjøre i akutsituas-

joner. Spesialpedagog Monica Weberg forteller at det er viktig med en liten, stabil voksegruppe rundt Jesper. Etter hvert som han blir tryggere, kan flere være sammen med ham.

– Fordi vi har fått god opplæring og har nok ressurser, er det gutten Jesper vi har i barnehagen, ikke gutten med «trak», sier spesialpedagog Monica Weberg.

JESPER HAR EGEN STØTTEPEDAGOG

Flere barnehageansatte vil få helseopplæring, slik at kabalen går opp med turnus, sykdom og ferier. De ansatte innrømmer at de syntes det var skummelt å ta ansvar for et barn med «trakeostomi», men at det går bedre og bedre. Jesper har 1:1 oppfølging, og det er også alltid en ekstra ansatt tilgjengelig.

Dermed slippes han ikke av syne et sekund. Han har også ernæringsvan-
sker og korttarmsyndrom, og trenger
ekstra ro rundt måltidene. Jesper kan
ikke være ute i minusgrader, eller hvis
det blåser, regner eller snør kraftig.
Men når Første Steg er på besøk,
skinner solen og det er vindstille, og
Jesper storkoser seg både på sklia og i
sandkassen. Under nøye oppsyn.

STØTTEPEDAGOG TRE DAGER

Selv om Ada går på en vanlig avdeling,
trenger hun også ekstra oppfølging, og
har støttepedagog tre dager i uken. Ada
har et spesielt stort behov for skjerm-
ing. Derfor er hun alene med én voksen
på et rom på faste tider hver dag.

– Premature barn som Ada, kan
lett bli glemt, fordi de er så «friske og

3. Daglig leder Åshild Kallestad har kosestund med Ada og Jesper. Til tross for utfordringer, er de to aktive småtroll. **4.** – Vi har et stort team rundt oss. En så «normal» hverdag som vi har nå, trodde jeg nesten ikke kunne bli mulig, sier Trine Hogstad, mamma til Jesper og Ada som er født i uke 23 og trenger tilrettelagt hverdag i barnehagen. **5.** Spesialpedagog Monica Weberg forteller at det er viktig med en liten, stabil voksengruppe rundt Jesper. **6.** Jesper, daglig leder Åshild (t.v.), Ada og mamma Trine leker på gulvet i barnehagen.

KLOSTERSKOGEN BARNEHAGE

- ligger i Skien.
- avdeling Kasper, med 14 barn og 4+1 voksne.
- avdeling Kardemomme (ressursgruppe), med 6 barn og 6 voksne.

SPESIALPEDAGOGISK HJELP

- 8 674 barn får spesialpedagogisk hjelp i barnehagen. Det tilsvarer 3 prosent av barna.
- Barna har i snitt vedtak om 500 årstimer med spesialpedagogisk hjelp, fordelt på pedagog og assistent.

Kilde: Tall fra 2017, udir.no

fine», sier styrer Åshild. Ada sliter med overstimulering, og trenger derfor noen rolige perioder i løpet av barnehagedagen. Hun henger også litt etter med språk og finmotorikk.

– Ada har fått en god start i barnehagen, fordi hun fikk den oppfølgingen hun trengte, sier spesialpedagog Lise Grindheim.

Som vanlig henter mamma Trine Ada først, og tar henne med på Jespers avdeling. Gjensynsgleden mellom søsknene er stor.

TIL LOGOPED OG ØYELEGE

Både Jesper og Ada går til logoped, og de følges opp av øyelege og andre spesialister. At mamma Trine er hjemmewærende, og kan komme på et øyeblikk hvis de ringer fra barnehagen, er en trygghet for både de ansatte og

Trine. Hun gruer seg til hun må tilbake i jobb.

– Å være alene med to barn som trenger mye ekstra oppfølging, krever både tid og energi. Nå får jeg hentet meg litt inn, mens barna er i barnehagen fra 09:00 til 15:00. Jeg er hundre prosent trygg på de ansatte i barnehagen, men samtidig vet jeg at kriser kan oppstå, særlig i forbindelse med Jespers «trakeostomi». Og det blir vondt ikke å kunne bidra hvis noe skulle skje, sier Trine. Hun er svært takknemlig for alt de ansatte i barnehagen gjør for å gi barna hennes gode dager.

– Det er nesten så jeg skulle ønske de kunne følge dem, i hvert fall Jesper, over på barneskolen også. Men de utfordringene får vi ta etter hvert, og heller være glade for alt som fungerer så bra nå.

ANNONSE

Nå ut til 67.000 lesere

Første steg er et tidsskrift med reportasjer, fagartikler og debatter om barnehage og oppvekst. Du når ut til våre lesere som er barnehagelærere, styrere, studenter, universitets- og høyskoleansatte og andre barnehagefolk i Norge.

NESTE UTGAVE KOMMER 28. MAI.
ANNONSEFRIST ER 26. APRIL.

Ta kontakt med
Mona Jørgensrud
mj@hsmedia.no
Telefon 62941032 / 91173473

FØRSTE STEG

Les mer: [Utdanningsnytt.no/diverse/annonseinformasjon](https://utdanningsnytt.no/diverse/annonseinformasjon)

TEKST:

Marianne Jones
virksomhetsleder, Kjølstad
barnehage, Fredrikstad
mjon@fredrikstad.kommune.no

Lekegrupper før barnehagestart

Barn som får være i lekegrupper i barnehagen tre måneder før de starter, blir tryggere og finner seg forttere til rette.

⬆ Alle nye ett- og toåringer fikk komme til Kjølstad barnehage i Fredrikstad sammen med foreldrene for å leke en time hver torsdag i tre måneder før barnehagestart. Illustrasjonsfoto: fotolia.com

D

Det viser erfaringer fra barnehagen vår; Kjølstad barnehage i Fredrikstad. Lekegruppene ble en fantastisk løsning på en stor utfordring i barnehagen.

PÅ BESØK HVER TORSDAG

Ideen til lekegruppene fikk vi fra danske barnehager, som ga foreldre tilbud om å komme på lekegrupper i barnehagen, før barna startet. Vi inviterte alle nye ett- og toåringer med foreldre til å komme i barnehagen en time mellom klokka 10:00 og 11:00 hver torsdag. Målet var at barna skulle bli kjent og få leke i barnehagen. De fikk mulighet til å komme til barnehagen fra 26. april og fram til sommeren. Dette er en tid på dagen og en årstid da barna som oftest er ute og leker, og lokalene står tomme. Det var viktig at en av foreldrene var med, for å skape en trygg ramme uten noen form for separasjonsangst.

TRYGGE FORELDRE

Pedagogene som skulle arbeide på avdelingene til ett- og toåringene hadde ansvaret for lekegruppene. Vi gjorde verken forberedelser, eller hadde noe program. Barna skulle komme for å leke og bli kjent med barnehagen. Dette ga også foreldrene en stor mulighet til å bli kjent med personalet. De kunne planlegge hvordan oppstarten skulle foregå. Hva var viktig å tenke på? Hva trengte foreldrene å kjøpe inn av klær? Hvordan kan avskjeden planlegges, slik at det

blir til det beste for barnet?

På denne måten opplevde vi ikke bare at barna ble trygge, men også at foreldrene ble det. Barn spiller sine foreldre. Det foreldrene opplever trygt, vil barna også oppleve trygt. I tillegg ga dette foreldrene mulighet til å bli kjent med hverandre.

En annen fordel var at vi fikk fanget opp barn som trengte ekstra oppfølging, og vi kunne sette i gang en prosess allerede før barna begynte i barnehagen. Vi kunne formidle kontakt med de aktuelle instansene.

FANT SEG FORT TIL RETTE

Hva skjedde da august kom? Ikke alle barna som begynte hos oss, hadde deltatt på disse lekegruppene. Vi hadde også fordelt oppstarten over noen uker, slik at ikke for mange nye barn kom samtidig. Det ble en tydelig forskjell. Barna som hadde deltatt på lekegruppene, fant seg svært fort til rette. Vi opplevde dette som gode dager, barna virket tilfredse, de deltok i måltidene, og de godtok å sove også. Enda viktigere var det at foreldrene var tryggere på barnehagen og overførte en trygg holdning til barna sine. En mor sa: «Dette reddet meg. Nå visste jeg hva jeg skulle gjøre når jeg skulle gå fra barnet mitt i barnehagen. Flott å bli kjent med dere også». Vi vil derfor anbefale lekegrupper til alle barnehager. En god løsning på en stor utfordring for små barnekropper. Vi opplever dette som en investering.

Å LIVSMESTRE, ELLER IKKE LIVSMESTRE, ER DET SPØRSMÅLET?

Livsmestring er et nytt begrep i rammeplanen. Hvordan vi kan fylle begrepet i barnehagen er ikke så enkelt som det kan se ut som.

Hva er livsmestring? Når vi spør kollegaer i barnehagen om hva livsmestring kan være, får vi beskrivelser som handler om å støtte barn slik at de «*har det bra*», og å støtte barns utvikling med mål om en god fremtid. De vektlegger ulike kunnskaper og ferdigheter som barn bør mestre, slik at hverdagen preges av «(...) trivsel, livsglede, mestring og følelse av egenverd og forebygge krenkelser og mobbing» (Udir., 2017, s. 11). Livsmestring knyttes altså til ønske om et godt liv, en god helse, både fysisk og psykisk. Alle har et ønske om at barn skal få gode liv. Hvorfor ønsker vi da å se nærmere på begrepet livsmestring? Alle gode krefter vil jo barns beste.

FORVENTNINGER

Begrepet livsmestring forklares ikke i rammeplanen, men i kunnskapsløftet. Vi antar at det er fordi barnehagen anses som en frivillig del av barn og unges utdanningsløp. Livsmestring beskrives som «(...) å kunne forstå og å kunne påvirke faktorer som har betydning for mestring av eget liv» (Kunnskapsdeparte-

mentet 2017, s. 13). Det knyttes forventninger til at barn og unge skal ha forståelse for hvilke faktorer som kan ha betydning for eget liv, og gradvis lære å mestre livet. På sikt mener man at dette kan føre til høyere livskvalitet. Men kan høy livskvalitet reduseres til en balanse mellom de krav omgivelsene stiller, og de forutsetninger som enkeltmennesket har? Kan faktorer vi anser som relevante i dag være brukbare i en ukjent fremtid?

LIVSMESTRING OG SANNHET

Rammeplanen er ikke verdinøytral, men et politisk dokument skrevet av Kunnskapsdepartementet. Ord og begreper som brukes i styringsdokumenter er bærere av ulike måter å tenke på. Ifølge teoretikerne Foucault og Derrida ligger makt innebygget i språket, og gjennom språket konstrueres virkeligheter. Hvilke begreper vi bruker og hvordan vi forstår dem, får altså betydning for hvordan vi gjør hverdagslivet i barnehagen. Når styringsdokumentene sier at vi skal være opptatt av livsmestring kobler man seg på et allerede eksisterende fagspråk. Dette fagspråket handler i stor grad om barns mestringsopplevelser, og mestring knyttes til det å få til

TEKST:

Line Ottesen Bjærke
masterstudent ved Oslo Met
linge@online.no

TEKST:

Yvonne Huth
masterstudent ved Oslo Met
yvihelene87@gmail.com

TEKST:

Iselin Aandstad
masterstudent ved Oslo Met
iselin.aandstad@gmail.com

ILLUSTRASJON:

Lene Bakke Jacobsen
illustratør
lene.jacobsen@krollill.no

Livsmestring er et nytt begrep i rammeplanen. Handler det om at barna skal leve gode liv i barnehagen her og nå, eller om å forebygge problemer og hindre frafall senere i livet? spør artikkelforfatterne.

“

HVORDAN KAN MOTGANG,
SOM BÅDE KAN VÆRE VANSKELIG
OG SÅRT, SIDESTILLES MED NOE
SOM SKAL MESTRES OG KNYTTES
OPP MOT ENKELTINDIVIDERS
FERDIGHETER?

hverdagens utfordringer. Hvilke forestillinger om barn kommer til syne når vi snakker om mestring? I barnehagefeltet er det særlig to konkurrerende syn på barn som er fremtredende, *det kompetente og det sårbare barnet*. Livsmestring kan se ut til å favorisere ideen om det sårbare barnet, barnet som skal hjelpes frem, og der barns utvikling er noe som skal stimuleres og fremmes. I rammeplan leser vi at barn skal støttes i å mestre motgang (Udir, 2017, s. 11). Hvordan kan motgang, som både kan være vanskelig og sårt, sidestilles med noe som skal mestres og knyttes opp mot enkeltindividers ferdigheter? Kan livet ses på som en samling faktorer man kan få oversikt over og derigjennom kontrollerer? Det kan synes som om begrepet livsmestring bidrar til å redusere barnehagehverdagens kompleksitet og mangfold, til enkeltfaktorer som kan fremme eller hemme barns utvikling på veien mot å bli en god samfunnsborger.

INNHOOLD OG FRAFALL

91 % av alle barn i Norge, har plass i barnehagen i Norge (SSB 24.04.2017). Både norske myndigheter, FN, EU og OECD er blitt mer opptatt av hva barnehagen skal inneholde. Begreper som progresjon, tidlig innsats og

læring har fått et større fokus (Hammer 2017, s. 29), som bidrar til at barna i stadig større grad står ovenfor områder de blir vurdert ut ifra. Dette kan ses på som en form for normaliserende makt som stiller store tilpasningskrav til barna (Nordin-Hultman, 2004). Handler det primært om at barna skal leve gode liv i barnehagen, her og nå, eller handler det stadig mer om å fylle barnehagen med oppgaver slik at man får færre problemer senere i livet, problemer som frafall i videregående skole, arbeidsledighet eller belastning av helsevesenet på ulike måter? Kan det tenkes at fokuset på stadig å mestre noe, ja til og med selve livet, kan bidra til nye utfordringer og problemer? Ingen får til alt og hvis målet er det, ligger vi rimeligvis tynt an.

Å LESE MED KJÆRLIGHET

Ved å undersøke hva livsmestring handler om har vi gått litt utradisjonelt til verks. Å lese dokumenter, analysere begrepet og snakke med barnehagelærere er uten tvil viktig. Men vi har også latt oss inspirere av teoretikerne Deleuze og Guattari, og lest begrepet med kunst for å se hva som trer frem av nye tanker og forståelser. De som mener at «(...) dersom kunsten er utfordrende nok, vil den kunne stimulere og utfordre akademisk tenkning på uvante måter» (Sandvik, 2012, s. 107). Å lese med kjærlighet er en metodologi som handler om å «(...) skape forbindelser mellom teksten (...) og noe utenfor teksten» (Ibid). Kan vi lese begrepet livsmestring sammen med kunstverk laget av Jan Groth? Jan Groth er kjent for bilder av mange ulike streker. Hva skjer når vi fører streken inn i begrepet og lager et nytt visuelt bilde av begrepet?

HVISKE BORT DET SOM PASSER INN?

Vi setter en / (skråstilt strek) mellom liv og mestring. Når denne ordellingen gjøres er det nærliggende å knytte begrepene liv og mestring til alder. Når livet i barnehagen beskrives handler det ofte om barnets utvikling, lek og læring knyttet til alder. I rammeplanen (2017, s. 44) brukes begrepet progresjon som «(...) innebærer at alle barn skal utvikle seg, lære og oppleve fremgang». Her blir alder styrende for hva som forventes av barn, og det som planlegges av aktiviteter og lek for barna. Vi opplever at begrepet gir assosiasjoner til det individuelle barnet, barnet som skal mestre sin vei i livet,

“

HANDLER LIVSMESTRING OM Å
RETTE UT OG VISKE BORT DET SOM
IKKE PASSER INN? ?

KAN DET TENKES AT FOKUSET PÅ STADIG Å MESTRE NOE, JA TIL OG MED SELVE LIVET, KAN BIDRA TIL NYE UTFORDRINGER OG PROBLEMER?

en rett vei med færrest mulig brudd, omveier, utfordringer. I bildene til Groth er ikke strekene bare rette eller oppadgående, strekene har ulike tykkelser, og retninger, hvor brudd og flekker kan gi assosiasjoner til livets mange fasetter. Er det slik at disse bruddene, flekkene, tykkelsene er noe som skal mestres? Handler livsmestring om å rette ut og viske bort det som ikke passer inn? Alle ønsker vi at barna skal få gode liv. Kan det tenkes at ideen om at livet er noe som skal mestres, overskygger de mange og kronglete veiene et liv faktisk leves? Hvor ble det av fallene, usikkerheten, det å trå feil og fellesskapet? Hvor ble det av mangfoldet, ulikhetene og det kritisk tenkende mennesket? Det er neppe et enten eller, men hvilke forventninger er vi med å skape når vi fremstiller livet som noe som vi mester?

LIVSBEGJÆR

Livet er ikke et enkeltmannsforetak som vi enten håndterer, eller ikke. Når livsmestring er tatt inn i rammeplanen er det kanskje ikke ment å fremstå slik, men dessverre har begrepet i seg utviklingsorienterte, lineære og hierarkiske forståelser og logikker. Begreper vi bruker har konsekvenser for hvordan vi gjør det i barnehagen. Ved å belyse begrepet livsmestring handler det ikke om «(...) to get it right, but to question, to make the familiar strange - not let go of what we thought we knew but to generate new understandings that might move us elsewhere» (Osgood, 2015, s. 151). Vårt forlag til en ny forståelse, «to moves us elsewhere» handler om begreper som kan romme alle sider ved barnehagelivet, som beskriver og forstår barns komplekse hverdagsliv, behov, interesser og rettigheter. Vi foreslår livsbegjøret.

FORVENTNING OM Å MESTRE LIVET

Deleuze og Guattari (Sandvik, 2012, s. 104) beskriver begjøret som en eksperimenterende produktiv kraft, en kraft som ikke kan reduseres til personlige følelser. Et livsbegjø vil handle om hvordan ting virker fremfor hva ting er. Vi blir ikke opptatt av hva barnet er, eller hva barnet bør kunne for å mestre livets utfordringer. Oppmerksomheten flyttes til barns ord, kroppslige uttrykk, til øyeblikkene, hendelsene, opplevelsene, til slik livet leves mellom barn. Å «livsbegjøre» reduserer ikke

livet til en flom av endeløse positive hendelser, hvor man blir ute av stand til å stoppe negative opplevelser, krangling og bråk. Det flytter kanskje fokuset bort fra enkeltindividet, og forventningene om å mestre livet selv, til mellomrommene mellom oss, alt verden kan romme. For det er vel slik livet leves, i en stadig strøm av hendelser som overlapper og hekter seg på hverandre og ikke som en ligning som skal gå opp?

LITTERATUR

- HAMMER, S.** (2017). *Foucault og den norske barnehagen: introduksjon til Michel Foucaults analytiske univers*. Bergen: Fagbokforl.
- JACKSON, A. Y., & MAZZEI, L. A.** (2013). Plugging one text into another: Thinking with Theory in Qualitative Research. (Report). *Qualitative Inquiry*, 19(4), 261-271.
- NORDIN-HULTMAN, E.** (2004). *Pedagogiske miljøer og barns subjektskaping*. Oslo: Pedagogisk forum.
- OSGOOD, J., SCARLET, R. R., & GIUGNI, M.** (2015). Reconfiguring quality: Beyond discourses and subjectivities to matter, bodies, and becomings in early childhood education. In M. S. P. G. Cannella, & I. Lee (Red.) (Ed.), *Critical examinations of quality in early education and care* (pp. 139-156). New York, NY: Peter Lang. (Victoria, additional reading).
- SANDVIK, N.** (2012). Medvirkning i et immanent perspektiv: Sykkel til begjø. In B. r. Bae (Ed.), *Medvirkning i barnehagen. Potensialer i det uforutsette* (pp. 101-119). Bergen: Fagbokforlaget.
- UTDANNINGSDIREKTORATET.** (2017a). *Rammeplan for barnehagen innhold og oppgaver* (Rev. utg. ed.). Oslo: Utdanningsdirektoratet.
- UTDANNINGSDIREKTORATET.** (2017b). Kunnskapsløftet generell del. Retrieved from <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/lareplanverket/generell-del-av-lareplanen/>
- HELSEDIREKTORATET** <https://helsedirektoratet.no/folkehelse/psykisk-helse-og-rus/psykisk-helse-i-skolen/psykisk-helse-og-livsmestring-i-skolen> [7.11.2017].
- STORTINGSMELDING 24** https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/KD/Vedlegg/Barnehager/Faktaark/Faktablad_Framtidens_barnehage.pdf
- STORTINGSMELDING 28** <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-28-20152016/id2483955/>

TEKST:

May Britt Drugli
professor i pedagogikk,
RKBU Midt-Norge, NTNU og
SEPU, Høyskolen i Innlandet
may.b.drugli@ntnu.no

TEKST:

Kenneth Stensen
forsker, RKBU Midt-
Norge, NTNU
kenneth.stensen@ntnu.no

Psykiske vansker hos norske barnehagebarn

Rundt 10–20 prosent av barn sliter med vanskelige følelser som frykt, uro eller sinne. Når vanskene går ut over barnas fungering i hverdagen er det snakk om psykiske vansker, eller psykiske lidelser.

elv om de fleste norske barnehagebarn har en god psykisk helse, er det også noen som sliter. I prosjektet Barn i Midt-Norge, ble det funnet at barnehageansatte rapporterer at de vanligste psykiske vanskene er aggresjons- og opp-

merksomhetsvansker, samt at det er guttene som oftest har disse vanskene. Det er viktig å finne disse barna tidlig og gi dem god hjelp. Symptomer på psykiske vansker hos barn måles som oftest ved at foreldre og/eller barnehageansatte fyller ut spørreskjema utviklet til dette formålet. Et spørreskjema som brukes mye i barnehagen, er Caregiver-Teacher Report Form (C-TRF) (ASEBA.org, 2018). C-TRF er oversatt til en rekke språk og påliteligheten er testet i ulike kulturer (Ivanova med flere, 2011; Rescorla med flere, 2012).

I denne studien har vi benyttet C-TRF for å undersøke ulike former for psykiske vansker hos norske barnehagebarn. Vi har sett på forskjeller mellom jenter og gutter, og mellom ulike aldersgrupper (1–2 år og 3–6 år) og på hvilke symptomer som var de vanligste. Vi har videre beregnet 90-, 95- og 98-percentilen på de ulike skalaene i C-TRF, både for hele utvalget og for jenter og gutter separat. Til slutt har vi sammenlignet våre funn med funn fra en studie fra 15 andre land (Rescorla med flere, 2012).

UTVALG

1430 barn i alderen 1–6 år fra barnehager i 3 kommuner i Midt-Norge (en innlandskommune, en kystkommune og en mindre bykommune) er inkludert i studien. De 3 kommunene har deltatt i et utviklingsprosjekt kalt Barn i Midt-Norge (BiM). Data som er benyttet i denne studien ble samlet inn fra barnehageansatte før prosjektstart i løpet av 2012–2014 (T1) og svarprosenten var 68 %.

Utvalget består av 50,8 % gutter (n=727) og 49,2 % jenter (n=703). Når det gjelder alder, er 31,2 % av barna 1–2 år (n=446) og 68,8 % er 3–6 år (n=984).

Foreldrene har samtykket til deltagelse og prosjektet er godkjent av Regionale komiteer for medisinsk og helsefaglig forskningsetikk (REK Midt-Norge).

HVA ER C-TRF?

C-TRF er utviklet for å måle psykiske vansker hos barn i barnehagen og har 100 spørsmål (Achenbach & Rescorla, 2000). Det har en totalskåre og 2 såkalte syndromskalaer: *Eksternaliserte vansker* (34 spørsmål) som består av delskalaene oppmerksomhetsvansker (9 spørsmål, for eksempel «fullfører ikke oppgaver», «urolig», «vimsete») og aggresjon (25 spørsmål, for eksempel «ødelegger ting som tilhører andre», «er ofte sint») og *Internaliserte vansker* (32 spørsmål) som består av delskalaene emosjonelt reaktiv (7 spørsmål, for eksempel «blir oppskaket av nye personer eller situasjoner»), engstelig/deprimert (8 spørsmål, for eksempel «nervøs, overfølsom, anspent»), somatiske plager (7 spørsmål, for eksempel «for opptatt av orden og renslighet») og tilbaketrekking (10 spørsmål, for eksempel «neker å delta i aktiv lek»). Hvert av de 100 spørsmålene skåres 0=stemmer ikke, 1=stemmer delvis eller noen ganger og 2=stemmer veldig bra eller ofte. Det tas utgangspunkt i barnets væremåte og atferd de siste to månedene.

STATISTIKK

Det er benyttet deskriptiv statistikk for å få oversikt over dataene. T-test er brukt for å undersøke forskjeller mellom jenter og gutter, samt mellom ulike aldersgrupper. Det er beregnet effektstørrelse (partial η^2) for å undersøke hvor stor eventuell forskjell mellom gruppene er (1-5,9% betyr liten effekt, 6-13,8% betyr medium effekt og over 13,8 % betyr stor effekt). Vi rapporterer kun ES på forskjeller som er statistisk signifikante. På grunn av at det ble gjort mange analyser ble signifikansnivået satt til $p < 0,01$.

RESULTATER

De aller fleste barna har ingen eller få symptomer på psykiske vansker, mens en liten gruppe har relativt høye skåre.

Det ble funnet statistisk signifikante forskjeller mellom gutter og jenter på *total problemskåre* [$t(1428) = -3,73$, $ES = 1\%$] og *eksternaliserte vansker* [$t(1428) = -5,01$, $ES = 1,8\%$], samt på delskalaene *oppmerksomhetsvansker* [$t(1428) = -4,94$, $ES = 1,7\%$] og *aggresjon* [$t(1428) = -4,50$, $ES = 1,4\%$]. Begge disse delskalaene inngår i eksternaliserte vansker. Det var guttene som hadde høyest skåre på alle de tre skalaene (se tabell 1, kolonne 2). Det var ingen forskjell mellom kjønnene på internaliserte vansker.

Når det gjaldt forskjell mellom aldersgruppene, hadde barn 3–6 år høyere skåre på *tilbaketrekking* enn de yngre barna, [$t(1428) = 1,32$, $ES = 0,9\%$]. For de andre skalaene var det ikke forskjell mellom aldersgruppene.

TABELL 1. Gjennomsnittsverdier for de ulike skalaene i Caregiver-Teacher Report Form (C-TRF) og terskelverdier for ulike percentiler (N=1430)

C-TRF skala	Gj.snitt (SD)	ES	90-PCTL	95-PCTL	98-PCTL
Totalskåre					
Hele utvalget	12,95 (14,26)		31,0	43,0	59,8
Jenter	11,53 (12,49)*	1 %	27,0	38,0	50,9
Gutter	14,33 (15,66)		33,0	47,0	64,9
Eksternaliserte vansker					
Hele utvalget	5,97 (8,14)		16,0	23,0	31,0
Jenter	4,87 (6,87)*	1,8 %	14,0	20,0	28,0
Gutter	7,03 (9,08)		18,0	26,0	35,0
Internaliserte vansker					
Hele utvalget	3,44 (4,35)		9,0	13,0	17,0
Jenter	3,37 (4,29)		9,0	12,8	16,9
Gutter	3,51 (4,42)		10,0	13,6	18,0
Oppmerksomhetsvansker					
Hele utvalget	1,94 (2,96)		6,0	8,0	11,0
Jenter	1,55 (2,60)*	1,7 %	5,0	7,0	10,0
Gutter	2,31 (3,23)		7,0	9,0	12,0
Aggresjon					
Hele utvalget	4,03 (5,90)		11,0	16,0	23,0
Jenter	3,32 (4,94)*	1,4 %	9,0	14,0	20,0
Gutter	4,71 (6,62)		13,0	18,0	26,0
Emosjonelt/reaktiv					
Hele utvalget	0,87 (1,45)		3,0	4,0	6,0
Jenter	0,85 (1,40)		3,0	4,0	5,0
Gutter	0,90 (1,50)		3,0	4,0	6,0
Angst/depresjon					
Hele utvalget	1,14 (1,67)		3,0	5,0	6,0
Jenter	1,20 (1,70)		3,0	5,0	6,0
Gutter	1,09 (1,65)		3,0	5,0	6,0
Somatiske plager					
Hele utvalget	0,18 (0,57)		1,0	1,0	2,0
Jenter	0,20 (0,63)		1,0	2,0	2,0
Gutter	0,16 (0,51)		1,0	1,0	2,0
Tilbaketrukket					
Hele utvalget	1,25 (1,97)		4,0	5,0	8,0
Jenter	1,13 (1,84)		3,0	5,0	7,0
Gutter	1,36 (2,09)		4,0	6,0	8,0

*Her er det statistisk signifikant forskjell mellom jenter og gutter, $p < 0,01$; SD=standardavvik; ES= effektstørrelse; PCTL=percentilen

DE VANLIGSTE SYMPTOMENE

«Blir lett såret» var det symptomet som hadde høyest forekomst. Cirka 30 prosent av barna utviste dette av og til, ifølge de ansatte. 8 av de 10 mest vanlige symptomene i dette utvalget omhandlet imidlertid eksternaliserte vansker, for eksempel «ønsker mye oppmerksomhet», «skifter raskt fra en aktivitet til en annen», «ønsker må oppfylles umiddelbart», «trassig». De fleste barna hadde de rapporterte symptomene av og til. Bare noen få hadde dem ofte (0–5,9 %).

Vi presenterer skårer for henholdsvis 90-, 95- og 98-percentilen på de ulike C-TRF skalaene i tabell 1 (kolonne 3, 4 og 5). Disse kan fungere som veiledende norske normer. Siden det var få forskjeller mellom aldersgruppene, har vi kun beregnet skårer for hele utvalget og for jenter/gutter.

SAMMENLIGNING MED STUDIER FRA ANDRE LAND

I tabell 2 beskriver vi våre C-TRF skårer sammen med C-TRF skårer fra en studie der 15 land deltok (Rescorla og kollegaer, 2012). Norske barnehagebarn har et nivå av psykiske vansker som er tilnærmet likt nivået i Island, Danmark og Østerrike som var de tre landene med lavest totalskåre i Rescorla med flere sin studie.

OPPSUMMERING

De fleste barna hadde lave skårer på C-TRF, noe som indikerer god psykisk helse hos norske barnehagebarn.

**GUTTENE SKÅRER HØYERE PÅ
EKSTERNALISERTE VANSKER SOM
AGGRESJON ENN JENTER, MEN
DET ER INGEN FORSKJELL PÅ
INTERNALISERTE VANSKER SOM
BEKYMNING OG ANGST.**

Dette inntrykket forsterkes når de norske skårene både på totalskåre, og delskalaene som for eksempel aggresjon, oppmerksomhet, angst/depresjon og tilbaketrekking sammenlignes med funn fra studier i 15 andre land. De norske skårene er på nivå med de laveste i den studien på alle skalaer (Rescorla med flere, 2012).

Guttene hadde signifikant høyere totalskåre og høyere nivå av eksternaliserte vansker som aggresjon og problemer med oppmerksomhet enn jenter, men effektene var små i størrelse. Det var ingen kjønnsforskjell når det gjaldt internaliserte vansker, som engstelse, tilbaketrekning og angst/

TABELL 2. C-TRF skårer fra vår studie og fra en studie fra 15 land*

C-TRF skala	Norsk skåre	Gjennomsnittsskår for 15 land	Lavest og høyest skåre for 15 land
Totalskåre	13,0	24,1	10,6–37,8
Eksternaliserte vansker	6,0	10,3	5,4–15,2
Internaliserte vansker	3,4	7,3	3,0–12,0
Emosjonelt/reaktiv	0,9	1,6	0,7–2,8
Angst/depresjon	1,1	2,4	1,1–3,7
Somatiske plager	0,2	0,8	0,2–2,4
Tilbaketrukket	1,3	2,5	1,0–3,7
Oppmerksomhetsvansker	2,0	3,5	1,6–4,8
Aggresjon	4,0	6,9	3,5–10,4

*Rescorla med flere, 2012

depresjon. Videre synes små og store barn i barnehagen stort sett å ha samme type psykiske vansker, noe som er viktig å være oppmerksom på i arbeidet med de yngste barna.

Når vi så på de 10 mest vanlige symptomene forekom de fleste av disse symptomene «av og til», noe som tyder på at det oppgitte problemet er mindre alvorlig. Det samme fant Rescorla (2012) med flere i sin studie. På det meste var det 5,9 % som hadde et symptom «ofte». De fleste symptomene på «topp 10»-listen tilhørte vansker med aggresjon eller oppmerksomhet. Sannsynligvis er det enklere for barnehageansatte å avdekke slike symptomer sammenlignet med symptomer på angst eller depresjon.

KONKLUSJON

Selv om de fleste barnehagebarn har god psykisk helse, er det viktig å avdekke og hjelpe de som har psykiske vansker så tidlig som mulig. Deres subjektive plager kan være store, og noen av dem vil være i risiko for å utvikle mer alvorlige og stabile vansker hvis de ikke får god og tidlig hjelp. Barnehageansatte har, i samarbeid med foreldrene, store muligheter for å finne disse barna og bør ha mye fokus på psykisk helse.

Denne studien har flere svakheter, blant annet har samme barnehageansatt svart på C-TRF for flere barn, det er ingen storby med i datamaterialet, og det er kun benyttet en informant (foreldredata ville trolig gitt andre funn). Studiens styrker er et relativt høyt antall deltagere og at hele aldersgruppen i barnehagen er med.

LITTERATUR

ACHENBACH, T. M., & RESCORLA, L. A. (2000). *Manual for the ASEBA Preschool Forms & Profiles*. Burlington, VT: University of Vermont, Research Center for Children, Youth, & Families.

ASEBA (2018). Hentet fra: <http://aseba.org/>

IVANOVA, M.Y., ACHENBACH, T.M., RESCORLA, L. A., DUMENCI, L., ALMQVIST, F., BATHICHE, M., ... & VERHULST, F. (2007). Testing the Teacher's Report Form syndromes in 20 societies. *School Psychology Review*, 36, 468–483

RESCORLA, L. A., ACHENBACH, T. M., IVANOVA, M. Y., BILENBERG, N., BJARNADOTTIR, G., DENNER, S., ... & VERHULST, F. C. (2012). Behavioral/Emotional Problems of Preschoolers: Caregiver/Teacher Reports From 15 Societies. *Journal of Emotional and Behavioral Disorders*, 20, 68–81

SKOGEN, J. C., KJELDSEN, A., KNUDSEN, A. K., MYKLESTAD, I., NESVÅG, R., RENEFLØT, A., & MAJOR, E. (2014). *Psykisk helse hos barn og unge* (Folkehelse rapporten 2014:4). Oslo: Nasjonalt folkehelseinstitutt

TEKST:

Ratib Lekhal
førsteamanuensis i
pedagogikk, BI,
ratib.lekhal@bi.no

TEKST:

May Britt Drugli
professor i pedagogikk, RKBU
Midt Norge, NTNU og SEPU,
Høgskolen i Innlandet
may.b.drugli@ntnu.no

4 FAKTORER SOM FREMMER BARNES LIVSMESTRING

Mye glede og positive opplevelser bidrar til å hindre psykiske vansker hos barn. Barn trenger også gode relasjoner og hjelp til å takle følelser.

Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver brukes begrepet livsmestring under beskrivelsen av barnehagens verdigrunnlag. Begrepet har fått stor oppmerksomhet og det diskuteres hvordan det skal omsettes til praksis.

Denne artikkelen tar utgangspunkt i vår bok «Livsmestring og psykisk helse» (Drugli og Lekhal, 2018) og belyser noen sentrale tema i barnehagens arbeid med livsmestring.

LIVSMESTRING OG PSYKISK HELSE

Rammeplanen beskriver livsmestring som barnas psykiske og fysiske helse, samt forebygging av krenkelser og mobbing. I boken vår og i denne artikkelen vektlegges sammenhengen mellom psykisk helse og livsmestring.

Folkehelseinstituttet viser til at psykisk helse omfatter to dimensjoner, en positiv dimensjon som handler om trivsel, velvære, å kunne håndtere vanlige utfordringer i livet og delta i sosiale fellesskap, samt en negativ dimensjon som omhandler psykiske vansker og psykiske lidelser (Nes og Clench-Aas, 2011). I arbeidet med barns livsmestring blir det derfor viktig å fremme psykisk helse og forebygge psykiske vansker og lidelser.

Vi legger til grunn at livsmestring først og fremst

handler om de positive kreftene i barns liv og at god barnehagekvalitet vil fremme livsmestring. Positive erfaringer sammen med nærværende voksne og andre barn fremmer trivsel og livsglede her og nå, samtidig som de bidrar til robusthet og motstandskraft som gjør barna bedre i stand til å tåle livets opp- og nedturer.

GODE RELASJONER

Gode relasjoner fremmer barns psykiske helse og livsmestring. Relasjoner handler om å dele noe følelsesmessig sammen med andre. Relasjoner preget av trygghet, gjensidighet (hver sin tur) glede og stimulering bygges inn i barnets hjernearkitektur som en solid «grunnmur» for videre utviklingen (National Scientific Council on the Developing Child, 2004). Små barn har et grunnleggende behov for tilknytning til sine nære omsorgspersoner, og når de begynner i barnehagen vil de aktivt forsøke å knytte seg til en eller flere av de ansatte. Trygg tilknytning etableres når barnet opplever seg forstått, verdsatt og godt ivaretatt av den voksne (Cassidy, Jones og Shaver, 2013). Trygge tilkynningsrelasjoner er spesielt nære relasjoner, og de bidrar til at barn blir mer robuste i møtet med senere belastninger, blant annet fordi de har god erfaring med å søke hjelp og støtte når noe blir vanskelig (Idan, Erikson og Al-Yagon, 2017).

“

POSITIVE FØLELSER I
BARNDOMMEN BIDRAR TIL
TRIVSEL OG VELVÆRE, OG TIL
BEDRE MESTRING AV SENERE
UTFORDRINGER.

BARN SOM SKAL LÆRE OG MESTRE NOE NYTT VIL MÅTTE ØVE OG TÅLE Å MISLYKKES FØR DE LYKKES. DE KAN TRENGE HJELP MED Å REGULERE FØLELSER SOM FRUSTRASJON, SINNE ELLER SKUFFELSE.

Fremme gode voksen-barn relasjoner

Forskning viser at noen relasjoner i barnehagen ikke er gode nok (Sabot og Pianta, 2012). Da trengs det at de voksne ser dette og er villig til å gjøre noe med egen atferd og væremåte. Ofte trengs det mer positiv kommunikasjon og flere positive interaksjoner mellom den voksne og barnet. Noen ganger er det nok å sørge for flere positive kontaktpunkter i løpet av barnehagedagen, andre ganger kan det være nødvendig å jobbe mer systematisk over tid.

Sensitivitet, anerkjennelse og gjensidighet er sentralt for utviklingen av gode relasjoner. Det innebærer å være der barna er, fange opp deres uttrykk, signaler og behov, gi barna tilpassede reaksjoner, samt at samspillet med barna er preget av hver sin tur i flere omganger. Ikke alle barnehageansatte er like sensitive. Personalet kan hjelpe hverandre med å bli mer sensitive ved å drøfte hva ulike uttrykk hos barna betyr, og hvilke svar de ulike barna trenger. Noen barn har utydelige eller svake uttrykk, andre kan ha det som kalles villedende uttrykk eller signaler, og på den måten skjule hva de egentlig trenger. Videoopptak fra vanlige hverdagssituasjoner kan være et godt utgangspunkt for felles refleksjoner rundt voksen-barn relasjonene.

POSITIVE FØLELSER

Når barn har det bra og trives, vil de vise mye positive følelser som for eksempel glede, interesse og lykke (Shoshani og Steinmetz, 2014). Positive følelser har nær sammenheng med både psykisk og fysisk helse, samt fravær av negative følelser (Nes, 2010). Positive følelser i barndommen bidrar til trivsel og velvære, og til bedre mestring av senere utfordringer (Cohn, Fredrickson, Brown, Mikels og Conway, 2009).

Fremme positive følelser

Små barn viser glede når de får utforske, leke og holde på med noe de opplever som interessant. Sensitive voksne som er der barna er, vil lett fange opp muligheter til å dele, og dermed forsterke, barnas glede i barnehagehverdagen. Når omsorgspersonen deler barnets glede ved å speile den eller sette ord på den, vil den positive følelsen forsterkes. Barnet får da produsert såkalte «lykkehormoner» (Hart, 2011). Man bør lete bevisst etter muligheter i barnehagehverdagen der barnas smil, glede og latter kan bekreftes og deles.

Det er imidlertid ingen annen arena som fremmer så mye positive følelser hos barn som leken. Barn trenger god tid til lek som ikke er voksenstyrt, samtidig som de trenger at voksne er til stede og involverer seg ved behov. Sensitive voksne følger med på barnas lek og skjønner når hun eller han skal involvere seg, eller når barna kan leke i fred.

NEGATIVE FØLELSER

For at barn skal lære seg å gjenkjenne og forstå hele følelsesspekteret sitt trenger de også at de negative følelsene blir akseptert. Negative følelser som for eksempel sinne og irritasjon er viktig for barns selvutvikling.

Fordi høyre hjernehalvdel er under utvikling, har mange små barn ikke kapasitet til selv å regulere negative følelser på hensiktsmessige måter. De trenger støtte fra en voksen med en mer moden hjerne, slik at deres selvregulering gradvis utvikles (Schore og Schore, 2008). Det er voksne som barnet har trygg tilknytning til som er best egnet til å støtte reguleringen av barnets negative følelser.

Regulere negative følelser

Ved å bekrefte barnets negative følelse for eksempel ved å sette ord på den, bruke en rolig varm stemme, være rolig og trygg overfor barnet, vil man kunne bidra til å god regulering av barnets følelser og atferd.

Hvis barn ofte utviser negative følelser, vil dette hemme barnets trivsel og fungering. Det kan være gode grunner til at barnet er trist, redd, sint eller lignende og man må forsøke å forstå følelsene i lys av hvordan barnet har, for eksempel hjemme og sammen med voksne og andre barn i barnehagen. Når barn har mye negative følelser er det ofte behov for et tettere samarbeid med foreldre og andre fagpersoner, i tillegg til mange positive opplevelser i barnehagehverdagen.

MESTRING

Mestring handler om at barnet får til noe det ønsker, selv om det ikke lykkes med en gang. Små barn har en medfødt motivasjon til å mestre, men for at mestring skal være mulig må det være en balanse mellom det barnet ønsker å få til, barnets ressurser og tilgang på støtte. En voksen som gir passe hjelp

og støtte vil kunne bidra til at barnet lykkes med mestringsforsøk som det ikke ville fått til alene (Tetzchner, 2012).

Mestringsopplevelser gir barn tro på at egen læring og mestring er mulig. De lagrer slike erfaringer i hukommelsen. Erfaringer med å tåle ikke å lykkes med en gang uten å miste motet, er viktig for psykisk helse og livsmestring, men støtte fra omsorgsfulle voksne er nødvendig for at små barn skal greie å håndtere utfordringer (National Scientific Council on the Developing Child, 2005/2014).

Støtte til mestring

Barn som skal lære og mestre noe nytt vil som oftest måtte øve og tåle å mislykkes før de omsider lykkes. De kan trenge hjelp med å regulere følelser som frustrasjon, sinne eller skuffelse. Det er en viktig del av livet å takle skuffelser og frustrasjoner. Barna kan også trenge tips til hva de kan gjøre for å få til det de ønsker.

Når barnet lykkes med sitt mestringsforsøk, bør omsorgspersonen dele barnets glede over å ha fått noe til heller enn å fokusere kun på resultatet. Da lærer barnet at det kan lære, noe som er viktigere enn å få høre at det er flink.

FAKTORER BAK PSYKISK HELSE

Det er mange faktorer i et barns liv som bidrar til psykisk helse og livsmestring. Her har vi nevnt noen av dem: gode relasjoner, positive følelser, støtte til regulering av negative følelser og mestring. I tillegg ønsker vi å understreke hvor viktig det er at barnehagen er opptatt av å avdekke og hjelpe barn som ikke har det bra, og bidra til å hindre en negativ utvikling der disse barna over tid tappes for ressurser. Barnehagen har svært store muligheter til å utgjøre en positiv forskjell for barn!

LITTERATUR

- CASSIDY, J., JONES, J.D. OG SHAVER, P.R.** (2013). Contributions of attachment theory and research: A framework for future research, translation, and policy. *Development and Psychopathology*, 25, 1415–1434.
- COHN, M.A., FREDRICKSON, B.L., BROWN, S.L., MIKELS, J.A. OG CONWAY, A.M.** (2009). Happiness unpacked: positive emotions increase life satisfaction by building resilience. *Emotion*, 9, 361–368.
- DRUGLI, M.B. OG LEKHAL, R.** (2018). *Livsmestring og psykisk helse*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- HART, S.** (2011). *De følsomme hjernen*. Oslo: Gyldendal.
- IDAN, O., ERIKSSON, M. OG AL-YAGON, M.** (2017). The Salutogenic Model: The Role of Generalized Resistance Resources. I: M.B. Mittelmark, S. Sagy, M. Eriksson, G.F. Bauer, J.M. Pelikan, B. Lindström og G.A. Espnes (red.), *The Handbook of Salutogenesis* (s. 57–69). London: Springer.
- KUNNSKAPSDEPARTEMENTET** (2017). *Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver*. Hentet fra <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/rammeplan/revidering-av-rammeplan/>.
- NATIONAL SCIENTIFIC COUNCIL ON THE DEVELOPING CHILD** (2004). *Young Children Develop in an Environment of Relationships: Working Paper No. 1*. Hentet fra www.developingchild.harvard.edu.
- NATIONAL SCIENTIFIC COUNCIL ON THE DEVELOPING CHILD** (2005/2014). Excessive stress disrupt the architecture of the developing brain. Working paper No. 3. Updatet edition. Hentet fra www.developingchild.harvard.edu.
- NES, R.B.** (2010). Happiness in behaviour genetics: Findings and implications. *Journal of Happiness Studies*, 11, 369–381.
- NES, R.B. OG CLENCH-AAS, J.** (2011). *Psykisk helse i Norge*. Oslo: Folkehelseinstituttet, rapport 2011: 2.
- SABOL, T.J. OG PIANTA, R.C.** (2012). Recent trends in research on teacher–child relationships. *Attachment & Human Development*, 14, 213–231.
- SCHORE, J.R. OG SCHORE, A.N.** (2008). Modern attachment theory: The central role of affect regulation in development and treatment. *Clinical Social Work Journal*, 36, 9–20.
- SHOSHANI, A. OG STEINMETZ, S.** (2014). Positive psychology at school: A school-based intervention to promote adolescents' mental health and well-being. *Journal of Happiness Studies*, 15, 1289–1311.
- TEZCHNER, S.** (2012). *Utviklingspsykologi*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.

“

PERSONALET KAN HJELPE
HVERANDRE MED Å BLI MER SENSITIVE
VED Å DRØFTE HVA ULIKE UTTRYKK
HOS BARNA BETYR, OG HVILKE SVAR
DE ULIKE BARNA TRENGER.

TEKST:

Hanne Melien Heitkøtter
barnehagelærer med master i
spesialpedagogikk, fordypning
i psykososiale vansker, jobber
ved Midt-Gudbrandsdal PPT
hanne_mh90@hotmail.com

Dette bør du vite om separasjonsangstlidelse

For å kunne ta engstelige barn på alvor er det en forutsetning at voksne tar innover seg at selv de yngste barna kan være betydelig plaget av angst.

Her får du svar på hva som er normal separasjonsangst og hva som ikke er det. Hovedbudskapet er at det er viktig å ta engstelige barn på alvor. Bakgrunnen for artikkelen er undersøkelsen i forbindelse med min masteroppgave ved Universitetet i Oslo om barnehageansattes kunnskaper om separasjonsangst; *En empirisk studie om barnehageansattes kunnskap om separasjonsangst*. 112 barnehageansatte deltok i en nettbasert spørreundersøkelse og ble rekruttert gjennom en tilfeldig utvelgning av private og kommunale barnehager på Østlandet. Undersøkelsen viser at barnehageansatte har en generell forståelse av angst, men de mangler kunnskap om skillet mellom normal angst og mer alvorlige former for angst.

KAN FÅ PROBLEMER PÅ SKOLEN

Bakgrunn for valg av tema er basert på tidligere forskning som viser et ønske og et mål om å få økt oppmerksomhet og fokus på tidlig innsats (intervensjon) for barn med emosjonelle vansker (Heiervang et al., 2007). Perioder med engstelse er en del av den normale utviklingen, men for noen barn er engstelsen på et nivå som preger hverdagen og livet deres i negativ retning. Separasjonsangst tidlig i barnets liv kan få store konsekvenser som blant annet: skolevegring, familiekonflikt og psykiske problemer i voksenlivet.

For å kunne ta barns engstelse på alvor er det en forutsetning at voksne tar innover seg at selv de yngste barna kan være betydelig plaget av angst. Barnehageansatte har utdanning og/eller erfaring når det gjelder barns normale utvikling, og skal med sin kunnskap fange opp barn som trenger ekstra støtte. Selv om det kan være sjelden man opplever angst i barnehagen, vil det være barn som er engstelige i ulike situasjoner. For barnet kan det være små utfordringer i hverdagen, som over tid utvikler seg til store vansker, og fører til en hverdag preget av bekymring, unngåelse og angst (Flaten, 2015).

HVA ER SEPARASJONSANGSTLIDELSE (SAD)?

Separasjonsangstlidelse (SAD) innebærer at barnet frykter å være borte fra tilknytningspersoner og opplever sterke reaksjoner ved atskillelse fra disse personene (Wichstrøm, 2008). Ifølge det internasjonale diagnosesystemet DSM-5 separasjonsangstlidelse den mest utbredte angstlidelsen hos yngre barn (APA, 2013). Nyere undersøkelser viser at de fleste barn mellom 1,5 til 6 år opplever liten, eller moderat grad av separasjonsangst (Battaglia et al., 2016). Selv om det er vanlig med separasjonsangst hos førskolebarn, kan det være en indikator på vansker som vil vedvare (Folkehelseinstituttet, 2015).

HVA ER NORMALT?

Gjennom observasjon kan du oppdage om engstelsen skaper problemer for barnets sosiale fungering. Det er når SAD vedvarer, og skaper problemer for barnets sosiale fungering at den skal skilles fra normal separasjonsangst (WHO, 1999). Angstproblemer kan påvirke barnets tilværelse betraktelig (Rapee et al., 2016), og kan bidra til at barnet reserverer seg i daglige aktiviteter. Legg merke til om barnet uttrykker en bekymring for sine tilknytningspersoner, eller om barnet får en stressreaksjon når det blir bedt om å gjøre

➔ Et nyttig tips for å klare å skille normal angst med alvorlig angst er å spørre seg om engstelsen påvirker hvordan barnet fungerer i hverdagen. Gjør angsten det, er den alvorlig og barnet trenger hjelp, skriver artikkelforfatteren. Illustrasjonsfoto: Fotolia.com

“

HVIS VI BAGATELLISERER
BARNES ENGSTELSE KAN
BARNET VELGE Å SKJULE
ENGSTELSEN. DET VIL
FØRE TIL AT ANGSTEN BLIR
VEDLIKEHOLDT.

noe, eller svare på et spørsmål. Det kan også være at barnet er ukonsentrert i lek over tid, eller at barnet stadig unngår de samme aktivitetene. Det er altså av stor betydning om barnehageansatte observerer at barnet som er engstelig i leveringsituasjon også er engstelig i andre situasjoner i løpet av en barnehagedag. I min undersøkelse har 24 av 46 barnehageansatte observert at barnets engstelse *påvirker resten av dagen til barnet*. Siden engstelige barn er sårbare for ulike bekymringer, som kan utvikle seg til generell angst, er det nærliggende å tro at slike observasjoner kan bidra til å sette i gang forebyggende arbeid.

TREKKER SEG TILBAKE SOSIALT

Separasjonsangstlidelse begrenser barnets selvstendighet. Eksempler er at barnet ikke vil gå på skolen, ikke vil være hjemme alene, ikke vil sove alene, eller overnatte hos andre (APA, 2013). Lek og samhandling med andre barn er en vesentlig del av barnets hverdag, men barn med SAD kan vise sosial tilbaketrekning og ha utfordringer med å konsentrere seg i lek (APA, 2013). 60,7 % av respondentene i min undersøkelse opplever at barnet som er engstelig i leveringsituasjonen også er engstelig i frileken. Gjennom frileken er barn i samhandling med andre og bygger opp og

**ENGSTELIGE BARN
HAR EKSTRA BEHOV
FOR TILPASNINGER OG
GODE OMGIVELSER,
SOM SMÅ GRUPPER OG
FORUTSIGBARE RUTINER.**

utvikler sin sosiale kompetanse. En kontinuerlig utvikling av sosial kompetanse er svært viktig, og barnet må trene på både kroppslige og språklige handlinger. Barnehagen har ansvar for å tilpasse aktivitetstilbudet til hvert enkelt barn, og tilrettelegge for andre tiltak der det er behov (Kunnskapsdepartementet, 2011). Noen eksempel på tilrettelegging for barn med SAD er å ha forutsigbare rutiner, dele inn i smågrupper, være til stede som støtte i alle aktiviteter, gi ros for modig atferd, utfordre barnet til det mestrer en situasjon og snakke om følelser sammen med barna (Flaten, 2015; Rapee et al., 2016).

INNAGERENDE ATFERD

I forhold til hvilken atferd barnet uttrykker i leveringssituasjoner, viser funnene i undersøkelsen at de barnehageansatte sjelden observerer innagerende atferdsuttrykk. For å kunne finne ut om et barn har en innagerende atferd er det viktig å ha kunnskap om at overdreven engstelse, eller angst kjennetegnes med barn som er stille og forsiktede (Rye, 2007). Det er også viktig for barnehageansatte å ha kunnskap om temperament som temperamentsstilen «slow-to-warm-up» (Thomas & Chess, 1986). Sosial tilbaketrekning er en av diagnosekriteriene til SAD, ifølge det internasjonale diagnosesystemet ICD-10, og undersøkelsen min viser at barnehageansatte ikke observerer det ofte. Det kan tenkes at mer kunnskap om kjennetegn på angstproblematikk vil hjelpe barnehagelærere i å avdekke barnets vansker. Det stemmer også med tidligere forskning, som antyder at engstelige uttrykk sjelden er så tydelige at de blir tatt på alvor i barnehagen (Aune et al., 2009). I tillegg er innagerende atferd lite forstyrrende, som gjør at barnet får mindre oppmerksomhet (Heiervang et al., 2007).

BEHOV FOR TILPASNING

Barn er født med ulike forutsetninger der tilknytning og temperament er viktige elementer. Dermed vil transaksjonsmodellen være et nyttig redskap i arbeidet med å forstå og forebygge separasjonsangst. Transaksjonsmodellen viser hvordan barnet påvirker sine omgivelser og mennesker rundt seg, og hvordan miljøet påvirker barnet (Sameroff, 2009). I lys av transaksjonsperspektivet har engstelige barn ekstra behov for tilpasninger og gode omgivelser. Resultatet fra undersøkelsen viser at barnehageansatte tilpasser dagen for barn som er engstelige ved å *dele inn i smågrupper*. Fokus på tilrettelegging for smågrupper og forutsigbare rutiner viser at barnehageansatte har kunnskap om risikofaktoren stress. Store barnegrupper med mye støy og lite struktur kan, ifølge Kvello (2010), føre til at barn blir stresset.

UNNGÅELSE

Å unngå problemer er den mestringsstrategien barn med overdreven engstelse behersker (Donovan & Spence, 2000). Hvis barnet stadig unngår utfordringer i hverdagen vil muligheten for å oppleve mestring reduseres. Det kan hindre barnets utvikling (Flaten, 2015). Ved å *utfordre barnet til det mestrer en situasjon* motvirker du unngåelse, noe 29 av 112 barnehageansatte mener er høyst nødvendig. Engstelige barn trenger å utfordres, og samtidig støttes av den voksne når barnet gradvis utsetter seg for situasjoner det er engstelig for (Olafsen et al., 2011). Tro på egen mestringsevne kan være en beskyttende faktor som barnehageansatte har mulighet til å forsterke ved å fokusere på barnets sterke sider.

VIS RESPEKT FOR BARNET

Killén (2012) hevder at tilknytningsatferden er barnets språk, og barnehageansatte bør reflektere over reaksjonene barnet utviser i hente- og bringesituasjoner. I undersøkelsen min velger 93,8 % å *uttrykke empati og forståelse overfor barnet* i vanskelige leveringssituasjoner, der barnets separasjonsangst utløser tilknytningsatferd. Det samsvarer med Bowlby (1994) sitt budskap om å behandle tilknytningsatferden med respekt og ta den på alvor som en verdifull og vesentlig del av mennesket. Tilknytningsatferden vil også behandles med respekt hvis barnet blir *oppmuntret til å gjøre en utfordring*. Dermed bidrar barnehageansatte til å motvirke det engstelige barnets strategi når tilknytningsatferden utløses.

FORELDRESAMARBEID

Familien til barnet kan bidra til å utvikle og vedlikeholde SAD. I undersøkelsen svarer 82,1 % av de barnehageansatte at foreldresamarbeid er viktig i *svært stor grad*. En respondent kommenterer følgende: *Sammen med foreldrene må vi finne ut hvordan vi gjør det til det beste for barnet*. Sitatet understreker at både barnehageansatte og foreldre er sentrale endringsagenter i barnets liv (Olafsen et al., 2011). Gjennom daglig dialog vil barnehageansatte bli kjent med risiko- og beskyttelsesfaktorer for det engstelige barnet. Faktorer som videre vil være en forebyggende strategi i arbeidet med barnets utvikling (Donovan & Spence, 2000).

TA ENGSTELSEN PÅ ALVOR

Hvis vi bagatelliserer barns engstelse kan barnet velge å skjule engstelsen. Det vil føre til at angsten blir vedlikeholdt (Flaten, 2013). Separasjonsangst signaliserer at barnet har trygg tilknytning til sine omsorgspersoner (APA, 2013), men trolig er denne kunnskapen en av årsakene til at det

er vanskelig å skille separasjonsangst fra mer alvorlige former. Funnene fra studien viser at barnehageansatte har en generell forståelse av angst, men de mangler kunnskap om skillet mellom normal angst og mer alvorlige former. Et nyttig tips for å klare å skille normal angst med alvorlig angst er å spørre seg om engstelsen påvirker hvordan barnet fungerer i hverdagen. Gjør angsten det, er den alvorlig og barnet trenger hjelp. (Rapee et al., 2016).

LITTERATUR:

- APA. (2013). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders: DSM-5* (Fifth edition). Arlington: American Psychiatric Publishing.
- AUNE, T., STILES, T. C., & LA GRECA, A. M. (2009). Universal-Based Prevention of Syndromal and Subsyndromal Social Anxiety: A Randomized Controlled Study. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 77(5), 867–879.
- BATTAGLIA, M., TOUCHETTE, É., GARON-CARRIER, G., DIONNE, G., CÔTÉ, S. M., VITARO, F., TREMBLAY, R., & BOIVIN, M. (2016). Distinct Trajectories of Separation Anxiety in the Preschool Years: Persistence at School Entry and Early-Life Associated Factors. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 57(1), 39–46.
- BOWLBY, J. (1994). *En sikker base: tilknytningsteoriens kliniske anvendelser*. Frederiksberg: Det lille forlag.
- DONOVAN, C. L., & SPENCE, S. H. (2000). Prevention of childhood anxiety disorders. *Clinical Psychology Review*, 20(4), 509–531.
- FLATEN, K. (2013). *Barnehagebarn og angst*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.
- FLATEN, K. (2015). Psykisk helse, normalitet og angst. *Spesialpedagogikk* 2/2015.
- FOLKEHELSEINSTITUTTET. (2015, 6. mai). Angst forekommer oftere hos barn med ADHD.
- KILLÉN, K. (2012). *Forebyggende arbeid i barnehagen. Samspill og tilknytning*. Oslo: Kommuneforlaget AS.
- KUNNSKAPSDEPARTEMENTET. (2011). *Rammeplan for innholdet i og oppgavene til barnehagen*. Bergen: Fagbokforlaget.
- KVELLO, Ø. (2010). *Barns Barnehage 2: Barn i utvikling*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.
- RAPEE, R. M., WIGNALL, A., SPENCE, S. H., COBHAM, V., & LYNEHAM, H. (2016). *Hjelp ditt engstelige barn. En foreldreveileder*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.
- RYE, H. (2007). *Barn med spesielle behov. Et relasjonsperspektiv*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.
- SAMEROFF, A. (2009). The transactional model of development: How children and contexts shape each other.
- THOMAS, A., & CHESS, S. (1986). The New York Longitudinal Study: From infancy to early adult life. I Plomin, R. & Dunn, J. (Red.), *The Study of temperament: changes, continuities, and challenges* (s. 39–52). Hillsdale, N. J: Erlbaum.
- OLAFSEN, K. S., TORGENSEN, A. M., & ULVUND, S. E. (2011). Temperament som bidrag i en skreddersydd spedbarns- og småbarnspraksis. *Tidsskrift for Norsk psykologforening*, 48(9), 848–855.
- WHO. (1999). ICD-10: *psykiske lidelser og atferdsforstyrrelser: kliniske beskrivelser og diagnostiske retningslinjer*. Oslo: Universitetsforlaget.
- WICHSTRØM, L. (2008). *Barns og unges psykiske helse*. I Kvello, Ø. (Red.), *Oppvekst. Om barns og unges utvikling og oppvekstmiljø*. (s. 395–430). Oslo: Gyldendal Akademisk.

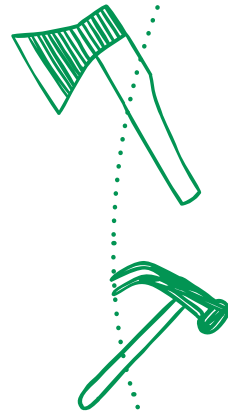
TEKST:
Merete Sillesen
frilansjournalist
ramesil@hotmail.com

FOTO:
Marianne Otterdahl-Jensen
fotograf
marianne.fotograf@gmail.com

BARNEHAGEN MIN
Vi besøker barnehager litt
utenom det vanlige. Tips oss
på forstesteg@udf.no

Her får barna svinge øksa

Barna i denne barnehagen får
bruke øks, kniv og hammer, og de
går på ski året rundt. Slik lærer
barna om risiko og begrensninger.

**SMÅTJERN NATUR-
BARNEHAGE, GRUA
I LUNNER KOMMUNE**

Hver morgen samles barn og voksne til bål og gjerne gitar-spilling i Småtjern naturbarnehage i Lunner kommune. Barna kommer mellom klokken 07.30 og 10.00, og noen spiser frokosten her. Det aller meste i barnehagen foregår ute, året rundt. Barna får lov til å bruke øks, kniv, hammer og sag og å gå utenfor barnehagens gjerde.

- Vi ønsker å lære barna å ta vurderinger og begrense seg selv med tanke på risiko og konsekvenser, sier styrer Jørgen Kjørven, som startet barnehagen.

LÆRER AV EGNE FEIL

Styrer Jørgen åpner tregrinda for oss.

- Gjerdene er for sauene, sier han smilende, og forteller at det bare er tre regler i barnehagen:

1. Det er lov å gå på grønne (gress) og hvite (snø) tak.
2. Det er lov å gå utenfor gjerdet.
3. Det er lov å bruke øks, kniv, hammer og sag.

– Siden det er svært få som lærer av andres feil, lar vi barna få prøve det de har lyst til, og takle de utfordringene de møter, sier Kjørven.

VALGTE BEVISST ULENDT TERRENG

– Da jeg startet barnehagen, var det fordi jeg ikke fant samsvar mellom teoriene jeg hadde fått kjennskap til og praksisen som ble forventet, forteller Kjørven.

God fysisk form har direkte sammenheng med utviklingen av hjernen. Derfor lette styreren helt bevisst etter det mest ulendte terrenget til barnehagen han startet. Han ønsket å skape en

Barna lærer tidlig å
håndtere verktøy i
Småtjern naturbarne-
hage på Hadeland.
Adrian Engedahl
Hansen hugger ved.

1. Småtjern naturbarnehage på Hadeland har sin egen værstasjon, der de finner ut hvilken vei skyene blåser, eller hvor vinden kommer fra. Noen ganger har de med seg stjernebrett, og om vinteren ser de på stjernene: Leon Madsen (øverst) er på vei opp og får støtte av styrer Jørgen Kjørven, mens Mikkel Moger (bakerst) venter på tur. 2. Barna får lov til å klatre på taket av gammen sammen med barnehagelærer Silje Anderberg Book. Her sammen med Elise Tokerud Molden (f.v.), Alida Solem Erstad, Julie Book-Nydal og Sigurd Brandrud. 3. Barna får gå på ski også om sommeren: Ragnar Østby Lind (foran), Leon Madsen (bak t.h) og Gabriel Gillebo Skovly. 4. Styrer Jørgen Kjørven snakker med Edvin Skirstad-Pettit og Aila Eline Jolma Svedberg om alt de finner i naturen rundt barnehagen.

SMÅTJERN NATURBARNEHAGE

- Ligger i en bakke i skogen mellom Muttatjern og Småtjern på Grua i Lunner kommune.
- Åpningstid 07.30–16.30
- 24 plasser for barn 3 til 6 år
- 6 ansatte (tre av dem er menn), pluss en student og en i språkpraksis.
- Bemanningstetthet på 5,6

barnehage der barn får muligheten til å bli akkurat det mennesket de kan bli, uten å bli stoppet av voksnes regler og begrensninger.

SKADET AV SLIPESTEINEN

Aila Eline Jolma Svedberg (4) kommer bort med en stein hun har funnet.

– Den vil jeg slippe, sier hun, og rusler bort til slipesteinen. Men snart kommer hun løpende tilbake til Jørgen. Tårene renner, mens hun viser frem et lite sår på hånden.

– Jeg blør!

Han beroliger Aila, som sier hun vil finne plaster selv, og snart løper glad av gårde igjen.

– Selvfølgelig får barna trøst når

de trenger det. Men så lenge de ikke er alvorlig skadet, oppmuntrer vi dem til å ordne opp selv, forklarer Kjørven.

NULL STRESS, MASSE GODFØLELSE

Lunsjen spises ute rundt bålet, og består gjerne av grønnsakssuppe, sopp, bær, frukt eller brødsiver, alt etter årstid. Barnehagelærer Silje Anderberg Book (31) har utefagfordypning og mener hun har fått drømmejobben.

– Her kan jeg være den pedagogen jeg ønsker å være. Det er null stress, masse glede, og jeg kjenner på godfølelsen når jeg kommer hjem fra jobb, sier hun.

Kjørven forteller at Småtjern naturbarnehage har det samme ped-

5. Edvin Skirstad-Pettit og barna i naturbarnehagen sover ikke i vogn, men i hengekøye ute. 6. Lunsjen spises ute rundt bålet, og består gjerne av grønnsaksuppe, sopp, bær, frukt eller brødsriver, alt etter årstid: Barnehagelærer Silje Anderberg Book (f.v.), har Edvin på fanget. 7. Alida liker å pumpe vann fra vannpumpa. 8. Alt i barnehagen er selvbygd, også gammen. Barn og voksne jobber sammen om alle prosjekter. 9. Barna er med på å koke døde dyr som døde fugler de finner, eller dyr de får av jegere, og tar vare på hodeskallene deres. Ragnar Østby Lind, Ola Larmerud og Leon Madsen er enige om at dyreskjelett er mindre skummelt enn menneskeskjelett.

agogiske tilbudet som enhver annen barnehage. Og uansett hvilke aktiviteter de triver med, prioriteres de fire områdene; sosiale ferdigheter, å skape et godt selvbilde (slik at barna blir trygge på seg selv), selvstendighet (både praktisk og sosialt) og å lære å tilegne seg kunnskap.

De ansatte jobber bevisst og kontinuerlig med disse punktene, ifølge styreren.

KJØPER VERKTØY

Barnehagen har svært få kjøpte leker, de kjøper heller verktøy, og barna er med på å lage ting. Det å være underveis med et prosjekt er like viktig som å nå målet, og det er enormt

mye læring i å bygge noe sammen. Et forslag, enten det kommer fra barn eller voksne, blir oftest møtt med:

– Ja, det kan vi prøve.

Når et par gutter sier de har lyst til å gå på ski, er svaret ja, de kan gå og hente skistøvle og ta dem på seg. Å knyte lissene er det eneste de trenger hjelp til. Gresset, som får en sprut med vann gir fin gli, og stadig flere barn suser nedover, ramler og ler, skjønt enige om at sommerski er det beste.

– Men vi går på ski om vinteren også, forteller Kjørven og fortsetter:

– I fjor avsluttet vi med en tur på 5,5 timer, og barna strålte etter å ha tilbakelagt 12 kilometer. Vi er imponerte over hva ungene orker.

HISTORIE

- Startet i 2001 av eier, driver og barnehagelærer Jørgen Kjørven (45).
- Bjørn Berge (46) har vært med fra starten, og er blant annet astronom.
- Barnehagen er privateid.
- Får jevnlig besøk av studenter, blant annet fra høyskolene i Oslo, København og Antwerpen. Har hatt besøk fra land i Afrika og Asia, og inspirerte til den første naturbarnehagen i Israel.
- Vant Forskerfrøprisen i 2012 og 2016, i regi av Naturfagsenteret og Utdanningsforbundet.

ANMELDT AV:

Monica Bjerklund
emneansvarlig/førstelektor
ved master i tidlig innsats og
spesialpedagogikk ved DMMH
monica.bjerklund@dmmh.no

⊕ **Barnehagens yngste barn,
perspektiver på omsorg,
læring og lek**

Ingrid P. Samuelsson og Agneta
Jonsson
Fagbokforlaget (2018)
235 sider

⊕ **Livsmestring
og livsglede i
barnehagen**
Ingunn Størksen (red.)
Cappelen Damm
Akademisk (2018)
224 sider

Hva kan fremme glede, lek og lykke i barnehagen? Det er tema i denne boka, som tar for seg de to nye begrepene i rammeplanen. Andre tema er psykisk og fysisk helse, vennskap, mestring, lek og om omsorgsfulle relasjoner og begeistring som smitter. En antologi med ny og aktuell forskning.

Inspirerende om småbarna

En bok som gir et helhetlig og spennende bilde av lek, empati og læring hos de yngste barna i barnehagen.

Denne boka kan bidra til å gjøre barnehagene og barnehagelærerutdanningene bedre rustet til å møte den nye rammeplanens økte fokus på de yngste barna. Boka er rettet mot barnehagelærere og barnehageansatte.

BREDDE OG HELHET

Boka handler om omsorg, empati, danning, undervisning og barnehagens innhold samt premisser for lek, samtale og nåets didaktikk. Spriket i tema gjør den mer til en oppslagsbok, enn en bok du leser fra perm til perm. De enkelte kapitlene kan stå alene.

Andre tema i boka er tilvenning i barnehagen, et kapittel som er mer nyansert enn det meste jeg har lest om emnet. Kapitlet er i tråd med trygghetssirkelen, og fokuserer på hvordan barnehagelærerne kan skape trygghet, og hjelpe barnet i gang med utforskning og lek.

Boka problematiserer at *undervisning* i barnehagen ennå ikke er et akseptert begrep, og forsøker å synliggjøre muligheter til å bruke undervisningsbegrepet også i tilbudet til de yngste barna. Poenget er at lek, læring

og undervisning er integrert i god barnehagedidaktikk. Fokuset på nåets didaktikk, altså hvordan læringssituasjoner oppstår i øyeblikket i barnehagen, utvider forståelsen av hvordan de yngste barna kan «undervises». Forfatterne understreker at det handler om å utvikle relasjoner, og at små barn skal møtes med respekt.

OM EMPATI OG NETTBRETT

Et av kapitlene handler om at det ikke er nettbrettet i seg selv som gir mulighet til læring for de yngste, det er sammenhengen med og rundt teknologien.

Ole Henrik Hansen skriver et glitrende kapittel om empati i pedagogisk arbeid, som er et viktig bidrag til barnehagelæreres videreutvikling av praksis. Camilla Bjørklunds kapittel om de yngste barnas enorme kompetanse på matteområdet er inspirerende. Nytenkende er også kapitlet om lyd som en tilnærming til fysikk og naturvitenskap. Boka har mange praksisfortellinger som gjør den leservennlig. Bokas styrke er at den inneholder nyere forskning om de yngste barnehagebarna.

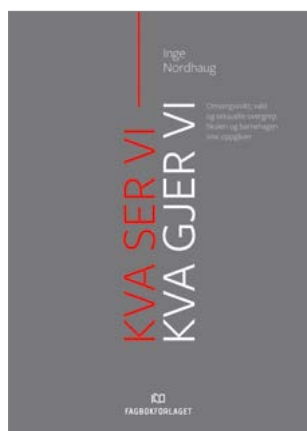
⊕ **Livsmestring og
psykisk helse
de yngste i
barnehagen**
May Britt Drugli og
Ratib Lekhal
Cappelen Damm
Akademisk (2018)
166 sider

Hva hemmer eller fremmer barns livsmestring i barnehagen, og hvordan kan du få det til? Det er tema i boka. Du får ny, forskningsbasert kunnskap om tilknytning, følelser lek og mestring. Andre tema er relasjoner, psykiske vansker, robusthet, samspill, sensitivitet og å se barn med vansker. Fokus på de yngste barna.

⊕ **Firkant**
Mac Barnett og Jon
Klassen
Mangschou forlag
(2018)
Bildebok
3–6 år

En sjarmerende og minimalistisk bildebok både i tekst og bilder. Den handler om Firkant og vennen Sirkel. Firkant forsøker å lage noe som er perfekt, akkurat slik Sirkel er, men det viser seg å være vanskelig å få noe til å bli perfekt. Mac Barnett og Jon Klassen har gitt ut flere prisvinnende bøker.

⊕ **Kva ser vi – Kva gjer vi?**
Omsorgssvikt, vald og seksuelle overgrep. Skulen og barnehagen sine oppgaver
Inge Nordhaug
Fagbokforlaget (2018)
141 sider

ANMELDT AV:
Ingeborg Tveter Thoresen
tidligere rektor og førstelektor
ved Høgskolen i Vestfold,
forsker og fagbokforfatter
og skribent
ingeborg.t.thoresen@usn.no

⊕ **Den observerende barnehagelæreren**
Mona Halsanet
Frønes
Fagbokforlaget (2019)
158 sider

Hvorfor skal vi observere i barnehagen? Hvilke observasjonsmetoder bør vi bruke? Hva bør vi reflektere over? Hva er en god observatør? Det ønsker boka å gi svar på. En bok med konkrete eksempler fra barnehagen. Målet er at ansatte skal bli bevisst på å bruke observasjon.

⊕ **Barn og bevegelse**
Karen Therese Sulheim Haugstvedt og Ragnhild Bech
Cappelen Damm Akademisk (2018)
148 sider

En bok om hvordan teorier om barns bevegelsesutvikling fra 0-6 år kan overføres i praksis for at barn skal ha optimale muligheter for å være aktive, erfare bevegelsesglede og mestring. Du får kunnskap om bevegelsesteori og analyse gjennom teori og bilder, som kan brukes som et klinisk verktøy. For fysio- og ergoterapistunder, men også for barnehagelærere og de som jobber med små barn.

⊕ **Praksisbok for barnehagelærerstudenten**
Mona Halsanet Frønes og Vibeke Klaser (red.)
Universitetsforlaget (2019)

En innføringsbok for studenter som skal ut i sin første barnehagepraksis. Målet er at studenten skal se sammenhengen mellom teori og praksis i forhold til rammeplanen og temaer som lekens egenverdi, medvirkning, årsplanarbeid, observasjon, undring, de yngste barna, foreldresamarbeid, barn som strever, bevegelsesglede og veiledning.

Solid fagbok om overgrep

Barnehagelærere opplever å ha for lite kunnskap om overgrep. Denne boka gir deg råd om hva du skal se etter, og hva du skal gjøre.

Mange barnehagelærere, grunnskolelærere og barnevernspedagoger opplever at de ikke har fått nok kompetanse om fysiske og seksuelle overgrep. Det viser undersøkelser gjort av Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress. Mange føler at de i møtet med arbeidslivet ikke er godt nok rustet til å bistå barn i risiko» (op.cit.: s.65). Med Inge Nordhaugs bok er hjelpen kommet.

PRAKSISNÆR BOK

Som klinisk sosionom som også underviser barnehagelærere, har Nordhaug mange års erfaring i arbeid med barn og unge som har vært utsatt for omsorgssvikt, vold og seksuelle overgrep. Boka er praksisnær og godt disponert, med et godt språk. Fagstoffet knyttes til et barnehagebarn og en elev. Det gjør stoffet lett tilgjengelig. Forfatteren henviser til solid, oppdatert forskning og til forpliktelsene i normative dokumenter. Hvert kapittel oppsummeres og har refleksjonsoppgaver, spørsmål, eller drøftingsoppgaver.

SAMTALER OG OBSERVASJON

Forfatteren legger vekt på å bidra til handlingskompetanse. Det gjør dette til en unik bok. Du får innsikt i hva omsorgssvikt, vold og seksuelle overgrep er. Temaer er foreldrerollen, kultur og tilknytning, og omsorgssvikt med fokus på svikt i foreldrerollen. Lesererne får ny kunnskap om hva stress betyr for hjernens utvikling.

Barnehagelærere må ta uroen de kan kjenne, alvorlig. Boka gir innspill til hva de kan gjøre, og hvorfor man unngår å gjøre det en er forpliktet til. Lesererne får råd om samtaler, observasjon, logg, om å søke hjelp i de kommunale systemene, eller hos fagfolk som kan hjelpe deg med å forstå hva du ser. Det dreier seg om å snakke med barn, men også om barn som tier, og hvorfor de gjør det. Boka gir konkret veiledning til hvordan du kan snakke med barn og foreldre. Den gir en oversikt over aktuelle lover, og er et godt bidrag til økt kunnskap og kompetanse for ansatte i barnehagen.

OLSEN, A.-K. (2017). NOU 2017: 12 Svikt og svik

Hvilket barn er du mest glad i?

Barn velger oss. Men kan vi velge dem?

En gang møtte jeg Milla. Et barn som nærmest insisterte på at jeg skulle engasjere meg personlig i hennes liv. Det var som om Milla valgte meg. Jeg har opplevd lignende flere ganger. Barn har omsorgspersoner de foretrekker foran andre. Det er helt rimelig. Motsatt vei ville det være urimelig. Barnehagelærere kan ikke velge hvilke barn de vil gi mest omsorg. Og de kan strengt tatt heller ikke velge å ta med seg sine private preferanser for hvordan omsorg skal gis, når de utøver sitt yrke.

PROFESJONELLE SPENNINGSFELT

Ekspertutvalget om barnehagelærerrollen trekker opp ulike spenningsfelt som barnehagelæreren står i. Det er et godt grep, ikke minst fordi det yter kompleksiteten i barnehagelærerrollen rettferdighet. Ekspertgruppa tar til orde for at god profesjonsutøvelse er «kompleks, faglig skjønnsutøvelse i spenninger mellom ulike hensyn der det ikke finnes entydige svar.» (Børhaug m.fl. 2018).

Ett av spenningsfeltene handler om omsorg. Ekspertgruppa mener barnehagelærere står i et spenningsfelt mellom *privat* og *profesjonell* omsorg. De skriver:

Barnehagelæreren er forpliktet til å gi profesjonell omsorg. Man kan

ikke velge hvem man skal gi omsorg til i barnehagen. (...) Profesjonell omsorg er basert på verdiene i rammeplanen og er noe annet enn den private omsorgen man har for egne barn. Dermed oppstår det en spenning i omsorgsutøvelsen, og barnehagelærerne må utforme sin egen praksis i møte med denne spenningen. (Børhaug, m.fl. 2018)

Jeg er langt på vei enig i disse påstandene, men jeg mener likevel det oppstår problemer, når begrepsparet privat og profesjonell omsorg tas i bruk. Ekspertgruppa slår fast at profesjonell omsorg er en forpliktelse. Spørsmålet blir da om det ikke er irrelevant å i det hele tatt trekke inn privat omsorg.

**SOM BARNEHAGELÆRERE
MÅ VI VÆRE PERSONLIGE
I MØTE MED BARN,
IKKE PRIVATE.**

PRIVAT OG PROFESJONELL OMSORG

Kan lærere i barnehagen tillate seg å være mer glad i enkelte barn enn andre? Eller kan de oppdra barna i en strengt religiøs tradisjon? De fleste

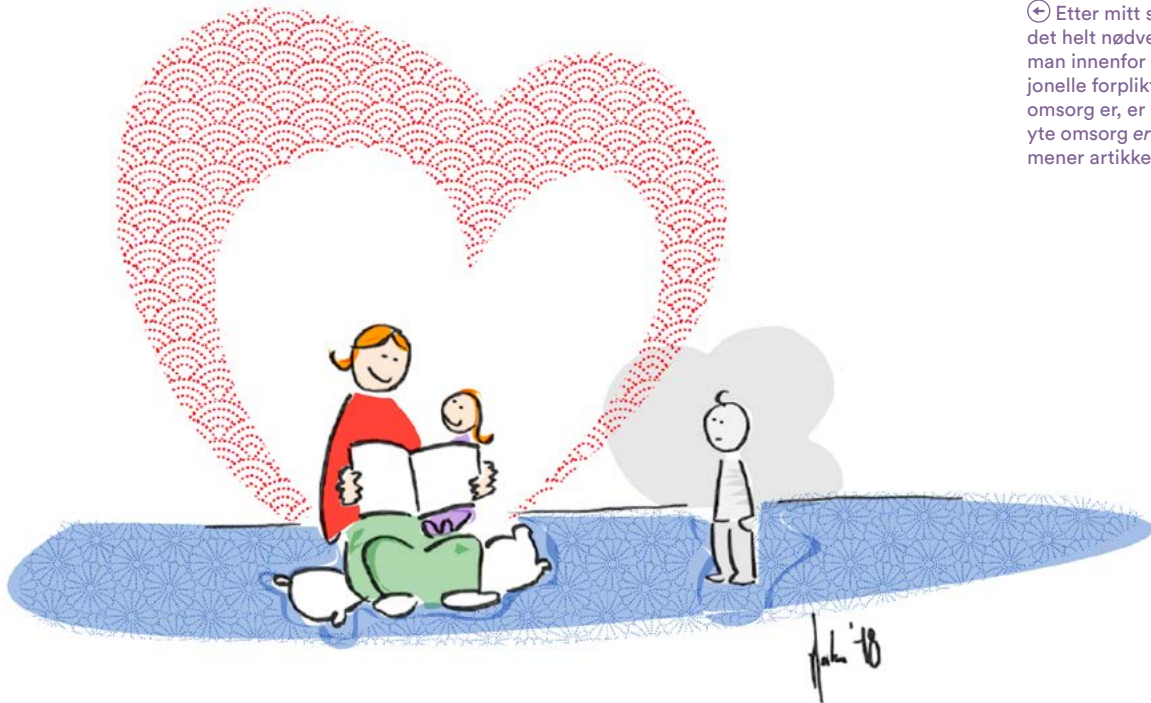
vil svare nei på slike spørsmål. Og grunnen er selvsagt at omsorgen må være profesjonell, ikke privat. Karen Jensen (1990) hevder vi har en polarisering mellom to ulike omsorgssystemer:

(...) Det private og uformelle, med nære pårørende som viktigste omsorgskilde, og det offentlige og formaliserte, med ulike profesjonsgrupper som viktigste kilde. (...) Mens den private omsorgen blir beskrevet som intim, spesifikk og personorientert, blir den profesjonelle formen beskrevet som planlagt, distansert, regelstyrt og oppgaveorientert. (Jensen, 1990, s. 10).

Da jeg underviste ved barnehagelærerutdanningen, opplevde jeg ofte at dette begrepsparet ble brukt i studentoppgaver. Begrepene ble gjerne redegjort for teoretisk, men de fungerte i liten grad til å beskrive studentenes egen praksis.

Hva er det så som gjør at begrepsparet profesjonell og privat omsorg faller sammen når den skal settes i sammenheng med virkeligheten? Jeg tror svaret er enkelt: Begrepene passer ikke. Men noe er likevel uforløst. For beskrivelsen av den profesjonelle omsorgen som planlagt, distansert, regelstyrt og oppgaveorientert, er noe barnehagelærere ikke kjenner seg igjen i. Dermed blir det forsvinnende

⌂ Etter mitt skjønn er det helt nødvendig at man innenfor den profesjonelle forpliktelsen som omsorg er, er personlig. Å yte omsorg er personlig, mener artikkelforfatteren.

lett å ta til orde for at man må tillate seg å være litt privat i møte med barn, for at relasjonene skal bære.

PERSONLIG OMSORG, IKKE PRIVAT

Og her er vi ved et viktig skille. Som lærere må vi være *personlige* i møte med barna, ikke *private*. Jeg skulle ønske ekspertgruppa om barnehagelærerrollen hadde tematisert dette i stedet for å trekke inn privat omsorg.

Etter mitt skjønn er det helt nødvendig at man innenfor den profesjonelle forpliktelsen som omsorg er, er personlig. Å yte omsorg er personlig. Det fordrer at du intonerer deg ulikt på hvert enkelt barn, av den enkle grunn at barn er ulike. Og det fordrer at du lar barn bli kjent med deg: Hvilken farge har du på tannbørsten? Hva slags musikk liker du? Er du mest glad i brunost, eller gulost? Liker du harde, eller myke klemmer? Hva heter foreldrene dine?

Jeg mener spenningsfeltet som barnehagelærere står i når det gjelder omsorg, er mellom det profesjonelle og det personlige, ikke mellom det profesjonelle og private. Private anliggender som hvordan barnehagelærere oppdrar sine egne barn, eller hvem

av barna i barnehagen de liker best, er ikke gyldige utgangspunkt for den profesjonelle omsorgen. Men hvem man er, hva man liker og i hvilken grad og på hvilken måte man er personlig i møte med barna i barnehagen, er en høyst relevante problemstillinger for barnehagelærere.

NATURLIG OG ETISK OMSORG

Nel Noddings (i Jensen, 1990) skiller mellom *naturlig* og *etisk* omsorg. Denne begrepsforskjellen bringer oss kanskje enda nærmere det spenningsfeltet barnehagelærere står i. Naturlig omsorg «er den som gis fordi en står i et nært forhold til andre og fordrer ingen større anstrengelse». Den etiske omsorgen handler om at den andres beste er et ideal. Den etiske omsorgen krever en innsats av oss, fordi vi ikke har et naturlig følelsesmessig bånd til den andre.

Min omsorg for Milla kom på mange måter naturlig. Jeg trengte ikke anstrenge meg. Vi hadde god kjemi, helt enkelt. Med andre barn har omsorgen krevd en ekstra innsats. For barnehagelærere er denne ekstra innsatsen en profesjonsetisk forpliktelse.

BALANSEKUNST

Ved å skissere opp ulike spenningsfelt barnehagelærere står i, viser ekspertgruppa at profesjonsutøvelse dypst sett er en balansekunst. Barnehagelærere må balansere mellom ulike formål og intensjoner som ligger i lov og rammeplan. Når det kommer til omsorg blir det hele mer komplekst, enn det som kan leses ut som motstridende forpliktelser i rammeplanen.

For hva er rett å gjøre når Milla har valgt et fang: Å bestrebe seg på at Milla skal være like fortrolig med alle ansatte i barnehagen, slik at hun kan følges opp av hvem som helst uavhengig av hvem som er på jobb? Eller er det mest rimelig at hun følges opp av den hun har best kjemi med?

Og hva er mest profesjonelt: Å være personlig i møtet med barna man jobber med og lever med dag ut og dag inn i flere år, eller å la det være?

KILDER:

JENSEN, K. (RED.). (1990). *Moderne omsorgsbilder*. Oslo: Ad Notam.

BØRHAUG, K, M.FL. (2018). *Barnehagelærerrollen i et profesjonsperspektiv – et kunnskapsgrunnlag*. Oslo: Kunnskapsdepartementet.

BARN ER SÅ FLINKE, HELE TIDEN!

TEKST:

Yvonne Huth
masterstudent ved Oslo Met
yvihelene87@gmail.com

Jeg står ute foran huskene i barnehagen da en jente klatrer opp på huska, ser på meg og spør: «Var jeg flink nå?» Min jobb er å gi henne følelsen av å bli sett, i stedet for å vurdere henne ut fra det hun gjør.

Stadig vekk dukker det opp overskrifter i avisene om at barn både i barnehage, og skolealder lever med for mye stress. Barn blir rett og slett syke av stress og prestasjonspress. Ja, tenker jeg. Men hva om vi tar ett skritt tilbake, og ser på hvordan vi som foreldre, barnehageansatte og lærere, påvirker barna. For når starter dette prestasjonspresset egentlig? Kanskje allerede i spedbarnsalderen?

FLINK BETYR Å PRESTERE

«Så flink du er!» hører jeg stadig vekk fra foreldre både i og utenfor barnehagen. Barn bader i ordet «flink» helt fra de blir født. Etter hva jeg har skjønt, har «flink» ulike betydninger. Fra forventet oppførsel; «Nå må du være flink gutt i dag da», en vurdering av barnet i forbifarten; «Åh, så flink!», eller det kan være den eneste responsen du kommer på når du tenker at ditt, eller andres barn har prestert noe. En vurdering som *flink* sier ingenting om hva barnet er god til, eller hvorfor vi tenker at barnet har gjort noe bra. Småbarn, for eksempel har i motsetning til voksne, ingen knagger å henge dette begrepet på når de får høre det. Men de forstår etter hvert at det handler om hva de presterer. Begrepet er, tenker jeg, svært lite beskrivende, og misbrukes

☺ Barn bader i ordet «flink» helt fra de blir født. Barnet har ikke noen knagger å henge begrepet på, men forstår etter hvert at det handler om prestasjon. Jeg mener ordet misbrukes, skriver masterstudent Yvonne Huth. Illustrasjonsfoto: fotolia.com

EN VURDERING SOM FLINK SIER INGENTING OM HVA BARNET ER GOD TIL, ELLER HVORFOR VI TENKER AT BARNET HAR GJORT NOE BRA.

så til de grader. Voksne sier det nesten uansett hva barn gjør, spesielt i spedbarnsalder. Spedbarna, eller de yngste barna er flinke til å tygge, puste, stå, sitte, gå, klappe, le, tisse, bæsje, ja, det er nesten komisk hvor mye spedbarn er flinke til. Tenker voksne noen gang over hva dette gjør, eller kan gjøre med barna?

UTE PÅ LEKEPLASSEN

Jeg står ute foran huskene i barnehagen da en jente kommer løpende bort til en av huskene foran meg. Hun klatrer opp, ser på meg, og spør: «Var jeg flink nå?»

Her kommer en jente på 5 år løpende bort, klatrer opp på en huske og spør om jeg syns hun er flink. Jeg, som voksen, forventet kanskje at dette barnet ville håndtere denne handlingen på egenhånd, og så det kanskje ikke som en nødvendighet å skulle vurdere det hun gjorde. Likevel opplevde jeg at dette barnet hadde et behov for en vurdering. Men hvor kommer dette behovet fra? Unneland, i Skoglund & Åmot (2012, s. 120), skriver at «Behovet for anerkjennelse er medfødt, og den anerkjennelsen vi opplever i nære forhold har avgjørende betydning for oss mennesker». Denne typen anerkjennelse handler om å gi aksept til, og godta den andre som et likeverdig subjekt.

En annen form for anerkjennelse, er *den vurderende*. Selv om en annen side av anerkjennelse er vurdering, er det av betydning å huske på at vi alltid vil vurdere etter hva vi tillegger verdi (Skoglund & Åmot, s. 117). Det som er verdifullt for meg, vil jeg også vurdere som verdifullt i møte med deg, eller den andre. Så hva gir jeg verdi? Hvem får høre at de er flinke, hvem får ikke det? Og hva gjør det med et barn når de aldri får høre at de er flinke? Når et barn forventer anerkjennelse, er det også en fare for å oppleve seg krenket i møte med andre, dersom de ikke ser det barnet gjør som verdifullt nok til å anerkjenne eller vurdere.

KRITISK TIL VURDERING

Jeg er kritisk til begrepet anerkjennelse som vurdering. Jeg mener at dersom vi voksne evner å anerkjenne barn (leve seg inn i, møte barnas uttrykk) på en måte som gjør at de kan oppleve seg sett, og akseptert for sine følelser i øyeblikkene, så er dette nok. Hvorfor skal vi stå på sidelinjen å hele tiden vurdere det barn gjør som bra, eller dårlig? Har barna bedt om denne vurderingen? Nei. Uttrykker de et behov for anerkjennelse? JA. Men det er ikke det samme som å vurdere de som gode, eller dårlige. Hva om du lever deg inn i det barna gjør, stiller spørsmål, og undrer deg sammen med barna rundt det de lager, gjør, eller forteller? Hva om du viser interesse for dem, og dermed bidrar til at de kan oppleve seg som interessante, og gode nok i seg selv, uten din vurdering? Barn møter tidsnok en tid der vurderinger og krav blir stilt, og følelsen av å prestere bra, eller dårlig blir noe de kanskje lever etter, og etter hvert til og med identifiserer seg med.

GODE NOK SOM DE ER

Unneland (2012, s. 129) skriver:

«Det er en fare i et prestasjonssamfunn at vi blir overdrevent avhengige av respons og vurdering. Det er verdt å reflektere over om beundringsmodaliteten har fått for gode kår, og at dette med beundring og ros blir brukt som et instrument vi unngår å se konsekvensen av.»

Jeg tenker det er av betydning at voksne snakker med barn, og handler på måter som gjør at de virkelig kjenner og vet, før de begynner på skolen, at de er gode nok som de er, og verdifulle i seg selv, uavhengig av hva de gjør eller har. Barna er gode, fordi de er akkurat de de er.

LITTERATUR

SKOGLUND, R. I., & ÅMOT, I. (EDS.). (2012). *Anerkjennelsens kompleksitet: i barnehage og skole*. Universitetsforlaget.

TEKST:**Endre Lien**

advokat i Utdanningsforbundet

endre.lien@utdanningsforbundet.no

DINE RETTIGHETER NÅR DEN KOMMUNALE BARNEHAGEN BLIR PRIVAT

Har jeg rett til å beholde lønnen, arbeidsvilkårene og pensjonsordningen hvis den kommunale barnehagen blir privat? Her får du svaret.

Arbeidsmiljøloven har regler som langt på vei beskytter arbeidstakere når hele, eller en del av en kommunal barnehage overføres til en privat virksomhet.

Kommuner fatter noen ganger vedtak om å privatisere kommunale barnehager. I praksis gjør to alternative privatiseringsformer seg gjeldende: salg eller konkurranseutsetting. Ved begge tilfeller vil en kunne ha å gjøre med en virksomhetsoverdragelse etter arbeidsmiljøloven.

LØNNS- OG ARBEIDSVILKÅR

Formålet med reglene i arbeidsmiljøloven om en såkalt virksomhetsoverdragelse er å sikre at arbeidsforholdet du har fortsetter hos din nye arbeidsgiver, uten at det medfører dårligere vilkår for deg som arbeidstaker.

Den private barnehagen blir bundet av tariffavtale som du som kommunalt ansatt har hatt rettigheter i henhold til, med mindre din nye arbeidsgiver innen tre uker etter overdragelsestidspunktet skriftlig erklærer overfor fagforeningen at de

ikke ønsker å bli bundet.

De overførte arbeidstakerne, som deg, har likevel rett til å beholde de individuelle arbeidsvilkårene som følger av tariffavtale som den tidligere arbeidsgiveren din var bundet av. Dette vil forplikte den nye arbeidsgiveren din inntil denne tariffavtalen utløper, eller til det inngås ny tariffavtale som er bindende for den nye arbeidsgiveren og de overførte arbeidstakere (jf. arbeidsmiljøloven paragraf 16-2, annet ledd).

PENSJON

Det er derimot særregler når det gjelder pensjonsforhold, ifølge arbeidsmiljøloven paragraf 16-2 tredje ledd. Her står det at arbeidstakerens rett til videre opptjening av alders-, etterlatte- og uførepensjon, i henhold til kollektiv tjenstepensjon ved en virksomhetsoverdragelse, overføres til ny arbeidsgiver, på samme måte som andre rettigheter.

Men ny arbeidsgiver kan velge å gjøre allerede eksisterende pensjonsordninger gjeldende for de overførte arbeidstakerne. Det betyr i så fall at du ikke får med deg din tidligere pensjonsordning til din nye arbeidsplass. Den nye arbeidsgiveren må da gi de over-

førte arbeidstakerne «rett til videre opptjening etter en annen pensjonsordning». En slik annen pensjonsordning kan imidlertid være dårligere enn den de overførte arbeidstakerne hadde tidligere.

RESERVASJONSRETT

Arbeidstaker har rett til å reservere seg mot å bli med over til ny arbeidsgiver. Det kalles reservasjonsrett. Ønsker arbeidstaker ikke å bli med over, må han eller hun gi skriftlig beskjed til sin nye arbeidsgiver. Fristen kan ikke være kortere enn 14 dager etter at tidligere og ny arbeidsgiver har gitt deg som berørt arbeidstaker informasjon om overdragelsen.

I unntakstilfeller kan en ansatt også utøve en valgrei. Det vil si at han kan velge å bli hos opprinnelig arbeidsgiver.

VERN MOT OPPSIGELSE

Overdragelse av virksomhet til en annen arbeidsgiver er ikke i seg selv grunn for oppsigelse.

Arbeidsgiver kan likevel si opp ansatte, men det må gjøres i henhold til en vanlig saklighetsvurdering etter arbeidsmiljølovens regler.

Foto: Monica Semb

TEKST:**Unni Garbom**

styrer Tolvsrød barnehage, Tønsberg

unni.garbom@tonsberg.kommune.no

BARNEHAGEANSATTE KAN GJØRE EN FORSKJELL

«Han høres ut som et monster», sa vi til hverandre etter at fagpersoner beskrev gutten som skulle starte i barnehagen. Vi erfarte noe annet.

Vi satt litt lamslåtte i bilen på parkeringsplassen, støttepedagogen og jeg. Dette var i etterkant av et ansvarsgruppemøte for Per, som skulle komme flyttende til oss. Ulike fagpersoner hadde beskrevet et barn med store utfordringer og med mange negative karakteristikk. Jeg husker at vi sa til hverandre, «han høres jo ut som et monster». Heldigvis ble vi sittende en stund der i bilen, slik at vi fikk observert Per når han kom hånd i hånd ut av barnehagen sammen med sin far. En ting var sikkert og det var at han langt fra var noe monster, men som vi erfarte etter hvert, det var en gutt med mange utfordringer.

Jeg har mange års erfaring, men Per er et av barna jeg aldri vil glemme. Barn gjør så godt de kan, og det gjør voksne også. Derimot har voksne et ansvar, som barn aldri skal ha, og det er ansvaret for relasjonen. Hvilke holdninger vi har og hvordan vi er i møte med barn har stor betydning, fordi det er avgjørende for kvaliteten i samspeilet.

BARN GJØR SÅ GODT DE KAN

I høst var jeg så heldig og være til stede på Barnehøydskonferansen, som ble arrangert av RVTS sør. Vi som var til stede fikk høre og lære av to verdensledende forskere på hjernens utvikling, traumer og relasjon, Dr. Bruce Perry og Dr. Stuart Ablon. Dr. Ablon, sa blant annet «Skill, not will», altså at barn gjør så godt de kan ut fra de forutsetningene de har.

Det er et menneskelig trekk at vi prøver å forstå menneskene rundt oss, men det er ikke alltid andres atferd er begripelig eller gir mening. Mennesker vi ikke forstår, eller atferd som utfordrer oss påvirker oss følelsesmessig, og det er da lett å komme utenfor eget toleransevindu. Er vi ikke oss dette bevisst og hva det gjør med oss, er det lett å trå feil.

PER BLE SETT FOR DET HAN FIKK TIL

Heldigvis fikk Per etter hvert en annen og bedre opplevelse av seg selv. Vi voksne klarte å gi han den støtte og hjelp han trengte. Han ble sett for sine gode intensjoner og hva han fikk til. Størst av alt var når han opplevde å få venner, noe han selv ofte ga uttrykk for.

Hjernens fungering er komplekst, men heldigvis er det fagfolk som kan forklare det komplekse på en forståelig måte, som både er begripelig og gir mening. Jeg vil avslutte med et sitat fra Dr. Ablon.

Når vi forstår hvordan hjernen fungerer, så vil vi også møte mennesker på en mer anerkjennende og empatisk måte. Da forstår vi at barn faktisk gjør så godt de kan. Når vi har denne forståelsen, vil det automatisk endre hvordan vi møter barna våre i vanskelige situasjoner.

Ansattes kompetanse er den viktigste enkeltfaktoren for kvalitet i barnehagen. Vi som ledere må ta ansvar for å prioritere det viktigste, som er ansattes relasjonskompetanse. På den måten kan vi profesjonelle bli de beste utgavene av oss selv og gi barn en positiv opplevelse av seg selv.

I hvert nummer inviterer vi en barnehagestyrer til å skrive om et tema styren brenner for.

TEKST OG FOTO:

Svein Helge Grødem
barnehagelærer og redaktør
av facebook-gruppa Idébroen
for barnehagen med 72.000
medlemmer og flere idébøker.
Fra Idébroens debattgruppe
deler han aktuelle saker
barnehagelærere Norge
rundt diskuterer.
idebroen@gmail.com

FOR LITE SUNN MAT I BARNEHAGEN

97 prosent av foreldrene mener at barna skal få servert sunn mat i barnehagen, ifølge en rapport Forbrukerrådet har gjort i samarbeid med Kost- og ernæringsforbundet. Flere enn hver fjerde opplever likevel at det ikke skjer. Vi spurte på Idébroen: Hva er grunnen til at det blir slik i norske barnehager? Hva kan man gjøre for å forbedre dette? Er det slik i deres barnehager? Her er noen av svarene fra barnehagelærere landet rundt:

- Jeg opplever at det varierer fra avdeling til avdeling. Det er altfor lite fokus på kosthold i vår barnehage.
- Nei. Vi har frukt og grønt både til lunsj og til ettermiddagsmåltid. Frokost har barna med. Vi spiser mye fisk og har kjøttfri dag en dag i uken. Spiser grove kornprodukter og økologisk om mulig.
- Den norske brødkulturen tar man ikke så lett livet av. Det er ganske annerledes enn de danske barnas mat. Mye ost, skinke, salami, kaviar, brød og knekkebrød og veldig lite grønt.
- Det er ikke noe problem å servere grønnsaker og ha fokus på kosthold. Men at personalet skal drive med matlaging på barnas tid er en diskusjon i seg selv.
- Enkelte kommunale barnehager har gått så langt som å ha kjøttfri dag og varmmat en til to ganger i uken. Kan økonomi være en viktig faktor?
- Det er bra at foreldre forlanger et sunt kosthold i barnehagen – det jeg ønsker meg som ansatt i barnehagen er kjøkkenassistenter som har ansvar for bestilling og tilberedning.
- Ja, det ble jo en endring da kjøkkenpersonalet etter politiske vedtak ble fjernet.
- Helt enig, jeg tror at grunnbemanningen i barnehagen gjør så godt de kan. Bestilling og innkjøp av mat tar masse tid i tillegg til tilberedelse av måltidene. Mange mener at barna kan være med, men ettåringene kan ikke nødvendigvis det.
- Den forrige barnehagen jeg jobbet i (kommunal) hadde kokk og varmmat 4 dager i uka. Det var virkelig luksus, men der måtte det spares på råvarene for å ha råd til å lønne kokka.
- Jeg har mest erfaring fra Steiner-barnehager, og der er det varm vegetarmat 4–5 dager i uka pluss fruktmåltid. Min erfaring er at barna spiser godt med grønnsaker, hvis de får det servert på en delikat måte.
- Vi har varm vegetarmat til lunsj fire dager i uka. Suppe er veldig populært. Alltid mye grønnsaker i maten. Og mange tilbakemeldinger fra foreldre om barn som er blitt glade i å spise grønnsaker.
- Vi har hatt matmuffins med ost og grønnsaker, grønnsak-pizza, supper i forskjellige former, pai, ovnsbakte grønnsaker med ris, polentapizza og grøt av mange slag.

➔ Min erfaring er at barna spiser godt med grønnsaker hvis de får det servert på en delikat måte, skriver en av debattantene. Foto: Merete Lockert Midtgård, pedagogisk leder, Oslo.

Fra å ha planene som viktigste redskap fikk jeg tillatelse til å bruke meg selv! Jeg følte meg mer til stede, ekte og åpen, skriver barnehagelærer Oda Helene Evjen. Illustrasjon: Oda Helene Evjen

ODA HELENE EVJEN
barnehagelærer for
Aronnes barnehage, Alta

Hvordan forholde seg til planer i jobben som barnehagelærer?

Som nyutdannet og nyansatt barnehagelærer har jeg vært så opptatt av planer og planlagte aktiviteter – fordi jeg trodde det var det som gjorde meg til en god barnehagelærer! Når planene ble det jeg fokuserte på opplevde jeg at det gikk utover kvaliteten og nærværet i relasjonen til barn og voksne. Derfor ble jeg så glad og lettet da en tidligere kollega minnet meg på at planer er ment som en støtte og en påminnelse om hva vi jobber for. De kan være nyttige for å minne oss selv, foreldre og andre på hva vi har fokus på. Fra å ha planene som viktigste redskap fikk jeg tillatelse til å bruke meg selv! En stor vekt ble flyttet fra skuldrene mine, og jeg følte meg mer til stede, ekte og åpen. Da jeg ga meg selv lov til å bare være, økte kvaliteten i relasjonene og det faglig arbeidet. Det ga meg en tryggere og tydeligere voksenrolle. Det åpnet opp for nærmere relasjoner, økt samarbeid og mer medvirkning fra barna i hverdagen.

► **HEIDI ØSTERHAGEN**, pedagogisk leder i Livensveen gårdsbarnehage, Løten: Tommel opp! Hos oss forholder vi oss selvfølgelig til rammeplanen som styringsdokument, men på min avdeling sier vi at månedsplaner og ukeplaner er veiledende. Det vil si at vi lett kan sette planen til side dersom barn og voksne bestemmer seg for at I DAG gjør vi noe annet.

► **MATILDE BØ**, pedagogisk leder, Sælen oppvekststun, Bergen: Forskning viser at barnehagelærer har altfor få og dårlige planer med tanke på det mandatet vi har fått, så noen planer bør det være, og ikke minst bør vi kunne forholde oss til dem. Innenfor rimelighetens grenser selvfølgelig.

NINA LISE JØRMELAND ÅRVIK
Studerer barnehagelærer ved Høgskolen
på Vestlandet – avd. Stord/Haugesund

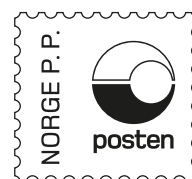
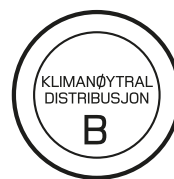
MER LEK I 1. KLASSE

Nina Lise Jørmeland Årvik skapte stor debatt med sitt innlegg om at det er altfor stor overgang for barnehagebarna å starte i 1. klasse, og at det er altfor lite lek i skolen. Nina er mor til en 5-åring og barnehagelærerstudent og har hatt praksis i skolen. Her er noen av hennes meninger:

Jeg fikk sjokk av hvor lite ressurser skolen bruker på 1. klasse, og det er jo ikke rom for mye lek. Læringen er i fokus hele tiden. Jeg tror det må et foreldreopprør til! Jeg har også snakket med lærere og rektor på skolen om det er rom for lek, men lærerne har ikke kapasitet. De prøver det de kan. Det jeg så mest av i skolen var språkleker. Og frilek brukes som belønning dersom barna har jobbet bra. Jeg er også redd for at skolen starter mer og mer i barnehagen. Jeg syns det er en skummel utvikling, og frykter at barn ikke får være barn. Jeg syns at skolen skulle brukt første klasse til mye lek og forberede barna på skolen der. Kanskje ikke ha pulter i klasserommet en gang. Det er en veldig stor overgang fra barnehage til skole. Hva om det i barneskolen jobber en barnehagelærer og en barne-skolelærer sammen inne i klasserommet? Hva om lærerne besøker de kommende skolebarna i barnehagen på våren før de skal begynne på skolen? Det bør i alle fall tenkes nytt.

⊕ Det er altfor lite lek i skolen, mener barnehagelærerstudent Nina Lise Jørmeland Årvik. Illustrasjonsfoto: Fotolia.com

Returadresse:
Første steg
Utdanningsforbundet
Postboks 9191 Grønland
N-0134 OSLO

NORDISKE IMPULSER 2019

BARNEHAGER SOM GJØR EN FORSKJELL

Du har sikkert møtt dem - de sårbare og utsatte barna. Kanskje er det så mange som 20% av barna i barnehagen som er sårbare og utsatte. Å lykkes med disse barna og gjøre en forskjell kan være vanskelig, men det er samtidig den viktigste jobben.
Hvordan kan vi i barnehagen gjøre en forskjell?

OSLO
20-21. MAI

Her er noen av de du møter på Nordiske Impulser 2019: **Barnehager som gjør en forskjell**

Inga Marte Thorkildsen: *Kjærlighet er ikke tull, varme voksne gjør en forskjell*

Jens Andersen: *Du kan gjøre en forskjell - på godt og vondt*

Lisbeth Rønhovde Iglum: *Hvordan møte barn som utfordrer - og deres foreldre?*

Royne Berget: *Den menneskelige faktor - og de materielle rammene*

Birgitte Fjørtoft: *"Men det er urettferdig!"*

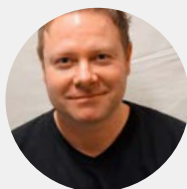
Thomas Nordahl: *Tiltak som styrker en inkluderende praksis*

Konferansen arrangeres 20-21. mai i Oslo kongressenter.

Konferansepris: kr 3250,- å delta. Grupperabatt 4 eller flere deltakere kr 3000,-

Medlemmer av barnehageforum.no betaler kr 2750,-

Påmelding: www.utviklingsforum.no, post@utviklingsforum.no eller telefon: 21 53 03 30

BLI MED PÅ
NORDISKE IMPULSER
OSLO 20-21. MAI